

2020

Nr. 3

Reformatų žinia

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ KONSISTORIJOS APŽVALGINIS LEIDINYS

T U R I N Y S

Dail. A. Bareikytė Č.	Viršelis	
Kun. R. Mikalauskas	Bažnyčia ir demokratinė santvarka	3
D. Gudliauskienė	Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčia 1920-1940 metais	5
Kun. T. Šernas	Žemė ir žemės druska	15
Kun. A. Šernas	Eilės žuvusiems...	15
E. van Dalen	Vieno vaiko istorija	17
	Konfirmacija Kaune	18
D. Gudliauskienė	Paminklas Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams	19
	Baltramiejus Vilentas	20
	Reformatų skvero Vilniuje tvarkybos ir paminklo <i>Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams</i> statybos eiga	22
V. Liauškaitė	Pasitarimas dėl <i>Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkų</i> paminklo	22
A. Laisio parengta	Jonas Kalvinas ir psalmių giedojimas	23

Prisimename išėjusius...

D. Gudliauskienė	Irena Januševičiūtė Paskienė	26
V. Drejerienė	Angelė Matilda Kazlauskas	27
D. Gudliauskienė	Kovotojas už laisvę Povilas Skiauterė	28
I. Baltušytė	Valerijos Skiauterytės-Baltušienės prisiminimai	28

Įvykių apžvalga

	Garbūs apdovanojimai	30
D. Gudliauskienė	Prisimenant Medininkų poste žuvusius pareigūnus	31
P. Griciūnienė	Panevėžiečiai švenčia Kapinių švenčių dešimtmetį	31
S. Česnakaitė	Planas Danieliui ir mums	33
Kun. R. Mikalauskas	Jaunimo ir vaikų tarnystė Biržuose	34
L. Tuomaitė	Jaunimas stovyklavo Papilyje	35
	Vaikų stovykla NEMRADAS	35
G. Dagytė	Gyvenimo lai(š)kai	36
P. Griciūnienė	Panevėžiečių tradicinis rugpjūčio savaitgalis	37
D. Gudliauskienė	Koncertas Vilniaus Arkikatedroje, dedikuotas reformatų paveldui	39
R. Bareikienė	Vėl į Dubingius	40
Kun. V. Aušra	Esu	43

Bažnyčia ir demokratinė santvarka

Evangelikai reformatai pabrėžia geros bažnytinės santvarkos reikšmę vietinėje tikinčiųjų bendruomenėje – surinkime.¹ O tokia santvarka yra gera, tiek, kiek ji pagrįsta ir vykdoma pagal Dievo Žodžio mokymą. Tai – vienas požymių, pagal kuriuos galima atpažinti Kristaus Bažnyčią. Ten, kur yra teisingai skelbiamas Dievo Žodis, tvarkingai administruojami sakramentai ir surinkimas laikosi bažnytinės drausmės. Reformatai bažnytinę discipliną arba drausmę supranta kaip asmeninę tikinčiojo atsakomybę prieš surinkimą už savo santykius su Dievu ir savo artimu. Todėl tvarkingi tikinčiųjų santykiai, sprendžiant bažnytinio, visuomeninio ir privataus gyvenimo rutininius reikalus bei iššūkius, yra vienas svarbiausių sveikos Bažnyčios, kuriai jie priklauso, ypatybių. Pagal šį požymį atpažįstame ar sveika Kristaus bendruomenė, ar ji negaluoja. Dievas pats savo Žodžiu krikščionis mokina esminių valdžios principų, visų pirma Bažnyčioje, bet taip pat valstybėje ir šeimoje.

Jei užtrukčiau, noriu, kad žinotum, kaip reikia elgtis Dievo namuose, kurie yra gyvojo Dievo Bažnyčia, tiesos stulpas ir atrama. (1Tim 3,15).

Šiuos žodžius apaštalas Povilas užrašė savo *Laiške Timotiejui*, savo mokiniui, baigdamas pamokymus apie tvarką Bažnyčioje, įvardindamas konkrečių tarnysčių pavadinimus: vyskupo (*episkopos*), kuris turės būti nepeiktinas: kartą vedęs, blaivus, protingas, padorus, svetingas, gebąs mokyti (3,2), vyras turintis geras žmogaus savybes, gerbtinas namų tėvas, geras savo namų šeimininkas, turintis klusnius vaikus, nes *Jei kas nesugeba šeimininkauti savo namuose, tai kaip jis pasirūpins Dievo Bažnyčia?* (3, 4-5). Panašiai apaštalas apibūdina kitą Kristaus surinkimo tarnautojų grupę – diakonus (*diakonus*), kurie taip pat *tebūnie tik kartą vedę, gerai tvarkantys savo vaikus ir namus* (3,12). Antras, bet ne antraeilis reikalavimas – tikėjimo tvirtumas. Tiek vyskupui, tiek diakonui, kurie privalą *saugoti tikėjimo slėpinį tyroje sąžinėje* (3,9). Apaštalas ir kituose savo laiškuose paliečia šią temą, nurodymas apie Bažnyčios vyresniųjų (*presbiteros*) paskyrimą, kuriems keliami tie patys reikalavimai, kaip ir vyskupams. Dar papildydamas apie vyskupų (*episkopos*), kaip Dievo reikalų prievaizdų (Tit 1,7) savybę tvirtai laikytis *tikrojo mokymo, kad dėstydamas sveiką mokslą, sugebėtų ir paraginti, ir atremti priešgynas* (Tit 1,9). Neturėtume idealizuoti tikinčiųjų arba Kristaus mokinių – visi esame nuodėmingi. Dėl to reikalinga tvarka ir drausmė. Dėl to reikalingi konkretūs tarnautojai, ir jie turi žinoti taisykles, kurios yra aukščiau asmeniškumų, arba žmonių, atliekančių vienas ir kitas pareigas Bažnyčioje. Panašiai yra ir visuomeniniame gyvenime. Biblijinio mokymo principus krikščionis perneša į savo visuomeninę, šeimos ar privačią gyvenimo sferas ir jais vadovaujasi. Svarbu suprasti, jog val-

dymas ar vadovavimas – yra atsakingas pašaukimas ir darbas. Kaip ir kiti darbai: žemdirbio, vairuotojo, mokytojo ir pan., ir nėra išskirtinis, aukštesnis už kitus. Tačiau, labai svarbus, vertas dvigubos pagarbos (žr. 1 Tim 5,17). Tie, kurie atlieka gerai savo pareigas. Ir labiau smerktini, kuomet tas pareigas atlieka blogai. Vadovavimo darbas reikalingas pasiruošimo, gebėjimo ir pašaukimo. Bažnyčioje, visuomenėje ir šeimoje. To moko Dievo Žodis. Jame randame svarbiausius ir esminius principus. Pamatus ir dėsnius. Iš kitos pusės – Biblija nėra bažnytinio ar valstybinio valdymo vadovėlis, instrukcija. Dėl pasaulio įvairovės, jo skirtingų sąlygų susiformuoja skirtingos valdžios formos. Svarbu ar jose yra išlaikomi Biblijoje perduoti mums principai. Dievo Žodis niekur tiesiogiai nenurodo kokia turi būti bažnytinė santvarka: episkopalinė, kongregacinė ar sinodinė-presbiterinė? Taip pat nenurodo *dieviškosios* valstybinės santvarkos: ar tai monarchija, konstitucinė monarchija ar respublika? Nurodo principus, kuriais vadovaujantis šios santvarkos palaikys tikinčiųjų bendruomenę ir skirtingų asmenų visuomenę darnoje, duos įrankius išspręsti kylančius nesutarimus, konfliktus, sudarys sąlygas augti, auginti šeimas ir šlovinti Dievą.

Principai

Visų pirma dvasiniai valdymo principai yra duoti Kristaus surinkimui, atpirktiems žmonėms. Bet didžiąja dalimi jie taikytini visai žmonijai. Galima pasakyti iš kitos pusės: jie prieinami visai žmonijai, tačiau juos pritaikyti pareigą ir pašaukimą jaučia tik Kristaus atpirktoji žmonijos dalis. Tai pavyksta, tik veikiant Šventajai Dvasiai (žr. *Heidelbergo katekizmas* 8 kl., toliau – HK).

Visi žmonės, savo prigimtį, iš esmės, yra lygūs. Dievo atžvilgiu: visi yra nusidėjėliai, Adomo ir Ievos maišto prieš Dievą palikuonys, visi šion žemėn ateidami paveldėjom užnuodytą prigimtį: *iš prigimtį esame linkę Dievo ir artimo nekęsti* (žr. HK 5 kl.). *Nėra teisingas, nėra nei vieno.* (žr. Ps14,1-3; 53,1-4; Rom 3,10-18). Kristaus išpirkietį turi prisiminti tai, nors Dievo vaikų statusas santykyje su Dievu, dėl Jėzaus Kristaus aukos ir Šventosios Dvasios pašventinimo, pakinta, vienok, kol jie kūne, jie pasilieka kovoje su nuodėme. Nuodėmės šaknys dar lieka kūne. Piktasis tyko progos. Patyrę krikščionys žino, kad tokios progos gausios – kai žmogus įgyja galią arba valdžią, progą valdyti.

Lygūs, tačiau – skirtingi. Nuodėmingi žmonės nėra visiškai praradę savo dieviškų dovanų. Šios dovanos arba talentai skirtingi ir skirtingu laipsniu jie įgimti ir išlavinti. Pagal jas atskiri bendruomenės nariai atlieka skirtingas pareigas bendruomenėje, bet yra vienas kūnas (žr. 1 Kor 12,12-31). Bendruomenėse nariai yra lygūs savo žmogiškuoju orumu, tačiau skirtingi pagal atliekamas funkcijas bendruomenės gyvenime. *Kuriam bus daug duota, bus daug iš jo ir pareikalauta* (žr. Lk 12,48). Lygybė pagrįsta bendruomenės narių atsakomybe ir drausme. Skirtingu laiku skirtingos funkcijos gali būti svarbiausios. Kaip žmogui yra svarbios akys

¹ Surinkimas - lot. *ecclesia*, gr. *ekklesia*, lenk. *zbor* įvardinama krikščionių bendruomenė arba Bažnyčia. Gali būti vietinis, lokalus Surinkimas (parapija, bendruomenė) arba apimantis daugiau vietinių surinkimų, pvz. šalies arba jos regiono bendruomenės (Bendrija, Sinodas). Šį terminą, kaip tikslesnį, įvardinant Bažnyčią, naudojo Lietuvos žymieji reformatai Andrius Volanas, Merkelis Petkevičius ir kt.

skaitant, taip ausys tampa svarbiausios klausant, ir akys tuo metu ilsisi nuo savo tarnystės. Kiekvienas narys savo atsakomybės vietoje yra pats svarbiausias ir tarsi turi viso kūno įgaliojimus.

Įgaliojimas valdyti. Bendruomenėje įgaliojimai praktiškai yra duodami per pašaukimą. Jis įgyvendinamas renkant arba paskiriant. (žr. Apd 6, 2-4). Bažnyčioje vyresnieji yra renkami, o išrinkti paskiriami eiti pareigas tam tikrose valdžios struktūrose, atlikti tam tikras funkcijas. Bažnyčios seniūnai, Sinodo kuratoriai ir dvasininkai – visi yra vadinami vyresniaisiais. Dėl jiems suteikto pasitikėjimo, jų prisiimtose atsakomybės ir atliekamų funkcijų bendruomenės gyvenime. Jie yra bendruomenės atstovai, kurie savo kompetencijos (išmanymo ir įgaliojimų) ribose gali suteikti taip pat tam tikras funkcijas kitiems. Svarbiausios šio principo dalys: kompetencija ir užtarnautas arba pagrįstas pasitikėjimo įgijimas. Kompetencija įgyjama studijomis, išsilavinimu. Pasitikėjimas – tikėjimo, virtusių kūnu, praktika (žr. Lk 19, 17 ir 1Kor 4,2).

Ketvirtas ir svarbiausias principas: valdžios tikslas. Pati svarbiausia evangelikų reformatų Bažnyčios santvarkos ypatybė – **tikslas**, kurio ji siekia. Bažnyčia yra ypatinga bendruomenė. Jos tikslas – tarnauti Dievui, vykdyti Jo valią. Todėl bažnytinė santvarka, Lietuvos evangelikų reformatų atveju, yra sinodinė-presbiterinė. Tai – ypatinga demokratijos forma, iš esmės besiskirianti nuo tos, kurią sutinkame visuomeninėse ir valstybinėse demokratinėse institucijose. Pastarosiose demokratijos uždavinys – įvykdyti tam tikrų žmonių grupių (partijų) valią, įgyvendinti jų interesus. Bažnyčioje – vykdyti Dievo valią! O ji pažįstama tik iš Dievo Žodžio! Martynas Liuteris tai įvardino: *Solam Scripturam regnare* – Vien Žodis valdo! (M. Luther, WA, 7, 98-99). Visi kiti Bažnyčios „valdytojai“, atskiros bažnytinės institucijos yra pavaldžios Žodžiui, tapusiam kūnu, – Jėzui Kristui. Nes Bažnyčia yra Kristaus surinkimas, Jo nuosavybė. Jis, Jėzus Kristus, yra Bažnyčios galva. Jis yra vadovų vadovas arba dar teisingiau pasakyti – absoliutus Bažnyčios VADAS, monarchas. Bažnyčioje kiekviena vadovavimo funkcija yra skirta užtikrinti šio monarcho – Kristaus mums paskirtą misiją: skelbti Evangeliją, tarnauti Dievui dėl žmonijos išganymo.

Valdymo praktika

Lietuvos evangelikų reformatų sinodinė-presbiterinė santvarka susiformavo Reformacijos metu Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei būdingos bajoriškosios demokratijos sąlygose. Veikiant Biblijos mokymui, šiose sąlygose buvo atmesta episkopalinė bažnytinė santvarka, tačiau dar reformuotoje Bažnyčioje liko nemažai senosios, ikireformacinės Bažnyčios elementų. Kaip pavyzdys – diakonų tarnystės suvokimas ne kaip savarankiškos bažnytinės tarnystės, bet *pradedamąjį* dvasinės tarnystės laipsnį. XXI-me amžiuje, Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas jau aiškiai pasuko prie straipsnio pradžioje paminėto Biblijos mokymo ir, iš dalies išlaikydamas dvasinio tarnavimo pašaukimo gradaciją, vis tik atskyrė Dievo Žodžio skelbėjo (lektoriaus, katecheto, kunigo) ir patarnautojo poreikiuose (diakono) pašaukimus ir tarnystes. Sustiprėjo bažnytinio pašaukimo reikalavimai į Sinodo kuratoriaus tarnystę, kuri atitinka Biblijoje minimam vyresniojo (presbiterio) pašaukimui ir Sinode yra lygi savo sprendžiamąjį balso teise kunigo balsui. Kuratorių pašaukimas tapo panašesnis į kunigo pašaukimą – reikalingas Tikėjimo išpažinimo ir elementarių teologinių žinių, bažnytinės teisės žinių patikrinimo egzaminas Konsistorijoje ir Sinode. Nepaisant viduramžių bažnytinės valdžios elementų liekanų, Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia kaip administracinis vienetas kokybiškai veikė demokratizuojant Lietuvos visuomenę, ugdė laisvo žmogaus orumą ir sykiu skatino visuomeninę iniciatyvą šveitimui, įtakoję politinę bendruomenės narių poziciją. Dėl kontrreformacijos pergalės, marų bei karų, siaubusių Lietuvą XVIII a., Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia prarado savo turėtą įtaką visuomenei ir nebedavė jai tokios demokratijos pamokų, kokias Reformuotos bendruomenės suteikė Reformacijos šalyse: Didžiojoje Britanijoje ar Nyderlanduose. Vis tik, nebuvo atsitiktinumas, kad XX a., atgimstant nacionalinei Lietuvos valstybei, proporcingai gan didelė dalis atgimimo visuomeninių, politinių, karo veikėjų buvo iš evangelikų reformatų bendruomenių, prisidėjo prie demokratinės minties Lietuvoje. Nebuvo atsitiktinumas, kad trečiasis Lietuvos Respublikos Prezidentas, demokratinį pažiūrų asmenybė, dr. Kazys Grinius sąmoningai pasirinko savo asmeninį gyvenimą susieti su evangelikų reformatų bendrija, pakrikštydamas savo sūnų Liūtą Grinių, būtent, evangelikų reformatų Bažnyčioje. Vėliau, Liūtas Grinius, jau emigracijoje JAV, buvo aktyvus Lietuvių evangelikų reformatų Sinodo emigracijoje narys, kuratorius. Šiandien Lietuvai evangelikų reformatų Sinodas nėra praradęs savo reikšmės. Nors nedaugelis težino, kad ši, savo esme krikščioniška ir demokratinė, bažnytinė valdžios institucija yra Britanijos parlamento amžininkė, tęsianti iš esmės nenutrauktą bažnytinio valdymo tradiciją mūsų krašte. Nors ir turėdama labai nedidelę visuomeninę įtaką, sudaro tą Lietuvos visuomenės dalį, kuriai yra gyvybiškai reikšmingi sveikos, t. y. Dievo Žodyje nustatytos, demokratijos principai. Jie yra mokomi ir įgyvendinami bendruomenių ir visos bendrijos lygmenyje ir perduodami naujai kartai.

Kun. Rimas Mikalauskas

Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčia 1920-1940 metais

*Bažnyčia pastatyta ant pamato stipraus,
Jog pragaro galybės Jos niekad nesugriaus...*

166 giesmė, *Evangelikų Giesmynas*, 1942 m.

2020 metų birželio 20 dieną Biržuose turėjo prasidėti visos Lietuvos reformatų šventė – Jubiliejinis Sinodas, pažymintis, kad, pradedant 1920 metais, LERB Sinodų susirinkimų vieta – Biržai. Taip buvo per visą tarpukarį Nepriklausomoje Lietuvoje. Net vokiečių okupacija nesutrukė reformatams susirinkti Biržuose. 1942 metų birželio 25 d. sušauktas Sinodas Biržuose, gen. superintendentui kun. Povilui Jakubėnui, artėjant karo grėsmei pasitraukus į Šveicariją, superintendantu (senjoru) išrinko likusį Lietuvoje vyriausią amžiumi kunigą Adomą Šerną.

Deja, COVID-19 ir dėl to paskelbtas karantinas suardė nusistovėjusią tvarką, ir ne pirmą kartą...

Dėl karų, sukilimų, įvairių grėsmių Sinodai negalėjo įvykti: 1656-1662, 1725, 1734, 1764, 1767, 1792, 1794, 1812, 1831, 1854, 1863-1866, 1871-1878, 1884, 1896 metais.

Nuo 1897 metų iki 1914 metų Sinodai buvo sušaukti Vilniuje kas metai.

Pirmasis pasaulinis karas, prasidėjęs 1914 metais, skaudžiai palietė Lietuvos Reformatų Bažnyčią – *Jednotą Litewską*. Didžioji dalis reformatų dvasininkų, artėjant vokiečiams, buvo priverstinai iškeldinti į Rusiją, *Vilniaus Konsistorija* – į Slucką. Pasibaigus karui, ne visi laimingai sugrįžo: kun. Adolfo Neimano žemiškasis kūnas liko palaidotas Rusijos glūdumoje – Semipalatinske.

Po paskutinio 1914 metais iki Pirmojo pasaulinio karo Vilniuje įvykusio *Unitas Lithuaniae* (Lietuvos Vienatos – *Jednota Litewska*) Sinodo susirinkti bendram Sinodui pavyko tik 1918 metais, kai Lietuva jau pradėjo kurti nepriklausomą valstybę. Dvasininkai, kuratoriai, sugrįžę į Nepriklausomybę paskelbusią Lietuvą, 1918 metų lapkričio mėn. 20 d. sušaukė Vilniuje Sinodą ir ėmėsi spręsti karo nuniokotos Bažnyčios reikalus, buvo išleistas specialus Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo *Ganytojo laiškas*, kuriame sakoma:

Mes tikime, kad, jei mūsų lietuvių tauta persisunks Evangelijos tiesos dvasia, jei atsikreips prie Kristaus ir Jo prakilnaus Žodžio, jei Kristaus dvasia, permainydamą širdis, sukels mūsų tautą ir priduos jai naujų jėgų, tai tik tuomet pražydės ir pas mus naujas gyvenimas ir prašvis geresnės ir laimingesnės ateities aušrelė. (...) Būkime – gi ta druska, būkime – gi šviesa mūsų tėvų žemei!

Ramybės Dievas teesie su Jumis! Amen.

Lietuvos Ev. reformatų Sinodas.

Vilnius, 1918 XI 20

Šį dokumentą pasirašė Sinodo direktorius, grafas L. Puttkameris ir kuratoriai, Vyriausiasis dvasinis senjoras kun. V. Meškovskis su kunigais ir Sinodo sekretorius kun. P. Jakubėnas. (*Arūnas Baublys. Vytauto Didžiojo Universiteto evangelikų teologijos fakultetas ir Lietuvos politika Klaipėdos krašte*).

1938 metų Sinodo dalyviai

Gen. superintendentas kun. Vilhelmas Meškauskas

1919 m. balandžio 19 d. Lenkija aneksavo Vilniaus kraštą, administracinė linija atskyrė Vilnių nuo Lietuvos, daugiau nebebuvo galima šaukti bendrų Sinodų. *Unitas Lithuaniae (Lietuvos Vienata)*, savo istoriją skaičiavusi nuo 1557 metų gruodžio 14 d. vykusio pirmojo Sinodo, suskilo į lenkiškąją ir lietuviškąją dalis.

Pirmąjį Nepriklausomos Lietuvos Reformatų Sinodą 1919 metais rugpjūčio 15-17 d. d. Švobiškyje sušaukė grįžęs iš Rusijos superintendentas kun. Vilhelmas Meškovskis (1852-1920). Jame dalyvavo tik 2 kuratoriai: Jonas Yčas ir Jonas Dagys, iš dvasininkų, be superintendente, atvyko dar 3 kunigai, bei 14-a atstovų iš parapijų. Priimtas VI-as memorialas:... *kadangi lenkams užgrobus Vilniaus kraštą su Vilniumi negalima susisiekti, tai išrinkta Kolegija su būstine Biržuose. /Mūsų žodis 1933m. Nr.3-4/*. Į Kolegiją, kurios prezidentu išrinktas kurt. Baltrus Grybė, įėjo superintendentas Vilhelmas Meškovskis (Mieszkowski), kun. Povilas Jakubėnas, prokuratorius kun. Adomas Šernas ir dar du inteligentijos atstovai – kuratoriai.

Vilniuje ir Vilniaus krašte likę reformatai neprisijungė prie Varšuvos – Lenkijos reformatų, o atkakliai laikėsi atskirai, pasivadinę *Vilniaus evangelikų reformatų Sinodas (Jednota*

Wileńska), kuriam be Vilniaus krašto dar priklausė Voluinė (turėjusi 3 kunigus) ir filijos, viena iš jų – Varšuvos II-oji reformatų parapija su 2500 žmonių.

Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčiai priklausė etninės Lietuvos reformatų parapijos – Biržai, Kėdainiai, Seirijai, Kelmė, Papilys, N. Radviliškis, Švobiškis, Salamiestis, Naujamiestis, Aukštelkų filija, centras – Biržai. Vėliau susikūrė parapijos Šiauliuose ir Kaune.

Nuo 1920 iki 1944-ųjų LERB sinodai vyko kas metai, ir tik Biržuose.

1920 m. birželio 24 d. Sinodo darbe dalyvavo 7 kuratoriai, 3 kunigai. Sinodas išrinko 20 naujų kuratorių. Vėlesniuose Sinoduose buvo renkama po 2-5 naujus kuratorius. Sinodo atidarymo iškilmingoms pamaldoms kun. P. Jakubėnas Biržų bažnyčios bokšte liepė iškabinti tautinę vėliavą (*Prisiminimuose rašė jo dukra Halina Jakubėnaitė-Dilienė*).

1921 m. birželio 24 d. Sinodas Biržuose jau skaidingas. Vietoj 1920 m. mirusio superintendente V. Meškovskio, superintendentu išrinktas kun. Povilas Jakubėnas (1871-1953). Kolegijos prezidentu – gimnazijos direktorius Vilius Grytė (1883-1953), vice prezidentu – dr. Konstantinas Kurnatauskas, gen. sekretoriumi – Jurgis Kutra, prokuratoriumi – kun. Adomas Šernas, išrinkta 10 naujų kuratorių.

Superintendentas kun. K. Kurnatauskas

Hypatija Julija Yčienė Žiuris

Moterys – kuratorės

1922 m. Sinode moterims Bažnyčios valdyme suteiktos lygios teisės su vyrais – jos galėjo dalyvauti balsavime ir būti renkamos kuratorėmis. Tų pačių metų Sinodas pirmąją moterimi kuratore išrinko *Hypatiją Juliją Yčienę* (1893-1987). Per visą tarpukario laikotarpį LERB Sinodo kuratorėmis buvo išrinktos: Klara Šepetienė (1879-1964), Ona Mikelėnienė (.....-1944), Ona Yčienė (1887-1984), Halina Jakubėnienė (1877-1950), Elena Nastopkienė (1876-1949), Felicija Mažeikienė (1884-1983), Natalija Karosaitė, Marija Bernšteinaitė (1899-2000).

Dalyvauja Pasaulinėse organizacijose

Nuo 1921 m. Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčia dalyvauja **Pasaulinės Presbiterionų (Reformatų) Sąjungos kongresuose**:

Į 1921 rugsėjo 17-21 d. vykusį IX-ąjį Pasaulinį Presbiterionų (Reformatų) Sąjungos kongresą Pitsburge (JAV) Sinodas nutarė pasiųsti du delegatus: Martyną Yčą ir, negalint vykti gen. superintendantui kun. P. Jakubėnui, jį pakeitė Hypatija Julija Yčienė.

1924 metų Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčia *Unitas Lithuaniae* tapo Pasaulinės Reformuotų Bažnyčių Sąjungos (*World Alliance of Reformed Churches*, WARC), vėliau pervadintos į Pasaulinę Reformuotų Bažnyčių Bendriją, narė. Į PRS suvažiavimus dažniausiai vyko prof. dr. kun. K. Kurnatauskas: 1925 m. Kardiye, Anglija; 1927 m. Budapešte, Vengrija; 1929 m. Hagoje, Olandija; 1938 m. Larvike, Norvegija.

1930 metais Pasaulio Reformatų Sąjungos Europos konferencijoje Elberfelde, Vokietija, Lietuvos Reformatų Bažnyčiai atstovavo gen. superintendantas kun. P. Jakubėnas.

Lietuvos Evangelikų Reformatų draugija

Kaune, kuriame gyvena daug inteligentų, jaunos Lietuvos valstybės tarnautojų reformatų, 1921 m. įkurta *Lietuvos Evangelikų Reformatų draugija*. Draugija jau 1922 m. pradėjo leisti laikraštį reformatams *Mūsų žodis*, rūpinasi reformatų pamaldomis Kauno liuteronų bažnyčioje, siekė įkurti reformatų kunigams ruošti mokymo instituciją. Bendrų pastangų dėka prie Lietuvos universiteto 1925 m. įsteigtas *Evangeliškos teologijos fakultetas*.

Lietuvių evangelikų sąjunga

1936 m. spalio 5 d. įvyko steigiamasis Lietuvos evangelikų sąjungos suvažiavimas Kaune. Sąjunga rūpinosi chorine, giedojimo kultūra: Klaipėdoje veikė jos suorganizuoti kursai vargonininkams, chorvedžiams. Jau pirmame suvažiavime priimta rezoliucija dėl privalomo būsimiems mokytojams evangelikams bažnytinio giedojimo mokymo pedagoginiuose instituteuose.

LES suvažiavimai įvyko:

1937 m. rugpjūčio 15-16 d., jame dalyvavo gen. superint. P. Jakubėnas, kun. P. Dagys, senjoras H. Sroka, J. Pauperas, kun. M. Bumbulis.

1938 m. rugsėjo 18 d. Tauragėje bažnyčios bokšto atstatymo proga, dalyvavo reformatai iš Biržų kun. P. Jašinskas, kun. A. Balčiauskas ir kurt. doc. dr. P. Slavėnas.

LES rūpinosi Evangelikų Teologijos fakulteto atkūrimu: jei ne prie VDU Kaune, tai, atgavus Vilnių, viltys siejamos su Universitetu Vilniuje.

Studentų Evangelikų draugija

1929 m. lapkričio 23 d. prie Lietuvos Universiteto įsteigta *Studentų Evangelikų draugija*. Pirmininkas A. Balčiauskas, pav. J. Kalniškis, sekretorius – E. Purvinas, kasininkė – B. Yčaitė, knyginkas – H. Vymeris. Tuo metu Evangelikų teologijos f-te studijuoja 15 tikrų studentų ir 6 laisvi klausytojai. Vėliau pirmininku buvo teol. stud. M. Frankas.

Apsirūpinimas dvasiniais tarnautojais

Jau pirmieji susikūrusios LERB Sinodai ėmėsi spręsti svarbiausią Bažnyčiai – parapijų aprūpinimo dvasininkais – klausimą.

Pirmajame Nepriklausomos Lietuvos reformatų Sinode Švobiškyje buvo nutarta ordinuoti Dorpatio teologijos fakulteto absolventą čeką Vilhelmą Fibichą (1887-po1954), tarnavo 1919-1920 metais Seirijų parapijoje, iš kurios pasitraukė į Lenkiją, Zelovo reformatų parapiją.

Iš Archangelsko po patirtų vargų bolševikinėje Rusijoje pabėgęs ir su šeima radęs prieglobstį Lietuvoje, kun. Fr. Barnelis (1871-1930) 1921 metų Sinode paskirtas į vokiškai kalbančią Seirijų parapiją.

1921 m. mokytis į Edinburgą išsiunčiamas Mykolas Vaidyla (1902-1976). Jam pilną išlaikymą duoda Škotijos jungtinė laisvoji Bažnyčia (United free Churches in Scotland). Deja, į Lietuvos Reformatų Bažnyčią jis niekada negrižo. Edinburgo universitetas buvo paskyręs dar dvi stipendijas Lietuvos reformatams, studijuojantiems ekonomiką.

1923 metais mokytis į Edinburgo reformatų kunigų seminariją (Škotija) išvažiuoja, pasimokęs anglų kalbos pas kun. Fridrichą Barnelį Seirijuose, Jonas Mizaras (1901-1951). Po studijų seminarijoje 1927 metų birželio 26 d. Sinode Biržuose jis ordinuojamas diakonu ir paskiriamas prie superintendente aptarnauti Biržų, Švobiškio, Salamiesčio, Aukštelkų, Rygos parapijas, taip pat dėstyti tikybą Biržų gimnazijoje. Toliau J. Mizaras studijas tęsė jau Lietuvos uni-

Senjoras kun. P. Jašinskas Bazelyje

versiteto Evangelikų teologijos fakultete. 1929 m. baigęs studijas Jonas Mizaras iššventinamas į kunigus, tarnauja Salamiesčio, Švobiškio, Kėdainių reformatų parapijose.

1924 m. Sinodo Kolegija N. Radviliškio vargonininką P. Jašinską pasiuntė mokytis į Bazelio Evangeliškos Misijos Draugijos teologijos seminariją Šveicarijoje. Grįžęs iš Bazelio, 1928 m. birželio 24 d. Biržuose per Sinodą buvo ordinuotas diakonu ir paskirtas aptarnauti Švobiškio reformatų parapiją superintendente P. Jakubėno priežiūroje. Po metų, 1929 m. birželio 25 d., Povilas Jašinskas (1889-1982) ordinuotas kunigu ir Sinodo nutarimu paskirtas nuolatiniu Švobiškio parapijos klebonu, nes išlaikė visus gimnazijos kurso ir stojamuosius egzaminus į Kaune esantį Lietuvos universiteto ET fakultetą bei pradėjo ten studijas. Diplomą gavo 1935 metais. Kun. P. Jašinskas aktyviai įsijungė į literatūrinį Bažnyčios gyvenimą – rašo straipsnius, eilėraščius į *Sėjėją*, *Mūsų žodį*, *Evangelikų kelią*, pasirašydamas įvairiais slapyvardžiais: *P.J.*, *P.J. Žagarėlis*, *Žagarėlis* ir kt.

1925 m. kovo 31 d. Prezidento dekretu prie *Lietuvos* (vėliau *Vytauto Didžiojo*) universiteto įsteigiamas **Evangelikų teologijos fakultetas**. Bet išsilaikė Fakultetas, puolamas iš visų pusių (net savųjų liuteronų – vokiečių) neilgai. Jau 1928 metais prasideda kalbos apie Fakulteto uždarymą.

1929 m. teologijos studijas baigė: Fridrichas Barnelis, Adomas Grybė, Vytautas Kurnatauskas, Jonas Mizaras, Stasys Neimanas ir liuteronai Hermanas Jekelis ir Erikas Lėjeris.

1929 metų Sinode nutariama ordinuoti diakonais: Stasį Neimaną (1899-1995) ir paskirti į Papilį prie senjoro J. Šepečio, ir Vytautą Kurnatauską (1897-1970), paliekant jį prie Biržų klebono superintendente P. Jakubėno.

Absolventas Fr. Barnelis 1929 m. išvažiuoja gilinti teologijos žinių į Elberfeld-Barmen, Vokietiją. Grįžęs ordinuotas diakonu 1930 m. birželio 25 d. Biržuose ir paskirtas į Seirijus vietoj tais metais mirusio tėvo Fridricho Barnelio (1871-1930). Lietuvos pilietybę gavo tik 1932 metais, tada buvo ordinuotas kunigu ir paskirtas Seirijų parapijos klebonu.

Kun. A. Balčiauskas

1931 m. VDU ETF baigė Aleksandras Balčiauskas (1907-1952) ir per tų metų Sinodą iššventintas Biržuose diakonu, 1932 m. Sinode – kunigu.

1934 m., baigęs teologijos mokslus VDU Evangelikų teologijos fakultete, ordinuojamas kunigu Petras Šimukėnas (1905-1975) ir paskiriamas tarnauti Seirijų bažnyčioje. Tačiau nepatenkintas paskyrimu į mažą – neperspektyvią parapiją, nevykdo Dvasininkų sesijos ir Sinodo nutarimų, nevyksta į tarnystės vietą. 1935 m. Sinode nutarta laikinai suspenduotą kun. P. Šimukėną, atsisakiusį paklusti Sinodo sprendimams, visiškai atleisti nuo kunigo urėdo, teisių ir pareigų.

Evangelikų Teologijos fakultetas prie Vytauto Didžiojo universiteto nustojo veikti nuo 1936 m. rudens semestro. Formaliai ETF buvo ne uždarytas ar panaikintas, bet suspenduotas dėl per mažo klausytojų skaičiaus. Paskutiniame – 1936 m. pavasario semestre – fakultete buvo 18 studentų ir vienas laisvasis klausytojas. Iš viso per 11 metų VDU Evangelikų teologijos fakultetą baigė 32 asmenys, iš jų: 23 liuteronai ir 9 reformatai. Uždarius fakultetą, nebaigęs studijų teologijos studentas reformatas Mykolas Frankas (1914-1968) išvažiavo tęsti mokslo į Prahos Jano Huso universiteto Teologijos fakultetą.

Adomas Grybė, baigęs teologijos studijas LU (vėliau VDU) ETF 1929 metais, išvyko tobulintis į Ameriką. Grįžęs, 1937 metais teologijos magistras Adomas Grybė buvo ordinuotas kunigu ir Sinodo paskirtas aptarnauti Kėdainių ir Šiaulių reformatų parapijas.

Tais pačiais 1937 metais diakonas Vytautas Kurnatauskas taip pat ordinuotas kunigu ir paskirtas į Papilį superintendente Jono Šepečio padėjėju. Jis, baigęs LU ETF 1929 metais, dar buvo išvykęs į Škotiją, Aberdeoną, papildomų teologijos studijų.

1939 m. iš studijų Prahėje grįžo ir birželio 25 d. ordinuotas diakonu Mykolas Frankas, o tų pačių metų rugsėjo 24 d. Papilyje ordinuotas kunigu.

Atsigauna karo išblaškytos parapijos, kuriasi naujos

Kelmėje, kurioje kunigavo prof. kun. K. Kurnatauskas, 1926 metais parapija jau turėjo apie 400 žmonių, prie bažnyčios veikė mokykla, kurią lankė 18 vaikų, šventadieniais susirinkdavo iki 26 vaikų. Pradedamos laikyti pamaldos lietuvių kalba, ne tik vokiškai ar lenkiškai. Pamaldos laikomos kartu liuteronams ir reformatams, Komunija teikiama pagal abiejų konfesijų teologiją. Susibūrė choras, vad. energingo vargonininko Augusto Gerkės.

Labiausiai per Pirmąjį pasaulinį karą nukentėjo **N. Radviliškio reformatų parapija**: bažnyčios bokštas išsprogdintas, išdegė stogas, vargonai, langai, durys. Klebonija sugriauta iki pamatų, varpininko trobesiai sunaikinti. Sudaromas komitetas bažnyčiai atstatyti, jam vadovauja energingas Povilas Jašinskas, kreipiamasi į Amerikos lietuvių pagalbos.

1923 m. liepos 5 d. pašventinta atstatyta Nem. Radviliškio reformatų bažnyčia.

1929 metais pastatoma nauja klebonija.

Papilio reformatų parapija, iš kurios caro kariuomenė 1915 m. privertė pasitraukti kun. Adolfą Neimaną, kurį laiką neturėjo nuolatinio dvasinio ganytojo. 1923 m. į Papilį iš Vilniaus atkeltas kun. J. Šepetys sutvarkė parapijos piniginius reikalus, atstatė karo sunaikintus bažnytinius pastatus: kleboniją – ant senų pamatų, parapijos reikalams suremontavo taip vadinamą „mūrelį“, kuris buvo pastatytas kunigaujant A. Neimanui.

Per I-ą pasaulinį karą **Biržų reformatų bažnyčia** nenukentėjo, bet nuo 1874 metų nebuvo remontuota, tad reikėjo atnaujinti. 1924 metais bažnyčioje įvesta elektra. 1934 metais suremontuotas bažnyčios bokštas – uždengtas varine skarda. Tais pat metais buvo sutvarkyti bažnyčios pamatai ir šventoriaus tvora. 1936 metais perdažytas bažnyčios vidus. Presbiterijoje, už Dievo stalo, virš zakristijos durų buvęs lotyniškas užrašas Soli Deo Gloria pakeistas lietuvišku Vienam Dievui Garbė.

1938 metais nutarta statyti Biržuose Reformatų centro namus, tam pradėtos rinkti aukos, organizuojamos loterijos, kviečiama aukoti medžiagomis – mediena, ūkininkai prašomi atvežti iš savo laukų akmenų, ir prieš pat sovietų okupaciją 1939 metų vasarą pagal architekto K. Reisono projektą pradėtos statybos.

1933 m. spalio 8 d. susikūrė **Šiaulių reformatų parapija**, tarybos pirmininku išrinktas kurt. Baltrus Grybė. Šią parapiją aptarnauti paskiriamas Švobiškio klebonas P. Jašinskas, pamaldos laikomos Šiaulių liuteronų bažnyčioje.

Panevėžyje reformatams pamaldos laikomos taip pat Liuteronų bažnyčioje. Seniau buvusi stipri Naujamiesčio, netoli Panevėžio, reformatų parapija praktiškai nebeegzistuoja, nors bažnyčios pastatas dar gerai išsilaikęs, bet parapijiečių nebėra.

Seirijuose 1938 metais perstatomi reformatų parapijai priklausancio Jankiškio vienkiemio trobesiai, įsigyjami varpai.

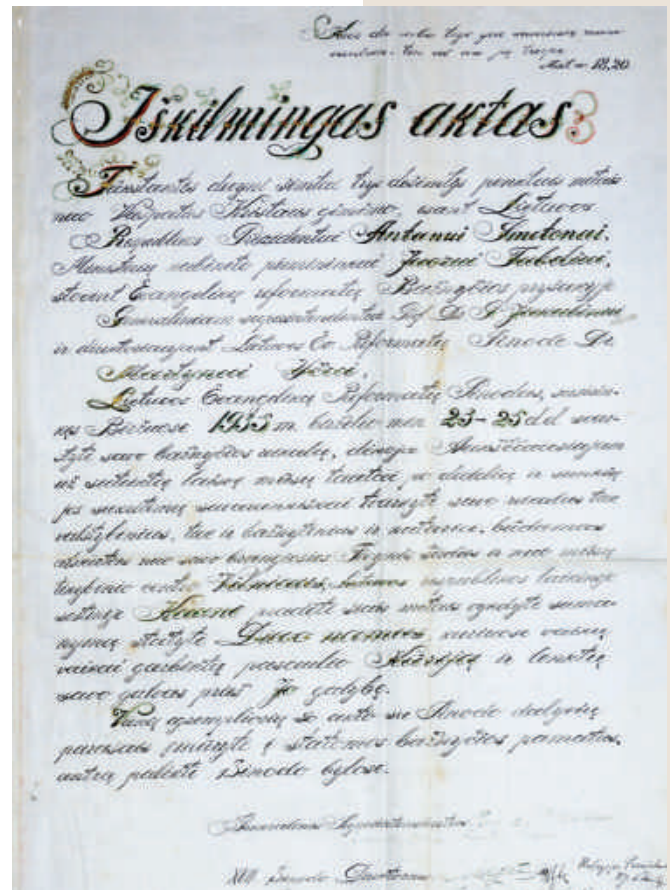
Švobiškiečiai 1931 m. renka aukas parapijos senelių prie-

glaudai statyti, 1938 m. pradėtas statyti Parapijos namas.

1930 m. Sinode nutarta **Kaune įkurti reformatų parapiją** ir statyti bažnyčią. Sudarytas bažnyčiai statydinti komitetas, pradėtos visoje Lietuvoje rinkti aukos. Sklypu Kauno bažnyčiai statyti rūpinosi: Martynas Yčas, Mykolas Devenis, Gabrys Macys.

1931 m. lapkričio mėn. Kaune pradėjo veikti **reformatų raštinė**: Laisvės alėja Nr. 10 bt. 9, dirba kasdien 18-19 val.

1935 metų Sinode nutarta dar tais pačiais metais pradėti Kauno bažnyčios statybą 36 metams iš Savivaldybės išnuomotame sklype Ožėskienės 27, nes projektas – priimtas, leidimas statybai gautas. Sinode priimtas ir sinodalų pasirašytas **Iškilmingas Aktas**, kurio vienas egzempliorius buvo įkastas po kertiniu akmeniu, kitas – įdėtas prie Sinodo Kanonų.

1937 m. vėlių rudenį pradėta Kauno bažnyčios statyba.

1938 m. buvo iškilęs pavojus statomai bažnyčiai – norėta atimti sklypą, nugriauti kas pastatyta, o toje vietoje norėta matyti paminklą 1863 metų sukilimui. Taip neatsitiko: paminklinis akmuo, žymintis vieno iš sukilėlių vadų – Antano Mackevičiaus nužudymo vietą, dabar yra prie bažnyčios. 1939 m. rudenį Kauno reformatų bažnyčios išorės darbai baigti.

Deltuvos istorinė reformatų bažnyčia – be parapijiečių, neprižiūrima. Nutariama remontuoti ir išlaikyti kaip reformatų paveldą, nes vidus dar gerai išsilaikęs, tik per karą pažeistas bokštas, neužsidaro durys. Išlikę sakykla, suolai, marmurinės lentos. Rūsiuose dar buvo karstai su palaidotais parapijos garbingais žmonėmis. Sudarytas bažnyčios pastato gelbėjimo komitetas, pirmininkas P. Variakojis.

Bažnyčios be varpų

Carinės Rusijos įsakymu karo pradžioje – 1915 metais – iš Lietuvos bažnyčių turėjo būti išvežti visi variniai varpai šaudmenims gaminti. Nutilo Biržų, Seirijų, Kėdainių, Papilio, Švobiškio, N. Radviliškio bažnyčios. Po karo Lietuvos valstybinės institucijos rūpinosi atgauti varpus iš Rusijos. N. Radviliškio bažnyčios varpus Maskvoje su kitais Lietuvos varpais rado parapijietis kuratorius Adomas Žemaitis. Rusų valdžia varpus grąžino, bet nuo vežimo didysis varpas įskilo. Kitos reformatų bažnyčios varpų neatgavo.

Atsikūrusios parapijos pačios pradėjo rūpintis varpų įsigijimu. Biržų, Papilio, Seirijų parapijos ne vienerius metus rinko aukas varpams.

Švobiškio bažnyčiai varpas buvo atvežtas iš nebeveikiančios Naujamiesčio reformatų bažnytelės.

1929 m. lapkričio 10 d. Seirijų bažnyčioje įvyko neskaitlingos, bet vieningos parapijos išgytų naujų dviejų varpų pašventinimo pamaldos, jose dalyvavo gen. superintendantas kun. P. Jakubėnas.

Biržų reformatų bažnyčios bokšte įkeltas Bachume, Vokietija, išlietas varpas prabilo po 1930 m. rugpjūčio 10 d. iškilmingų pašventinimo pamaldų. O po karo laikinai Biržų bažnyčioje skambėjęs varpas, atsivežtas iš apgriautos Deltuvos reformatų bažnyčios, perduotas kėdainiečiams, kurių bažnyčią taip pat penkiolika metų buvo nebylė. Rugpjūčio 24 d. Kėdainių reformatų bažnyčioje buvo laikomos iškilmingos iš Biržų gauto varpo pašventinimo pamaldos.

1931 m. Papilys nusipirko ir pasikabino net du varpus.

Visos reformatų bažnyčios, per karą netekusios varpų, pagaliau juos įsigijo.

Reformatų konfesinės kapinės

Tarpukariu rūpinamasi reformatų kapinių sutvarkymu, išperkama žemė ir kuriamos naujos konfesinės kapinės.

1926 m. rugpjūčio 15 d. pašventintos Užušilių reformatų kapinės, rugsėjo 5 d. – Lyglaukių (Kregždžių);

1929 m. liepos 28 d. pašventintos naujos kapinės Medeikiuose. Tais pat metais pašventintos ir Seirijų reformatų parapijos kapinės.

1931 m. rugsėjo 20 d. – įkurtos ir pašventintos Braškių reformatų kapinės.

Kapinių praplėtimu, jų aptvėrimu rūpinosi švobiškėčiai. 1934 m. rugsėjo 8 d. pašventintos praplėstos prie bažnyčios esančios kapinės.

Biržų Liepų g. reformatų kapinių vartai

1932 m. naujųjų Biržų reformatų kapinių (*dab. Liepų g.*) sutvarkymui sudarytas komitetas, vartus suprojektuoti pakviestas Paryžiaus architektūros akademijos studentas Vytautas Trečiokas (1912-2002).

1938 m. spalio 16 d. pašventintos naujosios Kilučių kaimo kapinės.

1939 m. vasarą sutvarkytos iki tol buvę apleistos Biržų parapijos Jokūbiškių kaimo kapinės.

Kas metai vasarą įvairiose Biržų krašto reformatų kapinėse rengiamos **Kapinių šventės**:

1926 m. liepos 18 d. Iškonių kapinėse, 1932 m. rugpjūčio 14 d. senosiose Biržų liuteronų-reformatų kapinėse ir kt.

Tobulinama Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios struktūra:

1934 metų Sinode nutarta išlaikyti du distriktus: **Vilniaus distriktui** priskirtos Kauno, Kėdainių, Kelmės, Seirijų, Panevėžio-Naujamiesčio parapijos. Distrikto superintendantas kun. Jonas Šepetys (1867-1941).

Biržų distriktui: Biržų, Papilio, N. Radviliškio, Švobiškio, Salamiesčio parapijos ir Aukštelkų filija. Distrikto žemiškasis vadovas – gen. superintendantas kun. Povilas Jakubėnas (1871-1953).

Karo kapelionai

Nuo 1927 m. Lietuvos evangelikų karo kapelionas kun. Jonas Šepetys.

1934 m. Sinodas, vietoj *atsisakiusio tų pareigų* superintendente kun. Jono Šepečio, karo kapelionu paskyrė kun. Adomą Šerną.

1940 m. kovo 27 d. Konsistorijos sprendimu, karo kapelionui kun. A. Šernui išėjus į pensiją, kariuomenės kapelionu paskirtas kun. A. Balčiauskas. Lietuvą okupavus Sovietų Sąjungai, 1940 m. liepos 2 d. iš pareigų atleistas.

Spauda

Mūsų žodis

1922 m. pradėtas leisti laikraštis *Mūsų žodis*, orientuotas į inteligentus, labiau išsilavinusius skaitytojus, paantrašėje rašoma: *Protestantų pasaulėžiūros laikraštis, skiriamas Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios reikalams*. Laikraštį leido *Evangelikų Reformatų draugija* Kaune, atsakingais redaktoriais buvo Hypatija Julija Yčienė ir Martynas Yčas. Nuo 1923 m. Nr. 7-8 leidinio redaktoriumi tapo kun. Jonas Šepetys ir administracijos buveinė – Papilio parapija. Nuo 1926 m. redakcijos buveinė persikėlė į Kelmės parapiją, nes redaktoriumi paskirtas kun. Konstantas Kurnatauskas, o leidėjas – *Lietuvos Ev. Reformatų Kolegija*. *Mūsų žodis* buvo leidžiamas iki 1937 metų birželio mėnesio.

Sėjėjas

1926 metų liepos 18 d. Biržuose pradedamas leisti dvisavaitinis laikraštis reformatams *Sėjėjas* gen. superintendente kun. P. Jakubėno rūpesčiu ir pastangomis. Jis buvo pagrindinis rašytojas, redaktorius ir leidėjas.

Reformatų jaunimo draugijos *Radvila* prašymu *Sėjėjo* laikraštyje nuo 1934 m. atsirado *Jaunimo skyrius* (vėliau pavadintas *Jaunųjų pasaulis*). Jaunimui skirtą skyrių redagavo kun. A. Balčiauskas, mokyt. A. Šlikas, Skeberdis, M. Jasiukėnaitė, P. Juodgudis, vėliau kun. Fr. Barnelis, mokyt. P. Dūbra. Įvedami dar skyreliai *Šeiminingųjų margumynai*, *Sveikatos kampelis*, kuriame rašė gydytojas dr. J. Mikelėnas. 1936 m. pridedamas skyrelis *Mokslo žinutės*, jį vedė astronomas kurt. Paulius Slavėnas. Tais pat metais – puslapio skyrelis patiemis mažiausiems *Mūsų jauniausiems*. Jo redaktorius kun. Fr. Barnelis, talpinama moksleivių kūrinėliai – eilėraščiai, straipsneliai, šarados, mįslės. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui ir sovietų okupacijai, 1940 m. liepos mėnesio 1 d. pasirašytas paskutinis, 13-as, o iš viso nuo leidimo pradžios 356-as šio laikraščio numeris. Įdomu tai, kad puslapiai buvo skaičiuojami nuo pirmo numerio. Tad nuo 1926 m. liepos 18 d. iki 1940 metų liepos 1 d. *Sėjėjo* buvo išleista 2652 puslapiai!

Išleisti didesnės apimties leidiniai

J. Šepetys *Trumpa Lietuvos Reformacijos istorija, I dalis, 1922 m.*

P. Jakubėno ir A. Šerno išverstos iš graikų kalbos keturios *Evangelijos, 1934 m.*

P. Jakubėnas *Senovės Bažnyčios istorija, 1935 m.*

A. Šerno sulietuvintas *Heidelbergo katekizmas, 1936 m.*

J. Šepetys *Trumpas ev. reformatų katekizmas, 1937 m.*

A. Šernas *Karys evangelikas (giesmynėlis kariams), 1938 m.*

M. Sprindžio subalsuotos ir Vl. Jakubėno peržiūrėtos giesmių *Gaidos, 1938 m.*

A. Balčiauskas, A. Šlikas *Jaunimo vadovas, 1939 m.*

A. Balčiauskas *Husas ir Viklijas, 1939 m.*

Nuo 1938 metų kas sekmadienį 9 val. transliuojamos *per radiją pamaldos evangelikams*, jų klausosi ir džiaugiasi, neturintys arti bažnyčių ir negalintys jų pasiekti.

Muzikinis gyvenimas

Prie parapijų *kuriasi chorai*, kuriems vadovauja vargonininkai. Susibūrė chorai Biržuose, Papilyje, N. Radviliškyje, Kelmėje. Seirijų, nors maža, neskaitlinga parapija, taip pat turi chorą, giedantį per šventines, iškilmingas pamaldas.

Biržų vargonininkas M. Sprindys ne tik vadovauja parapijos chorui, bet keletą metų (1936, 1938) iš ruošiamų konfirmacijai merginų suorganizuoja chorą, išmoko pagiedoti per iškilmingas Konfirmacijos pamaldas keletą giesmelių. 1936 m. merginos giedojo konfirmandų giesmę *Už rankų imk meilingai*. Per 1935 m. Kalėdų eglutę giedojusiam *Vaikų chorui* vadovavo vargonininko M. Sprindžio sūnus gimnazistas Vytautas Sprindys.

Biržų gimnazijoje tikybos mokymas derinamas su giedojimu, padeda būsimasis muzikas Vyt. Sprindys.

RJD *Radvila* organizuoja kurselius chorvedžiams (1936 m.). Kviečiama gaivinti senąsias reformatų giesmes – prie visų *Radvilos* skyrių kurti chorus.

Dažnai į Sinodus iš Kauno atvyksta solisto Kipro Petrausko pakviesti operos solistai Romanas Marijošius, Ipolitas Nagrodskis. Iš Vilniaus apsilanko vargonininkas, kompozitorius Konstantinas Galkauskas, kuris prisidėjo prie St. Dagilio išleisto Giesmyno choralų *išdailinimo*. Jo mokiniais buvo dauguma to meto reformatų vargonininkų. 1934 m. Sinode komp. K. Galkauskas pagiedojo *Biržų parapijai pašvęstą* savo kūrinį *Tėve mūsų*.

Švietimo fondas

Norėdami pagelbėti besimokančiai jaunuomenei, 1933 metais Sinodas priima sprendimą įkurti *Švietimo fondą*, kuris rūpintųsi teikimu pašalpų, kitais švietimo klausimais. Fondo valdyba: kuratoriai Juozas Dučinskas (1872-1951), mokyt. Petras Bružas (1905-1992), mokyt. Alfredas Šlikas (1902-1944), Jurgis Kutra (1891-1943), dr. Jokūbas Mikelėnas (1885-1966) ir kunigas Aleksandras Balčiauskas (1907-1952).

Reformatų Sinodas ir prieš I-ąjį pasaulinį karą ženkliai rėmė besimokančius jaunuolius: 1900-1914 m. buvo išduota 1300-iai jaunuolių 42000 rb; 1923-1934 m. jau tik 140-iai moksleivių apie 40000 litų, kviečiama gavusiųs bent dalinai sugrąžinti gautas paramai lėšas.

Į kvietimą atsiliepė kariškis leitenantas Stasys Kriščiukas (1907-1993) iš Kėdainių ir 1936 m. sugrąžino gautą iš Sinodo mokslui eiti pašalpą.

Bažnytinės organizacijos *Lietuvos evangelikių moterų sąjunga*

Klara Šepetienė

1929-1940 m. veikė *Lietuvos evangelikių moterų sąjunga* – vienintelė tokia moterų organizacija, veikusi Nepriklausomoje Lietuvoje. Jos įkūrėja, iniciatorė ir ilgalaikė pirmininkė buvo kun. Jono Šepečio žmona Klara Šepetienė.

Kalėdų eglutės šventė Biržuose 1939 m. gruodžio 28 d.

1929 m. lapkričio 28 d. kunigienės Marijos Neimanienės bute įvyko steigiamasis *Lietuvos Evangelikių moterų sąjungos* susirinkimas. Tačiau įregistruoti *Sąjungą* pavyko tik po metų.

Draugijos skyriai įsisteigė daugelyje parapijų, net kai kuriuose didesniuose kaimuose susibūrė veiklios moterys. Jos rūpinosi savišvieta, teikė pagalbą pavargėliams, įsteigė bendrąją Biržų gimnaziją lankančioms mergaitėms, organizavo vaikams Kalėdų šventes, vasarą prie ežero – Vaikų šventes, rengė arbatėles įvairiomis progomis, svečių priėmimus, talkino rengiant Sinodus, puošė, gražino bažnyčias. Kvietėsi lektorius ar pačios skaitė paskaitas savišvietos, higienos, švaros palaikymo, vaikų auklėjimo klausimais, mokėsi valgių gaminimo, atsargų ruošimo žiemai. *Sąjungai* ilgiausiai vadovavo kunigienė Klara Šepetienė. 1936 m. ją pakeitė Ona Mikelėnienė.

Reformatų jaunimo draugija

Į Švobiškį tarnauti atkeltas kun. Povilas Jašinskas ėmėsi burti parapijos jaunimą.

1930 m. kovo 30 d. įvyko *Švobiškio Reformatų jaunimo draugijos* steigiamasis susirinkimas. Pirmininku išrinktas teol. kandidatas Adomas Grybė, narių – 36, įregistruojami Įstatai.

Kelmės jaunimas irgi susibūrė ir įsteigė Kelmės parapijos *Reformatų jaunimo skyrių*.

1931 m. gruodžio 13 d. Biržuose įvyko reformatų jaunimo susirinkimas, sukviestas į Biržus po ordinacijos diakonu paskirto A. Balčiausko. Nutariama steigti *Draugiją*, įregistruojami Įstatai.

1932 m. sausio 12 d. Biržuose suauktas steigiamasis suvažiavimas ir įkurta Lietuvos evangelikų reformatų jaunimo draugija *Radvila*, išrinkta *Draugijos* valdyba, pirmininkas diak. A. Balčiauskas.

Į *Radvilos* draugiją galėjo stoti konfirmuoti jaunuoliai, turintys 18 metų. 1937 m. priimtas nutarimas, kad visi

konfirmuoti jaunuoliai, nors ir neturi 18 metų, gali įstoti į *Draugiją* kandidatais.

Sukuriamas *Radvilos* himnas – ž. Petro Juodgudžio, muz. Konstantino Galkausko.

Suprojektuojama ir įsigyjama *Radvilos* vėliava. Draugijos šūkis *Dorinkis ir švieskis!*

1935 m. prie *Radvilos* draugijos prisijungė Kelmės reformatų jaunimas, 1936 m. – Švobiškio jaunieji reformatai.

1936 m. *Radvila* turi 18 skyrių, narių arti 500. Radvilėnai organizuoja ekskursijas, vyksta vieni pas kitus, rengia jaunimo šventes, paskaitas, stambesnieji skyriai įkuria kilnojamus knygynėlius.

1933 metais birželio 25 d per Sinodą *Draugijos* iniciatyva įvyko pirmoji Lietuvoje evangelikų *Giesmių šventė*. *Giedojimo* šventės buvo organizuojamos kasmet per Sinodus po iškilmingų uždarymo pamaldų. Į jas suvažiuodavo ir giedodavo kartu bei pasirodydavo atskirai parapijų chorai ne tik iš beveik visų reformatų parapijų, bet ir liuteronų *Jaunimo sandoros* choras iš Klaipėdos, Biržų liuteronų parapijos choras.

Pirmojoje *Giedojimo šventėje* dalyvavo penki chorai: Biržų liuteronų, Biržų reformatų, Kelmės, N. Radviliškio ir Papilio parapijų. Buvo sudaryta chorų vertinimo komis-

ija (O. Mikelėnienė, K. Šepetienė, O. Neimanienė, kun. K. Kurnatauskas, svečias iš Vilniaus kurt. S. Černockis, kurt. P. Variakojis), kuri geriausiu choru pripažino Biržų chorą, vad. vargonininko Martyno Sprindžio, ir apdovanojo poeto, giesmių kūrėjo Stanislovo Dagilio įrėmintu portretu.

LERJD *Radvila* palaikė draugiškus ryšius su liuteronų jaunimo organizacija *Jaunoji sandora* Klaipėdoje.

1933 m. *Giesmių šventėje* Biržuose *Papilio* reformatų parapijos choras

1938 m. *Radvila* imasi steigti pučiamųjų orkestrą, renka pinigų instrumentams ir tą patį metų Kūčių vakarė Biržų bažnyčioje jau grojo mišrus *styginių ir pučiamųjų orkestras*.

Papiliečiai radvilėnai 1938 m. gegužės 15 d. pasodino atminimo ažuolus *Radvilos* draugijai ir Lietuvos Nepriklausomybės 20-ėčiui pažymėti. Ažuolai pasodinti aikštelėje ties bažnyčia, šalia dar pasodinta apie 50 medelių, aptverta tvorele, padaryti suoliukai.

Svarbiausi įvykiai

1923 m. rugsėjo 2 d. buvo iškilmingai atidengtas paminklas poetui, *Giesmyno* sudarytojui **Stanislovui Dagiliui**.

1927 m. liepos 28 d. didžiulė šventė Biržuose ir reformatų bažnyčioje – apsilankė **Respublikos prezidentas A. Smetona**. Valstybės vadovas buvo sutiktas labai iškilmingai. Visa

Biržų reformatų orkestrėlis prie bažnyčios, centre – karininko Jono Nastopkos, žuvusio už Lietuvos laisvę, mama Olga Nastopkienė

Respublikos prezidentas A. Smetona Biržuose 1927 m.

Reformatų gatvė buvo išpuošta vėliavomis ir vainikais. Prie šventoriaus vartų A. Smetoną pasitiko superintendentas, kun. P. Jakubėnas su dviem kunigais, Kolegijos nariai, Biržų parapijos taryba ir valdyba. Iškilmingose pamaldose giedojo parapijos choras, vad. vargonininko M. Sprindžio.

Prieš tai liepos 18 d., keliaudamas po Žemaitiją, Prezidentas apsilankė Kelmės reformatų bažnyčioje ir klebonas K. Kurnatauskas jam padovanojo monografiją apie bažnyčios istoriją.

1927 m. rugsėjo 25 d. Lietuvos Respublikos Prezidento aktu Pirmajam husarų pulkui suteiktas **Didžiojo Lietuvos**

nuorašus. O į Vilniaus Sinodą liepos 1 d. buvo pakvies-ti ir nuvyko iš Biržų 5 delegatai: gen. superint. kun. P. Jakubėnas, prof. dr. K. Kurnatauskas, Kolegijos prezi-dentas dr. J. Mikelėnas, kurt. dr. M. Yčas, agronomas kurt. P. Variakojis.

1934 m. birželio 24 d. į Biržų Sinodą atvyko Vilni- aus delegacija: kun. P. Dilys, kurt. Boleslovas Šiškovskis, kurt. Florijanas Svida, kurt. Stanislovas Falkovskis, svečias Juozapas Dilys ir kt. Ir vėlesniais metais *Vilniaus evangelikų reformatų Sinodo* ir *Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios*

Biržiečių delegacija 1933 metų Vilniaus Sinode

etmono kunigaikščio Jonušo Radvilos vardas. Ta proga iškilmingas pamaldas Kėdainių reformatų bažnyčioje laikė prof. dr. kun. K. Kurnatauskas, buvo daug svečių.

1929 m. rugpjūčio 4 d. labai iškilmingai švenčiamas **Kėdainių reformatų bažnyčios 300 metų** jubiliejus (1629-1929). Dalyvavo Švietimo ministras Konstantinas Šakenis, generolas Silvestras Žukauskas, giedojo Biržų para-pijos choras, atidengta šiai datai atminti marmurinė lenta.

1930 m. liepos 20 d. **Biržų gimnazijos kertinio akmens padėjimo iškilmės.** Dalyvauja ir prakalbą pasako LERB gen. superintendentas kun. P. Jakubėnas.

1931 m. birželio 28 d. Biržų piliakalnyje atidengtas **pamin-klas kunigaikščiui Jonušui Radvilai**, skulp. J. Zikaras.

Nuo 1933 metų **atnaujinami ryšiai su Vilniaus evangelikų reformatų Sinodu.** Po 15 metų (paskutinis bendras Sinodas 1918 m. lapkričio 20 d.) pertraukos vėl susitiko abiejų perskirtos *Lietuvos Vienatos* Sinodų atstovai. 1933 m. Biržų Sinodo darbe dalyvavo *Vilniaus Sinodo* dele-gatai: kun. Jonas Kurnatauskas ir kurt. Simonas Černockis, atvežę *Lietuvos Vienatos* Sinodų kanonų 1812-1918 metų

delegatai pasikeisdami lankė vieni kitus. Vokietijai užėmus Lenkiją, *Vilniaus Sinodo* kunigai rado prieglobstį Lietuvoje.

1939 metų spalio 11 d. Vilnius sugrąžintas Lietuvai. Reformatai džiaugsmingai sutiko šią žinią ir lapkričio 5 d. **evangeliškas pamaldas lietuvių kalba** Vilniaus reformatų bažnyčioje laikė karo kapelionas kun. Petras Dagys ir gen. superint. kun. Konstantinas Kurnatauskas, dalyvavo apie 50 evangeliško tikėjimo kariškių, grojo kariškas orkestras, vargo-navo ir savo giesmę *Tėve mūsų* pagiedojo K. Galkauskas.

1940 m. sausio 6 d. Vilniuje įvyko nepaprastasis, **jungtinis Lietuvos ir Vilniaus krašto evangelikų reformatų Sinodas.** Tai buvo paskutinis Nepriklausomos Lietuvos evangelikų reformatų Sinodas.

D. Gudliauskienė

Straipsnis parengtas įgyvendinant *Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos* Biržų skyriaus projektą *Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo Biržuose 100 metų jubiliejaus paminėjimas*, dalinai finansuotą Biržų rajono savivaldybės nevyriausybių organizacijų programos lėšomis.

Superintendente kun. Tomo Šerno Homilija, pasakyta Atminimo ir maldos vakare
Budėkime dėl santarvės ir taikos
Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje liepos 30 dieną, prisimenant ir pagerbiant visus tarnyboje žuvusius ir nužudytus Lietuvos pareigūnus.

ŽEMĖ IR ŽEMĖS DRUSKA

Eilės žuvusiems...

O, Jėzau, kurs gyvybę
 Aukojai už mus,
 Suteik širdims ramybę,
 Nutildyk jų skausmus!
 Mielasis Užtarėjau,
 Išgirsi jų maldas;
 Nuliūdusių Guodėjau,
 Pagydyk jų žaizdas!
 Mes minime širdingai,
 Tuos karžygius drąsius,
 Kurie mielai, garbingai
 Jėgas ir gabumus
 Atidavė Tėvynei
 Pavojų dienoje,
 Narsiai jos laisvę gynė
 Ir krito kovose.
 Tu, Atpirkėjau mielas,
 Priėmęs jų aukas,
 Jų nemirtingas sielas
 Pakėlei į dausas:
 Čia pareigas atlikę,
 Jie gavo ten algos
 Ir jau garbės vainiką
 Nešioja po kovos.
 Bet mums duok išlaikyti,
 Ką pelnė jie krauju,
 Tautos jėgas ugdyti
 Su pasišventimu.
 Ir kelti jos gerovę
 Šviesoj, tiesoj, doroj
 Ir platint Tavo šlovę
 Tėvynėj mylimoj.

*Kun. Adomas Šernas
 1936 m. gegužės 17 d.
 Minint žuvusius karius*

Jūs esate žemės druska. Jei druska netenka sūrumo, kuo gi ją reikėtų pasūdyti? Ji niekam netinka, ir belieka ją išberti žmonėms sumindžioti. Jūs esate pasaulio šviesa. Neįmanoma nuslėpti miesto, pastatyto ant kalno. Ir niekas, uždegęs žiburį, nevožia jo indu, bet stato į žibintuvą, kad šviestų visiems, kas yra namuose. Taip tešviečia ir jūsų šviesa žmonių akivaizdoje, kad jie matytų jūsų gerus darbus ir šlovintų jūsų Tėvą, kuris danguje. /Mt 5,13-16/.

Minėdami Medininkuose žuvusius pareigūnus įsidėmėkime šiuos Jėzaus žodžius. Kodėl mažą Palesti-

nos žvejų ir žemdirbių saujelę Jis pavadino žemės druska ir pasaulio šviesa?

Prieš tai, Kalno pamokslo pradžioje, Jėzus mokė apie paradoksalius *Palaiminimus*, kaip yra ir bus *palaiminti vargšai dvasia, liūdintys, romieji, tyrasirdžiai...* Todėl kyla amžinas klausimas: kaip gali gyventi šiame gudriųjų ir galingųjų pasaulyje *vargšai dvasia, liūdintys, romieji, tyrasirdžiai?* Ką gali ir turi daryti šie žmonės, kuriuos galingieji suvokia kaip nevertus dėmesio pastumdėlius? Ką jiems daryti, kai galingos imperijos ne tik žmonių

likimus laužo, bet ir ištisas tautas pamina ir primeta joms savo valią? Jėzus byloja: *Jūs esate žemės druska... jūs esate pasaulio šviesa.*

Jėzus panaudoja dvi žmonėms gerai suvokiamas metaforas. Be abejo, Jis nuo vaikystės matė, kaip Jo motina Marija naudoja virtuvėje druską, ja pagardina kasdieninį maistą, ir šis pasidaro neprėskas. Druska reikalinga, kad nesugestų maisto atsargos. Druska sustabdo gedimą ir puvimą. Jėzus atskiria žemę ir jos druską, pasaulį ir jo šviesą. Tuo apie pasaulį pasakomas svarbus dalykas – šis pasaulis, nepaisant jo grožio, galios ir išminties, yra gendantis ir tamsus. Pasauliui reikia gedimą stabdančios druskos, reikia ugdančios šviesos. Kas yra druska? Tai žmogus, nešantis Dievo Žodžio tiesą pasauliui. Jeigu žmogus neturi Dievo Žodžio, jis neturi sūrumo ir nesisiskiria nuo gendančio pasaulio. Tais laikais Palestinoje grynos druskos buvo mažai, dažniausiai tai buvo balkšvi milteliai, kurie buvo visokių mineralų ir druskų mišinys. Iš to mišinio natrio chlorido druska išsiplaudavo greičiausiai. Likdavo kiti mineralai su mažai druskos. Tuomet tai, kas anksčiau buvo druska, nebetiko niekam, tik takeliams pabarstyti. O druska yra reikalinga, ji gali sustabdyti gedimą. Tai stabdantis, bet labai reikalingas poveikis. Tačiau to neužtenka. Reikia ir aktyvaus poveikio. Pasauliui reikia ugdymo ir augimo, kurį duoda šviesa. Negalima slėpti šviesos, dengti jos indu. Ne tam yra šviesa, kad ją slėpti. Todėl negalima slėpti pasaulio šviesos – tikėjimo ir Jo darbų. Juk vargšai dvasia, liūdintys, romieji, tyraširdžiai ir yra pasaulio šviesa.

Dar Dievas sukūrė svarbias socialines struktūras: šeimą ir valstybę, kad stabdytų blogį ir puvimą, t. y. veiktų kaip druska, skatintų gerį ir augimą, t. y. veiktų kaip šviesa. Bet pasaulis mažai turi sūrumo, nuolatos jam trūksta šviesos.

Prisimindami tai, mes minime ir atsimeiname, kad 1990 m. kovo 11 d. Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, Sovietų Sąjungos vadovybė iškėlė užduotį KGB – destabilizuoti Lietuvos Respubliką. Viena iš priemonių – OMON'o milicijos grupių diversijos ir užpuolimai, Lietuvos pasienio kontrolės postų puldinėjimai Latvijos ir Baltarusijos pasienyje.

Nuo pirmojo užpuolimo 1991 m. sausio 27 d. Medininkuose iki Vilniaus OMON'o išformavimo 1991 m. rugpjūčio 31 d., omonininkai 18 kartų puolė Lietuvos muitininkus ir pasieniečius. Per užpuolimus nukentėjo 35 Krašto apsaugos pasieniečiai ir 27 muitininkai. Norėta įbauginti Lietuvos visuomenę, provokuoti konfliktus. Norėta parodyti, kad Lietuvos valdžia nekontroliuoja situacijos. Bet santūri Lietuvos vadovybės laikysena ir aktyvi užsienio politika leido neutralizuoti šias provokacijas. Tuo metu ypač svarbi buvo Rusijos demokratių jėgų parama.

1991 metų liepos 29-ąją Atkuriamojo Seimo Pirmininkas Vytautas Landsbergis ir Rusijos Federacijos Preziden-

tas Borisas Jelcinas Maskvoje pasirašė Sutartį tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų. Tai reiškė, kad atkurtą Lietuvos valstybę pripažino Rusijos Federacija. Vos atsirado daugiau šviesos ir vilties, tuoj panorėta grąžinti tamsą ir neviltį. Užteko paros, kad būtų numatytas smūgis ir duotas įsakymas žudyti.

Jau 1991 m. liepos 30-31-ąją naktį Medininkų pasienio poste nužudyti septyni pareigūnai:

Policijos departamento rinktinės „Aras“ policininkai – Mindaugas Balavakas ir Algimantas Juozakas, Kelių valdybos policininkai – Juozas Janonis ir Algirdas Kazlauskas, Muitinės departamento Vilniaus muitinės inspektoriai – Antanas Musteikis ir Stanislovas Orlavičius. Muitininkas stažuotojas Ričardas Rabavičius nuo šautinių žaizdų galvoje mirė ligoninėje 1991 m. rugpjūčio 2-ąją.

Pasienis yra plona linija, kuri saugo valstybę. Pasaulyje yra žinomas kitas vykęs išsireiškimas – plona mėlyna linija. Tai reiškia, kad nedaug policininkų mėlyna uniforma saugo visuomenę. Ta plona mėlyna linija skiria gerį nuo blogio, tvarką nuo chaoso. Pagalvojus, valstybėje yra dar kitų mus saugančių plonų linijų. Plona žalia kariuomenės linija, plona balta – medikai. Ir dar elektros tarnybos, jos tikrai apšviečia, suteikia daugiau saugumo ir tvarkos. Tačiau esti pirmoji apsaugos linija, pirmesnė už pasienį ir tą mėlyną ploną liniją. Dekalogas, dešimt Dievo įsakymų, yra pirmoji ir kartu – paskutinė linija, kai visos kitos apsaugos linijos nebeatlaiko.

Esti žmonių, kurie trokšdami tvarkos, nebūdami nei vargšai dvasia, nei liūdintys, nei romieji ar tyraširdžiai, nori būti tik „druska“. Jie kiekvienu momentu yra pasiruošę visiems rėžti tiesą į akis, ar tai, ką jie laiko esant tiesa. Tačiau tai tik panašu į druską. O vadinamoji *tiesa* dažniausiai nieko gero neduoda.

Esti žmonių, kurie, trokšdami gėrio, nori būti tik „šviesa“. Jie atsisako to, kas jų nuomone apriboja žmogų ir visuomenę. Atsisakoma visko, kas nepatinka: taisyklių, išipareigojimų, subordinacijos, tradicijų, net policijos. Tačiau tai tik panašu į šviesą. O tos netikros šviesos darbai ne tik neugdo, bet ir gadina.

Jėzus mažą Palestinos žemdirbių ir žvejų grupelę pavadinė žemės druska ir pasaulio šviesa. Ar Jis turėjo galvoje tik juos, ar visus savo mokinius? Ar Jo žodžiai negalioja ir mums, nedidelei žmonių grupei, kurie mini žmonių saujelės žūtį nuo sugedusios ir tamsios imperijos?

Todėl mes, būdami ir veikdami pasaulyje, savyje turime turėti ir tikros druskos, ir tikros šviesos. O tai ateina iš Dievo, kai mes patys leidžiame Jo malonei veikti mūsų gyvenimuose. Amen.

Superintendentas kun. T. Šernas

VIENO VAIKO ISTORIJA

Mūsų, Kauno parapijoje, yra jauna moteris, kilusi iš skurdžių, alkoholiu pritvinkusių namų, – panašių namų, kuriuose auga nemažai vaikų. Jaunosios parapijietės šeimoje buvo keturi vaikai. Ir vieną kartą, ši, tuo metu buvusi maža, septynerių metų, mergaitė, buvo pakviesta į mažą Biblijos klubą, į namus pas moteriškę, gyvenančią toje pačioje gatvelėje. Moteriškės namai taip pat buvo paprasti, be prabangos. Tačiau ši moteris buvo motina, žmogus, kuris myli Jėzų, ir kuri pastebėjo skausmą ir pasimetimą mažosios mergaitės akyse.

Taigi, vieną dieną per savaitę mažoji mergaitė turėjo ramią vietelę, tarsi užuovėją, kurioje girdėjo istorijas apie Dievo meilę, giedojo giesmes, darydavo įvairius rankdarbius. Ten mažoji mergaitė buvo saugi ir laiminga. Ji, nors ir trumpam laikui, bet tą vieną kartą per savaitę galėdavo pamiršti skausmą ir šeimos gėdą. Neilgai trūkus, į kaimynystę atsikraustė dar viena šeima. Naujoje kaimynų šeimoje augo panašaus amžiaus mergaitė, tad mūsų istorijos herojė naujųjų kaimynų buvo pakviesta pasisvečiuoti pas juos namuose po pamokų. Naujieji kaimynai ilgainiui pasikvietė šios istorijos herojė ir į Bažnyčią, kuri labai greitai tapo mažosios mergaitės laimingu prieglobsčiu.

Bažnyčios nariai buvo mylintys vaikus žmonės, kuriems buvo džiugu matyti vaikus pamaldose. Bažnyčioje buvo ir Sekmadieninė mokyklėlė vaikams. Taigi, mažoji mergaitė augdama bažnyčioje susirado gerų draugų iš krikščioniškų šeimų, kuriose buvo mokama biblijinių tiesų. Ji įsitraukė į jaunimo veiklą, dalyvavo įvairiose jaunimo grupėse ir vasaros stovyklose. Bažnyčioje jaunoji mergina atrado vyresniųjų, kurie jai tapo pavyzdžiais savo gyvenimo būdu ir kurie nuolat ragino, skatino jauną merginą atsiskleisti, naudoti savo dovanas ir gebėjimus. Ilgainiui merginos pažymiai mokykloje ėmė gerėti ir jos naujieji draugai tikino ir skatino ją stoti į universitetą, įgyti bakalauro, o vėliau ir magistro diplomus.

Ji yra vienintelė iš savo šeimos įgijusi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Šiandien ji jau ištėkėjusi ir turi vaikelį, mažą dukrytę. Neužilgo mūsų istorijos herojė ir jos sutuoktinis bus konfirmuoti mūsų bažnyčioje, o jų mažylė – pakrikštyta.

Tokia yra istorija apie vieną vaiką. Bet aplinkui yra labai daug

vaikų... Kiekvienais metais aš ir Frankas važiuojame į keletą vasaros stovyklų ir kartu leidžiame laiką su įvairaus amžiaus vaikais. Daugelis iš jų yra iš mylinčių šeimų, bet nelankančių bažnyčios. Tai yra į bažnyčią ateinančių tik vieną ar kelis kartus per metus. Vaikai dažnai nėra patys skaitę Bibliją ar girdėję istoriją apie Dievo meilę ir ištikimybę per visą Dievo žmonių istoriją. Stovyklose yra tekę sutikti vaikų su valgymo sutrikimais, depresijomis ar nerimu. Esame sutikę jaunuolių, kurie jau turi problemų su alkoholio vartojimu. Sutinkame mažuosius, gyvenančius iširusiose šeimose, kurie nepažįsta tėvo meilės, tad jiems ypač sudėtinga suvokti ir įtikėti, kad Dievas yra mylintis Tėvas.

Visgi vasaros stovyklų metu, vaikai su džiaugsmu garbina Viešpatį. Jie išmoksta ne tik ramiai sėdėti, įsiklausyti į tylą ir susikaupti, bet ir dalyvauti pamaldose, giedoti ar vaidinti. Vaikai nėra barami, koneveikiami ar pašiepiami, jei nepavyksta ramiai išsėdėti, tradiciškai gerai elgtis per pamaldas ar kyla noras pamaldų metu pasinaudoti tualetu. Vaikai yra mokomi, kad Bažnyčia yra Dievo numylėta šeima. Vaikai, grįžus iš stovyklos namo, yra skatinami įtraukti savo šeimos narius į Bažnyčios veiklas.

Pernai aštuonerių metų stovyklautojas buvo tiek sujaudintas perskaitytų Biblijos istorijų, kad net paprašė savo vadovo pasiskolinti namo Bibliją. Aišku, su dideliu džiaugsmu Bibliją jam padovanojome, bet dabar mąstau, kas nutiko per šiuos metus stovyklautojui. Ar tėvai jam padėjo skaityti Bibliją? Ar jis lankė bažnyčią? Jei lankė, ar tai buvo ta vieta, kurioje vaikai yra laukiami ir priimami? Ar jo tėvai pyksta, jei jis vis dar neišmoko ramiai ir tyliai išsėdėti per pamokslą?...

Bažnyčia yra Dievo šeima. Ji buvo įkurta iš dalies būti laukiančia ir svetinga vieta visiems – ir vaikams, ir jų tėvams. Ji buvo įkurta mokyti ir perduoti Šventojo Rašto tiesas vienos kartos kitai. Tai yra vieta, kurioje yra puoselėjamos, brandinamos vedybos ir šeimos, ir su jomis susijusios vertybės. Būtent, bažnyčioje yra rodomas krikščioniškų šeimų pavyzdys ir palaikomos šeimos, kurios patiria įvairius gyvenimiškus sunkumus. Bažnyčia buvo sukurta ir tam, kad vyresnieji galėtų atsivesti savo anūkus laimingai pagarbinti Dievą. Kai vaikai suklysta per pamaldas ar nesiелgia pavyzdinčiai, jie yra švelniai pataisomi, tačiau nėra jokio pykčio, pasmerkimo ar sugėdinimo.

Evangelijos pagal Morkų 9 skyriaus 37 eilutėje parašyta: ***Kas priima tokį vaiką mano vardu, tas priima mane, o kas priima mane, tas ne mane priima, bet Tą, kuris mane siuntė.*** Taigi, mes būdami svetingi vaikams bažnyčioje, taip pat esame svetingi Jėzui.

Yra keletas smulkių dalykelių, kurie gali padėti vaikus ir jų tėvus svetingai priimti bažnyčioje. Kiekviena parapija yra unikali ir skirtinga, todėl turi aptarti kas jiems priimtina ir tinka.

Žemiau pateikiu kelias idėjas:

- Leiskite vaikams atlikti mažus darbus, kad jie pasijustų reikalingi. Darbai gali būti Giesmynų išdalijimas prieš pamaldas ir surinkimas po jų, ar aukų rinkimas, ar pagalba Agapės metu;
- Vaikai gali prisidėti prie pasiruošimo Agapei, paruošdami tam tikrus patiekalus, pvz.: sausainius, pyragaičius ir pan.;

- Visada turėkite spalvinimo reikmenis ar Biblijas vaikams, kad mažieji pamaldų metu galėtų tuo naudotis;
- Pamokslai vaikams gali būti integruoti į pamaldas;
- Vyresniesiems vaikams paruoškite knygeles, kurias jie galėtų užpildyti po pamaldų ir tai padėtų vaikams labiau įsigilinti į per pamokslą išgirstą informaciją. Užduokite vaikams paprastus ir lengvus klausimus apie pamokslą, jų mėgstamiausią giesmę, ar paprašykite nupiešti, ką jie išmoko ar sužinojo per pamaldas. Vaikų padarytus rankdarbius, surinktą informaciją, nupieštą vizualizaciją paviėšinkite Sekmadieninės mokyklėlės patalpose ar bažnyčioje;
- Įrenkite mažą, patogią, jaukią vietą mamoms su kūdikiais, kurioje būtų galima maitinti kūdikius, pakeisti sauskelnes ar tiesiog pažaisti su mažaisiais, jei jie yra nerimastingi;
- Dalį pamaldų mažieji vaikai gali praleisti Sekmadieninėje mokyklėlėje;
- Į pamaldas įtraukite vaikiškas giesmeles.

Kaune pamaldų metu, kartą per mėnesį yra giedama vaikiška giesmė. Praėjusią savaitę kaip tik buvo tas kartas, kuomet turėjo būti giedama vaikiška giesmė. Viena jauna šeima, kurios mergaitė lanko Sekmadieninę mokyklėlę, buvo suplanavusi veiklas visam savaitgaliui, ir tai kirtosi su ėjimu į pamaldas. Tačiau jų mažoji dukra pareikalavo atsisakyti dalies planų ir eiti į bažnyčią, nes ji nieku gyvu nenorėjo praleisti vaikiškos giesmelės giedojimo.

Ši vaikiška giesmelė nebuvo tradicinė reformatų giesmė, melodija taip pat nebuvo lietuviška. Bet tai buvo vienintelė vaikiška, vaikų giedama giesmė ir tik kartą per mėnesį.

Visų kitų pamaldų metu mes giedame tradicines giesmes ir psalmes, mes kartojame Tikėjimo išpažinimą, skaitome Heidelbergo katekizmą. Vaikai jau eina į pamaldas reguliariai ir auga mokymaisi Bažnyčios tradicijų ir Biblijos tiesų. Jie mokosi pažinti jų Dangiškojo Tėvo meilę. Taigi, manau, kad verta per pamaldas pasakyti pamokslą vaikams ir leisti jiems pagiedoti vaikišką giesmę. Kuomet į mūsų pamaldas užklysta šeimos, jie pastebi, kad mes mylime vaikus ir laukiame jų prisijungiant. Pamaldos yra tas laikas, kuomet visa šeima kartu garbina Viešpatį, net ir patys mažiausieji.

Žinoma, ne visos mano pasiūlytos idėjos tinka kitoms parapijoms. Bet kiekviena parapija gali jas prisitaikyti ar susikurti savas, kas padėtų šeimoms su vaikais jaustis patogiai pamaldose. Norėdami kaip bendruomenė gyvuoti dar ilgus amžius, mes turime svetingai priimti visas šeimas su vaikais. Jėzus nurodė: **Leiskite mažutėlius ir nedrauskite jiems ateiti pas mane, nes tokių yra dangaus karalystė (Mt 19, 14).**

O *Pakartoto įstatymo* knygos 6 skyriaus 6-7 eilutėse randame išpėjimą skirtą tiek tėvams, tiek visoms Bažnyčioms: **Šitie žodžiai, kuriuos tau šiandien skelbiu, tepasilieka tavo širdyje. Mokyk jų savo vaikus ir apie juos kalbėk, sėdėdamas savo namuose, būdamas kelionėje, guldamas ir atsikeldamas.**

Emily van Dalen

Kaunas

Konfirmacija Kaune

Rugpjūčio paskutinį sekmadienį Kauno evangelikų reformatų bažnyčioje vyko neeilinės pamaldos. Kun. Frankas van Dalenas, asistuojant lektoriui Dainiui Jaudegiui, konfirmavo kauniečius Giedrę ir Mantą Sasnauskus. Giedrė ir Mantas, reformatų bažnyčią intensyviai lankantys jau beveik du metus, krikščionišką tikėjimą patvirtino *Reformatų išpažinime* ir tapo pilnateisiais Kauno reformatų parapijos nariais. Artimiausiu metu planuojama, praėjusiais metais šeimoje susilauktos dukrytės Mantės, *Krikštynų* šventė.

Sveikiname **Konfirmuotuosius**, dėkodami Dievui už Juos bei meldžiamė Jiems visokeriopos Viešpaties malonės!

Kauno reformatų parapijos inf.

Ritos Jaudegienės nuotrauka

Paminklas *Reformacijos ir lietuviškos rašties pradininkams*

Liejami Paminklui pamatai, foto A. Arlauskienės

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos šio meto svarbiausias darbas ir rūpestis yra Vilniuje, Reformatų skvere Pylimo gatvėje, pastatyti paminklą *Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams*.

Vilniaus Reformatų skveras – istorinė sostinės vieta, kurioje iki šių dienų išliko Lietuvos Reformacijos ir protestantizmo istorijos ženklai. Čia XVI a. pabaigoje katalikų vyskupui Protasevičiui nebeleidus miesto kapinėse laidoti „kitatikių“, buvo įkurtos reformatų kapinės.

Po 1639 metais išprovokuoto susidorojimo su reformatais teismas priteisė patiems nusigriauti bažnytinį kompleksą dab. Mykolo gatvėje ir išsikelti už miesto sienų į Pylimo gatvę.

Buvo pastatyta bažnyčia, kurią teko net keletą kartų dėl išpuolių atstatyti, gražūs mūriniai Sinodo rūmai, Konsistorijos, ūkiniai pastatai, įsikūrė žymioji Sinodo biblioteka, kapinėse stovėjo vertinga vėlyvojo baroko stiliaus Šreterių šeimos koplytėlė-mauzoliejus ir net iš XVI a. pab. iki pat XX a. išlikusi Vinholdų koplyčia.

Rekonstravus Reformatų skverą ir pastačius Paminklą, bus pagerbti Lietuvos protestantiškojo palikimo ir pirmųjų Lietuvos raštijos kūrėjų nuopelnai. Ant dešimties stelių, supančių apskritimą – vandens verdinę, bus įrašyti vardai:

Martynas Mažvydas, Abraomas Kulvietis, Stanislovas Rapolionis, Baltramiejus Vilentas, Jonas Bretkūnas, Andrius Volanas, Juodasis ir Rudasis Radvilos, Merkelis Petkevičius, Jokūbas Morkūnas.

Jei pirmosios lietuviškos knygos autoriaus Martyno Mažvydo, protestantizmo pradininko Lietuvoje Abraomo

Kulviečio, kunigaikščių Juodojo ir Rudojo Radvilų, reformatų teologo Andriaus Volano, pirmojo išvertusio Bibliją į lietuvių kalbą Jono Bretkūno vardai dažnam, ne tik evangelikui, bet ir kiekvienam labiau išsilavinusiam, yra gerai žinomi, tai apie Baltramiejų Vilentą – išvertusį M. Liuterio Mažąjį katekizmą, išleidusį M. Mažvydo parengtą pirmąjį lietuvišką giesmyną *Giesmės Krikščioniškos...* vargu ar galėtume daug pasakyti...

Giesmyno Giesmes Chriščioniškos titulinis lapas, 1570 m.

Baltramiejus Vilentas

Baltramiejaus Vilento Evangelijų bei epistolų titulinis lapas, 1579 m.

Gimė apie 1525 m. Didžiojoje Lietuvoje, mirė 1587 m. balandžio ar gegužės mėn. Karaliaučiuje. Lietuvių raštijos pradininkas, evangelikų liuteronų kunigas, giesmių kūrėjas, Martyno Mažvydo, pusbrolio iš tėvo pusės, jo darbų tęsėjas. Kilęs iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų nuo Jurbarko–Ariogalos–Tytuvėnų ruožo. Apie 1546–1549 metus Prūsijos kunigaikščio Albrechto lėšomis studijavo teologiją Karaliaučiaus universitete. Nuo 1553 metų – Karaliaučiaus Mikalojaus lietuviškos parapijos klebonas. Bendradarbiavo su M. Mažvydu, paveldėjo jo rankraščius. 1566 ir 1570 metais išleido M. Mažvydo parengtą giesmyną *Gesmes Chriščioniskas* dviem dalimis, į kurias įdėjo ir savo verstų giesmių. Išvertė iš vokiečių kalbos M. Liuterio Mažąjį katekizmą *Enchiridion. Catechismas Mašas* 1572 m. (II leidimas 1579 m.), į kurį įdėjo M. Mažvydo išplėstą vieną 1547 metų Katekizmo dalį. Reikšmingiausias B. Vilento veikalas – verstinė knyga *Evangelijos bei epistolas*. Vertė iš M. Liuterio vokiško teksto, lygino jį su lotynišku ir graikišku originalais, t. p. lenkišku vertimu. Specialios komisijos peržiūrėtas vertimas išleistas 1579 m., įrištas kartu su *Enchiridiono* antruoju leidimu. Išliko tik 2 šių abiejų veikalų egzemplioriai: Vilniuje ir Göttingene. B. Vilentas buvo užsimojęs išversti į lietuvių kalbą V. Dietricho pamokslų knygą *Kinder Postilla* (1549). Ją vertė maždaug nuo 1580 metų, bet nebaigė, rankraštis neišliko.

B. Vilento dedikaciją Brandenburgo markgrafui ir Prūsijos hercogui Jurgiui Frydrichui *Evangelijose bei epistolose* kalbininkė, habil. dr. Regina Koženiauskienė išvertė ir įdėjo į rinkinį *XVI – XVIII amžiaus prakalbos ir dedikacijos*.

D. Gudliauskienė

ŠVIESIAUSIAJAM KUNIGAİKŠČIUI IR VALDOVUI, PONUI JURGIUI FRYDRICHUI*

Brandenburgo Markgrafui, Prūsijos, Štetino,
Pomeranijos, Kašubų, Vendų bei Karnovijos Silezijoje ir
t. t. kunigaikščiui, Niurnbergo Burggrafui, Riugeno
Kunigaikščiui, savo gailestingiausiam Valdovui

*Jurgis Frydrichas – Brandenburgo markgrafas ir Prūsijos hercogas (1578–1603), kunigaikščio Albrechto sūnėnas.

Tarp daugybės garsiausių mūsų geriausiojo ir šlovingiausiojo garbingos atminties Kunigaikščio Alberto Vyresniojo darbų ir paminklų ainiams liko tas iš tiesų nemenkas, bet labai vertingas amžinos šlovės atminimas, kad jis pirmasis įsakė savo valdomose žemėse rašyti, mokyti bei spaudą platinti lietuvių kalba, kuri, neturėdama jokių rašytinių paminklų, iki tol nebuvo nei garsi, nei žinoma. Tam reikalui jis pasinaudojo triūsu vieno asmens, kurį pasirinko savo lėšomis deramai išmokslinti, t. y. mano pusbrolio Martyno Mažvydo, šviesios atminties Ragainės bažnyčios klebono, darbu. Taigi šis vyras pirmasis parodė, kaip reikia rašyti tėvų kalba, ir išspausdino besimokantiems būtinus Katekizmo pradmenis bei šventų giesmių, kad taip lašas po lašo įsigertų į tamsią tautą tikrojo tikėjimo mokslas ir būtų perteiktas lyg medumi pateptas saldus pažinimas ir kad Bažnyčios būtų steigiamos ten, kur pamaldumas, užgniaužtas įvairiausių prietarų ir stabmeldystės, iš sielos gilumos buvo išstremtas.

Ir reikalai klostėsi visiškai sėkmingai. Mat garbingiausias Kunigaikštis paskatino dirbti ne tik šį mano giminaitį, bet ir kitus vyrus, kuriuos Dievo malone lydėjo tokia sėkmė, kad dabar klesti daugybė Bažnyčių, įsteigtų krikščionims tikrame pagonių krašte. Taigi šis Tėvynei nusipelnęs amžinojo atminimo verčiausias Kunigaikštis tam reikalui (tenebus įsižeista dėl šių žodžių) pasinaudojo ir mano triūsu. Juk iš tikrųjų aš ne tik nuo jaunų dienų šioje Akademijoje (*Karaliaučiaus universitete* – past. R. Koženiauskienės) buvau auklėtas ir mokytas, bet ir vėliau tarnavau jo Kilnybei ir šioje Bažnyčioje mokiau beveik 27 metus, visas jėgas skirdamas tam, kad Bažnyčia, kurios pamatai vos tik buvo pradėti kloti, mano tautoje ir šiose Kunigaikščio valdomose žemėse stiprėtų ir kad Dievo žodis gimtąja kalba visur būtų skleidžiamas kuo plačiausiai. Tos minties skatinamas, aš jau anksčiau išverčiau ir išleidau kai ką iš Liuterio raštų, tarp jų ir tą mažąjį Katekizmą (.....), kurį kiek patobulinęs dabar vėl išleidau, pridėjęs kai kurių tam tikslui tarnaujančių dalykų. Tuo tarpu šiam veikalui, vadinausioms sekmadienių *Evangelijoms bei Epistoloms* (*Laiškams* – past. „RefŽinia“), atidaviau kone 10 kruopštaus darbo

metų. Bet labiau būčiau linkęs, kad apie padarytą spęstų kiti, o ne aš pats, nors, tiesą pasakius, šiam vertimui pritarė didžiausią patirtį turintys tos kalbos mokovai bei šio mokslo specialistai, ir rūpestingas tekstų sulyginimas tai parodys.

Priežastys, dėl kurių aš nusprendžiau paskirti Tavo Šviesiausiąjį Kilnybei visa tai, ką šiuo sąžiningiausiu ir nenuilstamu triūsu sukūriau, daugiausia yra šios: pirmiausia aš norėčiau parodyti savo dėkingumą ne tik Tavo Kilnybės pirmtakams (mat mane, vos beklojantį šiokių tokių veiklos ir pažinimo pamatus ir beįgyjantį Dieviškojo mokslo pagrindus, ne vienu palankumo ženklu apdovanojo Šviesiausiasis Vyresnysis Kunigaikštis (*Albrechtas Brandenburgietis (1490–1568)* – pirmasis Prūsijos kunigaikštis, Karaliaučiaus universiteto įsteigėjas – past. R. Koženiauskienės), Tavo Kilnybės dėdė), bet ir ypatingai patarnauti Tavo kilnybei ir įteikti bei paskirti savo veikalą, kokį tik galėjo duoti tokios silpnos mano jėgos.

Jurgis Frydrichas (1579-1603)

Antra vertus, argi derėjo man apskritai tylėti, kai buvo tiek sveikinta, prašyta ir viešai linkėta laimingai pradėti valdyti (aš taip pat iš visos širdies meldžiau Geriausią Didžiausią Dievą visame kame laiminti tą naująjį valdymą), juo labiau, kad buvau liudininkas Tavo Šviesiausiosios Kilnybės didžiausių pastangų, skirtų tam, kad šios provincijos Bažnyčios ir Mokyklos, tarsi Kalidono šernų nusiaubtos (*katalikų* – past. R. Koženiauskienės), tačiau dar galutinai nesugriautos, būtų atstatytos ir valstybė galėtų pasipuošti visu tuo, kas tinka krikščionims.

Pagaliau kaip visas šios šalies valdymas visiškai teisėtai pereina į artimiausio paveldėtojo rankas, taip ir tai, kas būtų

priklausę pirmtakams, dabar pelnytai atitenka Tavo kilnybei.

Taigi ir ši, kad ir koks jis būtų, mūsų darba, iš tikrųjų sunkų, nes neturėjau jokio pirmtako, kupiną atkaklaus pasiaukojimo, Tau paskirtą, nenorėdamas pasirodyti tuščiagarbis, aukoju Tavo Kilnybei, nuolankiausiai ir iš visos širdies prašydamas, kad maloniu veidu priimtum tai, kas iš išorės atrodo tikras menkniekėlis, bet savo viduje, kaip manau, turi nemažą naudos.

Tuo labiau pasitikėdamas aš išdrįsau paskirti tai būtent Tavo Kilnybei, kadangi žinojau, kokios neišmatuojamos Tavo Kilnybės malonės lydi literatūrinę veiklą ir talentus. Puikus šito dalyko įrodymas yra Akademijos atstatymas. Bet ir tikrojo tikėjimo mokslą Tu ypač skatini, palaikai bei skleidi. Juk kas gi nematė, kiek Tavo Kilnybė, tik pradėjusi valdyti, išliejo prakaito, kad, apmalšinusi teologų vaidus, nuraminusi nereikalingus, kupinus nemalonumų, nuostolingus ginčus, įtvirtintų santaiką tarp mokytojų ir kiek tik galėdama užkirstų kelią bet kokioms rytdienos nesutarimų dingstims? Būtent ši aplinkybė mane, beketinantį išvykti, labiausiai čia ir sulaikė. Nes, tiesą sakant, ir mokytojų rietenos Bažnyčioje, ir mano būklės menkumas tokiomis skurdžiomis ir sunkiomis miesto sąlygomis mane buvo taip palaužę, kad, norėdamas pakeisti padėtį, buvau sumanęs persikelti kitur. Netrūko progų užsitikrinti patikimesnę ateitį kur nors kitoje vietoje. Bet dabar visa mano viltis padėta į Tavo Kilnybės atlaidumą ir dosnumą, ir esu visiškai įsitikinęs, kad ateityje mano neturtui bus pagelbėta. Man reikia išlaikyti gana gausią šeimą, nes turiu daug vaikų, gimusių tiek iš pirmos, tiek iš dabartinės santuokos; juos reikia auklėti, kai kuriuos leisti į mokslus, o šiuo metu taip smarkiai čia viskam pabrangus, pats faktas liudija dalyko padėtį ir ne aš vienas aimanuoju. Be to, nemenkų išlaidų reikalauja ir šie knygų leidimai.

Bet nederėtų čia man pradėti skųstis. Tik vienas mano prašymas pasilieka Tavo Kilnybei, kad viešu įsakymu uždraustum į šias Tavo Kilnybės valdomas žemes įvežti kitų vertimų ir jais naudotis. Juk visiškai aišku, kokios palankios sąlygos šitaip sudaromos įvežti ir išplatinti iškraipytų dogmų, ypač ta kalba, kuri daugeliui dar nežinoma.

Šiais žodžiais perduodu Tavo Šviesiausiąją Kilnybę Geriausiam Didžiausiam Dievui ir meldžiu, kad Tavo Kilnybė valdytų Šventosios Dvasios lydima ir pasistengtų, kad šitų žemių valstybė, Tavo Kilnybės vaisingai ir krikščioniškai vadovaujama, kuo ilgiausiai žydėtų. Taip pat tik ką įvykusi santuoka telaimina Šviesiausius ir didingiausius Markgrafijos rūmus ir tedovanoja gausybę visokiausių gėrybių.

*Tavo Kilnybės nuolankiausias tarnas
Baltramiejus Vilentas, lietuvių klebonas*

*Versta iš Evangelijos bei epistolos... perguldytos per
Baltramiejų Vilentą....1579.*

Iš lotynų k. vertė R. Koženiauskienė.

*Perspausdinta iš R. Koženiauskienės XVI – XVIII amžiaus
prakalbos ir dedikacijos. 1990, Vilnius Mokslas*

Reformatų skvero Vilniuje tvarkybos ir paminklo Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams statybos eiga

Paminklo gelžbetoninių pamatų statybos eigoje (jau išlieti 7-i iš 14-os g/b poliai) bei granitinių paminklo elementų gamybos procese (išpjautos 4-ios tamsiai pilko granito kolonos/pilonai iš 10-ies) iškilusių klausimų sprendime dalyvavo paminklo projekto autoriai skulptorė D. Matulaitė ir architektas J. Balkevičius, gen. rangovo darbų vadovas G. Videika, subrangovo UAB ŽYBARTUVA gamy-

Po maždaug mėnesį vykusių detalių archeologinių tyrimų Vilniaus centre esančiame Reformatų skvere rastos, spėjama, XVIII amžiuje palaidotų trijų žmonių kapavietės, – pranešė BNS spaudai.

Aptikome trijų asmenų palaikus. Kol kas. Greičiausiai kapai yra XVIII amžiaus. Neradome jokių įkapių, nes tai sąlyginai palyginti vėlyvi palaidojimai. Tradicijos jau panašiai tuo metu išnyksta dėti į kapus monetas, žiedus, peilius, papuošalus ar asmeninius daiktus, – BNS sakė archeologinių tyrimų Reformatų skvere vienas vadovų Ignas Sadauskas.

Pasak jo, neradus įkapių, sunkiai įmanoma nustatyti, kokiam luomui priklausė mirusieji, kokia buvo jų finansinė būklė.

Rasti palaikai išgabenti į Vilniaus universiteto išsamiems antropologiams tyrimams.

Savivaldybės duomenimis, Reformatų sodo atkūrimo ir sutvarkymo projekto kaina – daugiau kaip 2 mln. eurų.

Pasitarimas dėl Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkų paminklo

Liepos 1 dieną, užsakovo Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos ir skvero/sodo rekonstrukcijos generalinio rangovo UAB EIKOS STATYBA iniciatyva, Reformatų skvere/sode prie statomo paminklo **Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams** įvyko gamybinis pasitarimas.

bos vadovas D. Dvornikovas, LRIKD ir PKF atsakingi asmenys D. Balčiauskas, I. Dagytė-Mituzienė, I. Ramšienė, V. Liauškaitė, V. Gocentas, V. Ramša, L. Vaitys, Ev. reformatų bažnyčios atstovas katech. H. Lahayne. Į pasitarimą buvo kviečiami skvero/sodo rekonstrukcijos projekto autorė architektė J. S. Večerskytė-Šimeliūnė ir Savivaldybės įmonės Vilniaus vystymo kompanijos projektų vadovas L. Urba.

Dalykiniame nuomonių pasikeitime, aptarti tolimesni paminklo gamybos ir statybos klausimai. Nutarta, statybos laikotarpiu, suinteresuotoms žinyboms ir asmenis kylančius klausimus periodiškai aptarti gamybiniuose pasitarimuose. Šiuo metu polinių pamatų gręžimo darbai laikinai pristabdyti dėl vykdomų archeologinių tyrimų paminklo perimetre. Archeologai atidengė spėjamą XIX a. lauko akmenų grindinį, XVI-XVII a. kultūrinį sluoksnį ir vieną palaidojimą.

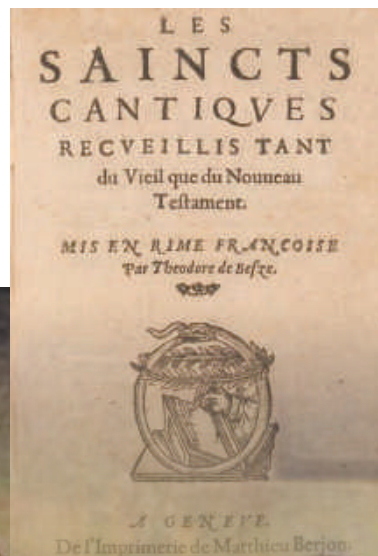
Primename, kad yra galimybė paremti paminklo gamybą ir statybą:

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija
Įmonės kodas 190763313
Paminklo sąskaita LT69 7044 0600 0090 8619

Nuotrauka autorės
Viktorija Liauškaitė

www.reformacija.lt

Jonas Kalvinas ir psalmių giedojimas

Thomas Webster, *The Village Choir (Kaimo choras)*, 1847 m.

Tvarkydami Bažnyčios liturgiją ir apeigas pagal Devo Žodį reformatoriai itin didelį dėmesį skyrė Psalmynui. Tenka su apgailestavimu konstatuoti, kad psalmių giedojimas šiandieninėse evangelikų Bažnyčiose dažnai tokios svarbios vietos nebeturi, nesant tinkamo Psalmyno ar skambant modernesnėms ir patrauklesnėms giesmėms.

Žemiau pateikiame citatas iš Jono Kalvino pratarinės pirmajam Ženevos Psalmynui (1543 m.) bei jauno teologo Maksimo Žorželio, pamilusio Psalmyną, raginimą grįžti prie psalmių giedojimo tiek namuose, tiek ir bažnyčioje.

Dvi maldų rūšys

Maldos būna dviejų rūšių. Kai kurios – tiesiog žodžiai, kitos – su giedojimu. Ir tai nėra naujas išradimas. Nes jau nuo pat Bažnyčios prasidejimo taip buvo, kaip istorija mus to moko. Net ir pats Šv. Paulius liepia melstis ne vien žodžiais, bet taip pat ir giedoti. Ir iš tiesų, mes žinome iš patirties, kad giedojimas turi tokią stiprią galią sujaudinti ir uždegti

žmonių širdį, šauktis Dievop ir dar karštesniu uolumu Jį garbinti. Visada reikia rūpintis, kad giedojimas nebūtų nei neapgalvotas, nei nepastovus, o būtų rimtas ir didingas (kaip sako Šv. Augustinas), ir tokiu būdu, kad ženkliai išsiskirtų muzika, kuri yra atliekama žmonių malonumui prie stalo ir namuose, nuo bažnyčioje giedamų psalmių, dalyvaujant Dievui ir Jo angelams. Ogi, kai norėsime teisingai spręsti dėl čia išdėstytos liturgijos, tikimės, kad ji atrodys šventa ir dora, kadangi ji sumanyta paprastai mūsų minėtam pamokymui, nors giedojimo praktika yra platesnė.

Išsireikšti giedojimu

Net ir namuose, ir laukuose tegu [muzika ir psalmės] bus mums paskatinimas, ir tarsi instrumentas Dievo pagarbinimui bei mūsų širdžių pakylėjimui link Jo, mūsų paguodai, Jo savybių, gėrio, išminties ir teisingumo apmąstymui – o to labiau reikia, nei yra sakoma. Pirmiausia, ne be reikalo Šventoji Dvasia mus taip kruopščiai moko per Šventąjį Raštą džiaugtis Viešpatyje ir rasti Jame visą mūsų džiaugsmą, kuris

tada ir pasiekia savo tikrąjį tikslą: juk Dievas žino, kiek mes linkę bergždziai džiaugtis. Kai mūsų prigimtis mus veda ir skatina ieškoti bet kokių kvailių ir ydingų pasidžiaugimo priemonių, mūsų Viešpats, priešingai, siūlo visus įmanomus būdus atsiskirti ir atsispirti nuo kūno ir pasaulio gundymų, kad mus užpildytų šiuo dvasiniu džiaugsmu, kurį taip labai mums rekomenduoja.

Muzikos svarba

O tarp visų priemonių, kurios tinka žmogui atkurti ir jam suteikti malonumo, muzika yra arba pati pirmoji, arba viena svarbiausių: ir manytina, kad tai yra Dievo dovana šiam tikslui. Todėl turime tuo labiau rūpintis ja, kad nepiktnaudžiautume ja, nesuteptume bei neužterštume jos, versdami ją mūsų pasmerkimo įrankiu tada, kai tai turėtų tarnauti mūsų naudai ir išganymui. Tegu taip būna netgi jei nebūtų kitos priežasties, kad teisingai ir padoriai naudotumėme muziką, vengiant ištvirkavimo ar išlepimo pavojų neleidžiamuose malonumuose, ir kad netaptų nešvankumo ar pasileidimo įrankiu.

Muzikos galia

Bet yra dar daugiau: juk mažai yra šiame pasaulyje dalykų, sugebančių geriau už muziką palenkti žmonių papročius viena ar kita kryptimi, kaip tai išmintingai teigė Platonas. Ir iš tikrųjų patiriame paslaptinę, sunkiai įtikinamą muzikos savybę sujaudinti širdis vienu ar kitu būdu. Todėl turime kuo rūpestingiau ją priderinti savo naudai, o ne savo pražūčiai. Dėl šios priežasties senieji bažnyčios mokytojai dažnai skundėsi, kad jų laikais tauta klausėsi nepadorių ir begėdiškų dainų, kurias ne be reikalo laiko mirtiniais ir šėtoniškais nuodais, gadinančiais visą pasaulį. O dabar, kalbant apie muziką, suprantu esant dvi dalis, t. y., iš vienos pusės raidę, arba turinį ir medžiagą; iš kitos pusės, giesmę ar melodiją. Tiesa, kad kiekvienas blogas žodis (kaip sako Šv. Paulius) iškraipo dorovingumą, bet kai ir melodija tam pritaria, tai juo stipriau perveria širdį ir įeina į vidų, tarsi piltuvėliu įpiltum vyno į indą. Tokiu būdu nuodai per melodiją ir moralinę sugedimą skverbiasi iki pat širdies gilumos.

Kodėl rinktis psalmes?

Taigi ką turime daryti? Turėti ne tik padorias giesmes, bet taip pat – šventas, kurios būtų mums tarsi akstinas maldai ir Dievo pagyrimui, Jo darbų apmąstymui, kad mes Jį mylėtume, Jo bijotume, Jį garbintume ir šlovintume. O tai, ką sako Šv. Augustinas, yra tiesa: niekas negali giedoti ko nors Dievo verto, jei to negavo iš Jo. Išieškoję šen ir ten nerasime jokių kitų geresnių ir šiam tikslui tinkamesnių giesmių, nei Dovydo psalmes, kurias jam padiktavo pati Šventoji Dvasia. Kai mes jas giedame, galime būti tikri, kad pats Dievas mums pasufleruoja žodžius, tarsi pats savyje giedotų savo garbei. Todėl [Šv. Jonas] Auksaburnis ragina žmones (vyrus, moteris bei mažus vaikus) taip įprasti prie jų giedojimo, kad tai taptų kaip meditacija kartu su angelų draugija.

Giedoti protu ir širdimi

Be to, reikia mums prisiminti tai, ką sako Šv. Paulius: dvasines giesmes gerai sugiedoti galima tik širdimi. O širdis reikalauja proto. Ir tame (sako Šv. Augustinas) yra skirtumas tarp žmonių ir paukščių giedojimo. Mat kikilis, lakštingala ar papūga gerai sugiedos, bet savo giesmės nesupras. Ogi žmogui duota prigimtis giedoti žinant, ką sako. Po proto turi būti širdis ir prisirišimas, ir tai gali būti tik jei giesmė taip įsispaudė mūsų atmintin, kad niekada nesiliausime jos giedoję. Todėl ši Knyga, kad ir vien dėl šios priežasties, be visa kito, kas jau buvo pasakyta, turi būti ypatingai rekomenduojama visiems norintiems dorai džiaugtis pagal Dievą, savo paties išganymui ir kitų žmonių labui. Todėl šiai Knygai labai reikalingos mano rekomendacijos, kadangi ji pati savyje neša savo vertę ir garbę. Taigi, tegu pasaulis bus taip gerai įspėtas, kad vietoje dainų, iš dalies tuščių ir nerimtų, iš dalies kvailių ir grubių, iš dalies bjaurių ir nešvarių, ir todėl blogų ir kenksmingų, kurios iki šiol vartotos, jis dabar pratintųsi giedoti šias – dieviškas ir dangiškas giesmes kartu su geruoju karaliumi Dovydu. O dėl melodijos – mums pasirodė tinkamiau, kad ji būtų santūri, kaip yra šiame rinkinyje, kad ji turėtų temai tinkamą rimtumą ir didingumą, ir netgi būtų tinkama giedoti bažnyčioje, pagal tai, kas buvo pasakyta.

Jonas Kalvinas, *Pratarmė Ženevos Psalmynui*

Parašyta Ženevoje, 1543 m. birželio 10 d.

M. Žorželis. Muzikos instrumentų klausimu

Maksimas Žorželis (Maxime Georcel) – jaunas teologas, prancūzakalbio reformatų teologijos tinklalapio Par la foi („Per tikėjimą“, <http://www.parlafoi.fr>) steigėjas. Kilęs iš baptistų pastorių šeimos, pats jaunystėje atradęs reformatų tikėjimą, jis ypač domisi dogmatika, scholastika bei liturgija. Gyvena Lilyje, Šiaurės Prancūzijoje, kartu su žmona ir mažamečiu sūnumi, kur mokosi medicinos.

Pastaruoju laiku studijuojau Pauliaus *Laišką efeziečiams*, nes tai tekstas, kurį nagrinėjame per savo namų pamaldas. Neseniai priėjau prie 5-ojo skyriaus 19-osios eilutės, kur Paulius mus ragina giedoti ir šlovinti Viešpatį *psalmėmis, himnais bei dvasingomis giesmėmis*. Komentuodamas šiuos tris terminus evangelikų teologas Džonas Stotas (*John Stott*) rašo, kad nors sunku juos išskirti, iš pirmojo galima daryti prielaidą, kad būta muzikinio pritarimo^[1]. Čia gali jums kilti tokia mintis: nejaugi tokia idėja prieštarauja reformatų egzegezei?

Taip, jei suvoksime reformatų liturginį mąstymą siaurai

ir atsiribosime ties puritonų raštais disputuose su Ričardu Hūkeriu (Richard Hooker) ir anglikonų bažnyčia, manysime, kad Stotas tolsta nuo tradicinės egzėgezės. Bet koku atveju, jis tikrai nenutolsta nuo šiais laikais dominuojančios akademinės nuomonės, kuri labai atsargiai vengia gilintis į šių trijų terminų skirtumus ir kartais įžiūri muzikos instrumentų minėjimą žodyje *psalmės*[2]. Bet ką sakė, pavyzdžiui, Jonas Kalvinas apie tokį tekstą? Šiame straipsnyje nenorime išdėstyti visų duomenų apie Kalvino liturginį mąstymą, bet nagrinėsime kai kuriuos faktus, kurių aršiams psalmių – ir jokių kitų giesmių – giedojimo gynėjams ir muzikinio pritarimo oponentams (o tai jiems vienas Bažnyčią apibūdinančių bruožų) norėtusi nematyti.

„O dėl klausimo, kuo skiriasi *psalmės* nuo *himnų*, *himnai* nuo *giesmių*, nelengva tai tvirtai apibūdinti, nors apie tai porą žodžių pasakysiu *Laiško kolosiečiams* komentare (3-asis sk.). Būdvardis *dvasinės* rodo, kas turi būti jų tema ir subjektas, nes dažniausiai madingų ir tautoje populiarių dainų turinį sudaro nerimtos ir netgi begėdiškos temos.“ (Jonas Kalvinas, *Laiško efeziečiams komentaras*, prie Ef 5,19).

Lygiai kaip Stotas, Kalvinas pripažįsta, kad sunku tiksliai išskirti šių terminų prasmę. Beje, čia pastebime, kad žodį *dvasinės* suvokia kaip apibūdinantį giesmes dvasinėmis temomis, priešpastatydamas jas pasaulietinėms ir net nemoralioms dainoms. Taip pat prabėgomis priduria, kad savo samprotavimus išplėš *Laiško kolosiečiams* komentare, prie kurio dabar prisieime.

„Beje, į šituos tris žodžius jis [Paulius] įtraukė visokiausias giesmes. Mes įpratę jas išskirti štai taip: apie *psalmę* esą kalbama tada, kai Dievo garbei esą grojama kažkokiu muzikos instrumentu; giesmė, kurią verčiame *himnu*, yra iš tikrųjų pagyrimo giesmė, nesvarbu, ar ji giedama pilnu balsu, ar kitaip. O *giesmė* ne tik iš pagyrimų sudaryta, bet taip pat iš įspėjimų ar kitokių argumentų. Ogi jis nori, jog krikščionių giesmės būtų dvasingos, o ne sudarytos iš nerimtų dalykų ir kitų menkumų, nesusijusių su argumentu.“ (Jonas Kalvinas, *Laiško kolosiečiams komentaras*, prie Kol 3,16)

Kalvino nuomone, šioje eilutėje vartojamų žodžių įvairumas atspindi pačių giesmių įvairovę. Kalvinas, kaip ir Stotas, pastebi, kad pirmasis terminas implikuoja grojimą muzikos instrumentais. Jis čia, matyt, nemano, kad tvirtina ką nors nauja ar kontraversiška, juk kalba eina apie įprastą interpretaciją. Pakartoja, kad būdvardis *dvasingos* nurodo į giesmių temą, kadangi jų tikslas yra „Kristaus žodžio“[3] (t. y. „Evangelijos mokslo“[4]) apsigyvenimas mumyse.

Ar tai reiškia, kad Kalvinas neremtų psalmių giedojimo be muzikos instrumentų (*a cappella*)? Anaipol! Kas yra geriau už Dievo Žodį, kad *mumyse apsigyventų Kristaus žodis*? Visgi pastebėjime, kad jei būta tokios praktikos giedoti be muzikos instrumentų, Kalvinas galėjo sakyti, kad psalmė yra giesmė su muzikos instrumentų pritarimu[5].

O dėl klausimo, ar Kalvinas priėmė išimtinai psalmes, gerai žinomas faktas, kad į *Psalmyną* galutinai buvo įtraukti dešimt Dievo įsakymų ir *Simeono giesmė* 1562 m. leidime[6]. Kalvino metais Ženevoje išėjo Psalmyno leidimai kartu su

giesmėmis[7]. Pats Kalvino įpėdinis, Teodoras Beza, 1595 m. netgi išleido *šventųjų giesmių* iš Biblijos tekstų rinkinį: jame galima rasti rimuotus vertimus iš *Išėjimo knygos* 15; *Pakartotojo Įstatymo* 26, 32; *Teisėjų* 5, 1; *Samuelio* 2, 2; *Samuelio* 7:18, 23:1; *Izaijo* 5, 12, 26, 38:10; *Jonos* 2:3; *Habakuko* 3 skyrių bei iš Naujojo Testamento: *Magnifikat*, Zacharijo ir Simeono giesmes. Ir argi nebūtų naudinga giedoti šių Šventojo Rašto ištraukų, norint, kad Kristaus žodis apsigyventų mumyse?

Reformatai gieda, pasikviesdami savyje Dievo Žodį. Jie gieda *dvasingas* giesmes, t. y. giesmes Šventosios Dvasios įkvėptas, ir kurių turinys – Evangelija[8]. Tam tikslui tarnaujant psalmės turi užimti svarbiausią vietą, mat jos neturi sau lygių. Bet Šventasis Raštas turi dar daugelį kitų giesmių ir giedojimo vertų ištraukų. Instrumentai turi tinkamą vietą, jie priklauso Šventojo Rašto vartojamam bendruomeninio giedojimo žodynui; tenka vis tiek pripažinti, kad Kalvinas apribojo jų vartojimą privačioms (namų) pamaldoms. Jeigu turėčiau kreiptis į evangelikus, agituočiau už grįžimą prie psalmių ir kitų biblinių giesmių giedojimo. Kartu su Augustinu aš jiems pasakyčiau, kad *niekas negali giedoti ko nors Dievo vėto, jei to negavo iš Dievo*. Kartu su Kalvinu aš jiems pasakyčiau, kad *tam nieko nėra geriau už Dovydo psalmes*. Bet čia pirmiausia noriu kreiptis į tuos, kurie vien tiktai psalmių be muzikinio pritarimo giedojimą laiko Bažnyčios skiriamuoju ženklu, ir paklausti jų, ar Kalvinas ir Beza būtų pas juos laukiami.

Maksimas Žorželis

Parėngė ir iš prancūzų kalbos išvertė Artūras Laisis

[1] John Stott, *The Message of Ephesians*, Inter-Varsity Press, 1979.

[2] Žr. Peter T. O'Brien, *The Letter to the Ephesians*, Grand Rapids (Michigan): Eerdmans, 1999 m.: autorius interpretuoja dvasines kaip nuorodą į giesmių šaltinį: jas įkvėpė Šventoji Dvasia. Visi trys terminai vartojami Septuagintoje, nurodant į Dovydo psalmes, bet taip pat ir į kitokias giesmes (ž. 1 Kor 14,26); žr. taip pat Francis Foulkes, *Ephesians*, TNTC, 2008: žodis psalmos reiškias giesmę su arfos pritarimu, o himnai esą lyrinės, proginės giesmės, kurias sunku atskirti nuo trečiojo termino. Jis randa Naujajame Testamente įvairių tokių himnų (pvz., Ef 4,4-6, 5,14, 1 Tim 1,17, 2,5-6, 6,15-16, 2 Tim 2,11-13, etc.); Frank Thielman, *Ephesians*, BECNT, 2010 aiškina, kad sunku išskirti šiuos terminus.

[3] Kol 3,16.

[4] *Jis nori, jog Evangelijos mokslas jiems būtų artimai pažįstamas*, – taip komentuoja Kalvinas šią Laiško kolosiečiams vietą.

[5] Kadangi Kalvinas laiko muzikos instrumentus Įstatymo šešėliu, įtrauktu į Senąjį Testamentą kaip priemone tautai mokyti, gali būti, kad jis čia turi omeny muzikinį pritarimą per privačias pamaldas – namų pamaldas ar kitokias garbinimo formas, nei viešos pamaldos.

[6] *Simeono giesmę* galima rasti visuose Psalmyno leidimuose nuo pat 1539 m.

[7] Žr., pvz., Jean-Baptiste Pinereul 1568 m. leidimą.

[8] Tai jau minėta Peter T. O'Brien'o interpretacija (žr. išn. 2).

Prisimename išėjusius...

Irena Januševičiūtė-Paskienė

1932-09-10–2020-04-11

Karantino, paskelbto dėl COVID-19 pandemijos, metu su šiuo pasauliu atsisveikino Vilniaus reformatų parapijos narė Irena Januševičiūtė-Paskienė. Urna su Jos palaikais į amžinojo poilsio vietą – Vilniaus Sudervės kapinių kolumbariumą – palydėta artimų giminių ir gen. superintendente kun. Raimondo Stankevičiaus balandžio 16 dieną.

Gimė ūkininkų reformatų Marės Čygaitės ir Petro Januševičių šeimoje, buvo pakrikštyta Papilio reformatų bažnyčioje, 1947 metais ten ir konfirmuota, o 1948 metais su tėvais jau buvo išvežta į Sibirą. Grįžo į Tėvynę po Stalino mirties, Radviliškyje sukūrė šeimą, užaugino dukrą Ligitą, ši Jai padovanojo anūkę Mildą...

Irena buvo tyli, rami, giliai tikinti reformatė, aktyvi Reformatų senjorų draugijos narė.

Apie tai, ką per savo netrumpą gyvenimą buvo patyrusi, kokius vargo kelius nuėjusi, mažai kam pasakojo.

Irenos prisiminimai apie tremtį Sibire, siekimą mokslo aprašyti Šiaulių pedagoginio universiteto išleistame, tremtinio Romualdo Baltučio sudarytame leidinyje *SIBIRO ALMA MATER*.

Irena su senjorais....

MOKYTIS NIEKADA NEVĖLU

Gimiau 1932 m. rugsėjo 10 d. Biržų rajone, Papilio valsčiuje, Sandariškio kaime. Šešiolikmetė mergaitė, kartu su tėvais, 1948 m. buvau ištremta į Irkutsko srities Golumetės rajono Novostrojkos kaimą. Brolis studijavo Žemės ūkio akademijoje, nebuvo namuose, todėl jo neišvežė, bet buvo paprašytas nutraukti studijas.

Jau 1949 m. įstojau į Golumetės vidurinę ir 1951 m. ją baigiau. Sunkiausia buvo mokytis rusų kalbos raštu, tad 9-oje klasėje iš šio dalyko turėjau pataisą. Bet 10-oje klasėje pažymiai buvo jau geresni. Mokytojai buvo geri, mokiniai draugiški, nesityčiojo iš mano kalbos, nes atsakinėdama viską versdavau iš lietuvių kalbos į rusų. Mokykla buvo už 50 km nuo namų. Jokio reisinio transporto nebuvo. Tekdavo važiuoti atsitiktiniais sunkvežimiais, o keliai buvo blogi, vairuotojai girti. Iš pradžių gyvenau pas šeimnininkus, vėliau – bendrabutyje. Šiltų kojinių neturėjau, todėl taip nušaldavau kojų kelius, kad tekdavo kišti pirštines už kojinių, kad jie sušiltų, bet tada šaldavo rankos. Taip ir kaitaliodavau, kol eidavau. Yra tekę tuos 50 km žiemą su veltiniais nueiti pėsčiomis... Važiuodama sunkvežimiu, taip sušaldavau, kad vėliau, patekusi į šiltą kambarį, kartą net buvau nualpusi, matyt, nuo per didelio temperatūrų skirtumo. Geriamojo vandens iš šulinio neįmanoma buvo vartoti, nešdavomės iš upės, o ten – žąsys ir šunys maudydavosi. Ir kaip mes nesusirgome!

Baigusi vidurinę, išsiunčiau dokumentus į Irkutsko užsienio kalbų institutą, norėjau studijuoti anglų kalbą. Kai atvykau laikyti stojamųjų egzaminų, paprašė paso, o tremtiniais jie nebuvo išduodami. Teko pateikti tokią pažymą, kur buvo parašyta *spec. pereselenec*. Pažiūrėjo ir pasakė, kad tokios pažymos netinka, todėl negaliu laikyti stojamųjų egzaminų. Su ašaromis akyse grįžau atgal į namus.

Bet širdis nerimo, norėjau mokytis toliau. Tada sugalvojau mokytis bent jau technikumė, nes ten paso nereikalavo. Susitariau, kad priimtų į antrą kursą, o iš specialių dalykų, kurie buvo dėstomi pirmame kurse, papildomai išlaikiau egzaminus. Mano pavardė ilga, rusams sunku ištarti, todėl nesivargindami iš Januševičiūtės padarė Januševič, bet diplome įrašė teisingą pavardę.

Baigiau Miško pramonės technikumą, tapau miško ruošimo technike technologė. Mokydamasi sportavau, dalyvavau saviveikloje, labai mėgau šokti, pati sukurdavau šokių (pvz.: *Drugeļis*).

Į technikumą Irkutске iš angliakasių miesto Čeremchovo, kur aš gyvenau, į paskaitas reikėdavo važiuoti traukiniu. Storyje būdavo labai daug vagių. Grįžtant iš vasaros atostogų, pavogė lagaminą, likau kaip stoviu. Tuomet technikumui direktoriaus paprašiau, kad manęs nesiųstų kolūkinį į talką, kaip būdavo priimta, kad galėčiau pinigų užsidirbti. Įsidarbinau valytoja. Iš tėvelių prašyti pinigų sąžinė neleido. Tėvelis dirbo vienas, jau pensinio amžiaus, jiems ir taip buvo sunku mane remti. Vasarą sugrįžusi, eidavau dirbti pas tėvelį į lentpjūvę. Reikėjo raštas ridenti, lentas sandėliuoti, darbas, kaip mergaitė – labai sunkus. Uždirbtus pinigus veždavau į Irkutską. Kartais nueidavau į teatrą, operetę ar kiną.

Technikumui mokomasis korpusas nebuvo pritaikytas mokslui, beveik nešildė, todėl patalpoje sėdėdavom su paltais ir pirštinėmis. Pragyvenimas taip pat buvo sunkus. Atliekant praktikos darbus taigoje, teko pragyventi už du rublius per dieną – tai margarinas ir kukurūzų duona. Taigoje gyveno lietuvių tremtinių, jie retkarčiais pasikviesdavo, pavaišindavo.

Baigiau Irkutsko miško pramonės technikumą ir gavau paskyrimą į Nižneudinsko miško pramonės ūkį. Išdirbau 2 metus, gavau pasą ir grįžau į Lietuvą.

Darbą gavau Šiaulių medienos apsaugos inspekcijoje, prisiregistruoti galėjau tik Radviliškyje. Ten išdirbau iki pensijos.

1959 m. sukūriau šeimą. Išauginome dukrą, kuri baigė aukštąjį mokslą. 1970 metais mirė vyras.

Grįžusi iš Sibiro, norėjau stoti į aukštąją mokyklą, bet vedybos sutrukdė, o gal ir atkaklumo pritrūko. Dabar tik kitiems galiu pasakyti, jog mokytis niekada nevėlu.

Irena Januševičiūtė-Paskienė. Mokytis niekada nevėlu, prisiminimai tremtinių leidinyje

SIBIRO ALMA MATER, 1941-1991 m. Šiauliai, 2005

Angele Matilda Kazlauskas

1935 07 10 – 2020 06 04

2020 m. birželio 4 dieną Oukvilyje, Kanadoje, mirė dr. Angelė M. Kazlauskas.

Angelės seneliai – mamos Matildos tėvai – pasitūrintys ūkininkai reformatai Martynas ir Matildė (merg. Viederytė) Dagiai gyveno Biržų r., Peikštenių kaime, susilaukė penkių vaikų. Senelis Martynas mirė 1918 m. Prieš mirtį, palikdamas šeimą, žmonos prašė pasistengti visus vaikus išleisti į mokslus.

Angelė gimė inteligentų šeimoje, jos tėvai, kaip ir kiti šeimos artimieji, dar prieškario laikais buvo baigę aukštuosius mokslus. Karo metais beveik visa Dagių giminė su vaikais buvo priversta pasitraukti į Vakarų. Lietuvoje liko gyventi tik viena teta – Ona Dagytė Rukmanienė. Išvykdama devynerių metų Angelė gerai prisiminė Lietuvą, ypač motinos tėviškę Peikštenių kaime Biržų r., kur dažnai lankydavosi. 1939 m. Ji ir sesuo Liuda Rita buvo pakrikštytos Biržų reformatų bažnyčioje. Konfirmuotos jau Kanadoje dėdės, kunigo Petro Dagio (1904-1977), kurio palaikai jo žmonos Arianės pastangomis kartu su brolio (kurat. Jono Da-

gio) 2005 m. buvo parvežti iš JAV ir perlaidoti Biržų r. Legailių kaimo kapinėse greta jų tėvo Martyno Dagio.

Angelė 1959 m. baigė Toronto universitetą, įgijo gydytojo odontologo specialybę. Kaip dantų chirurgė gydytojo praktiką tęsė 65 metus. Baigusi universitetą, 1959 m. Angelė susituokė su Sigitu Kazlausku, kuris taip pat buvo gydytojas odontologas. Jie daug metų sėkmingai kartu dirbo, gydė tūkstančius pacientų – nuo nepasiturinčiųjų iki įžymiųjų, neišskirdami jų socialinės padėties, neretai dirbo be atlygio.

Angelė su vyru Sigitu šoko Kanados lietuvių ansamblyje „Gintaras“, dalyvaudavo Lietuvių dainų ir šokių šventėse JAV, Kanadoje ir Lietuvoje, paskutinį kartą – 2003 metais Vilniuje. Prieš 15 metų žuvus mylimam vyrui – bendraminčiui, draugui, kolegai – Sigitui Kazlauskui, Angelė negalėjo susitaikyti su netektimi, išgyveno begalinį sielvartą, labai jo ilgėjosi.

Angelė labai mylėjo Lietuvą, jos žmones, dažnai čia lankydavosi. Išreiškdamą savo meilę gimtinei, Angelė Lietuvoje įkūrė labdaros ir paramos fondą „Perlas“, kuris remia odontologijos paslaugų pagalbą našlaičiams ir nepasiturintiems Lietuvos gyventojams.

Netekus Angelės, su liūdesiu atsisveikino Kanadoje gyvenanti vienintelė jos sesuo dr. Liuda Leknickas su vyru Mindaugu Leknicku, sūnėnas Povilas Leknickas, dukterėčia Vilija Leknickas. Šeimos artimųjų tarpe Angele vadiname Alyte.

Lietuvoje su velione giminės, pažįstami atsisveikino 2020 m. liepos 16 d. Vilniaus laidotuvių rūmuose *Ritualas*.

Angelė Matilda Kazlauskas buvo palaidota 2020 m. liepos 19 d. Biržų raj. Legailių kaimo kapinėse.

Atsisveikinimo pamaldas laikė ir laidotuvių liturgijai vadovavo gen. superint. kun. R. Stankevičius, atvykęs iš Vilniaus.

Šviesus Angelės atminimas ilgam išliks daugelio Ją pažinousių giminaičių, bičiulių, krikšto vaikų atmintyje ir širdyse.

Ilsėkis ramybėje Lietuvos žemėje, brangi Angele...

Dr. Violeta Drejerienė

Angelė (kairėje) su seserimi Liuda jų Konfirmacijos dieną (apie 1951 m.)

Angelė ir Sigitą Kazlauskus sutuokia kun. Petras Dagys, 1959 m.

Angelė su vyru ir giminaičiais po 2003 metų Dainų šventės Šokių dienos Vilniuje

KOVOTOJAS UŽ LAISVĘ POVILAS SKIAUTERĖ

1920 08 12 – 1948 12 30

Atiduok Tėvynei, ką privalai
Juozas Paliūnas–Rytas

Papilio miestelyje dar 1990 metais žuvusiems, nužudytiems ir vidury miestelio pakastiems partizanams atminti sąjūdiečio Broniaus Skiauterės, žuvusio partizano Povilo Skiauterės brolio, rūpesčiu buvo pastatyti du kryžiai. Vienas – reformatų, kitas – katalikų tikėjimo žuvusiems kovotojams už Laisvę. Šias metais restauruoti ne tik kryžiai, bet atnaujintas ir memorialas, išsiaiškintos ir steloje – plokštėje įrašytos 1944–1954 m. Biržų krašto Dariaus ir Girėno rinktinės bei Vyčio apygardos Žaliosios rinktinės 47 žuvusių partizanų pavardės, jų slapyvardžiai, gimimo ir žūties datos.

Dauguma ten besiilsinčiųjų buvo amžininkai ir bendražygiai – gimę 1920 metais. Šiomet jiems būtų suėję 100 metų. Vienas iš jų – Povilas Skiauterė, Žemės ūkio draugijos darbuotojas, 1941 m. sukilimo dalyvis, 1941–1944 metų LLA Papilio vlsč. organizacijos vadovas, pokaryje vadovavęs partizanų būriui Papilio vlsč. ir žuvęs (susisprogdinęs) prie Ageniškio k., Biržų raj., 1948 metais prieš pat Naujus metus.

POVILAS SKIAUTERĖ gimė Raščių kaime, Papilio valsčiuje, reformatų Elžbietos (Naktintytės) ir Petro Skiauterių šeimoje. Be Jo, Skiauterės užaugino dar du sūnus: Joną (1922–1973) ir Bronių (1924–2013) bei dvi dukras Mariją (1912–1992) ir jaunėlę Valeriją, pernai rugpjūčio 19 d. atšventusią 90 metų jubiliejų.

Spausdiname Povilo Skiauterės sesers Valerijos Skiauterytės-Baltušienės atsiminimus apie brolių partizanų ir tą sunkų laikmetį. Tėtos pasakojimą užrašė dukterėčia, brolio Jono dukra Irena Skiauterytė.

Povilas Skiauterė – trečias iš dešinės su qsočiu

Valerijos Skiauterytės-Baltušienės prisiminimai

Gal pradėkime nuo to, kokios sąlygos ir aplinkybės klostėsi tuo metu, kad jaunas 24 metų vyras išejo į mišką partizanauti?

Beveik visas jaunimas padorus ėjo į miškus tada. Mažai kas gavo *kokį plyšį įlipt*, kad nuo tos kariuomenės atsikratyti. Tai mūsų toks planas buvo, kai dar toliau ta kariuomenė buvo, kad visi trauksimės su vokiečiais. Jau frontas eina artyn, jau planai keičiasi: jaunimas tik važiuos, bernai visi. Jau dar arčiau – tai jau vienas Povilas važiuos. Parūpino jam ir tų vokiškų pinigų, kad turėtų, nors ne visi pinigai ir galiojo, Rytų krašto pinigai. Tikėjomės, kad jis išvažiuos. Dabar jau kareivių (vokiečių) pilna, jau frontas Lietuvoj – atvažiuoja su dviračiu jisai. Mamutė išsigando: *Vaikel, tai ko tu sugrįžai? Ai, mamut, –* sako jis, *– negaliu aš, nesitrauksiu iš Lietuvos niekur. Juk, –* sako, *– gal kovot reikės, o aš kažkur bastysiuos. Būsiu Lietuvoj. Kaip bus, taip bus.*

Kai rusai užėjo, jį sužeidė, dar mobilizacija nebuvo paskelbta, tik parinktinai rankiojo svarbiausius jie, lakstė milicininkai, ir *skrebyno* dar nebuvo. Bet visi jautė, kad kažkas bus, šaukimus į kariuomenę jau išdalino. Mamutė vieną kartą, sekmadienį, ėjo pas Marcinauskus, ir ateina uždusęs, taip skubotai: *Kur tie bernai?* Atvažiuojo milicininkai pas Aukštikalnius kaimo centre, ten buvo keturi broliai. Vienas buvo šaulys – jie tokius gaudė. Sako, buvo pas Aukštikalnius, nuėjo pas Dūdą, o tas Dūda buvo seniūnas vokiečių laikais. Sako man mamutė: *Lipk ant klėties ir saugok, ar kas atvažiuoja, ar ateina.* Pro klėties skliautų langelį gerai matydavosi visas kaimas ir kelias nuo Papilio. Aš tik priėjau prie to langelio – jie strykt strykt per griovelį – visi jau prie sodo. Aš kūlversčiais nubėgu žemyn – nieko nematau. Tik pradėjau rėkt: *Povilai, bėk, jau sodelin eina!* Povilas išgirdo, ir jie išgirdo. Tik pamačiau, kad tokie ilgakojai pralėkė man pro šalį, jau vejas Povilą. O mamutė prie klotimo buvo, tai jai matant pradėjo šaudyti į Povilą, ir jai aptemo akys, nebematė nieko tą dieną. Brolis pabėgo, bet jam peršovė ranką. Jis turėjo rankoje šautuvo buožę, tai atsiskūkęs ją metė. Persekiotojai pamanė, kad tai granata, ir griuvo ant žemės. Taip Povilas laimėjo kelias sekundes ir galėjo pasiekti miškelį. Jo į miškelį nesivijo, galvojo, kad ten gali būti pasala. Broniui liepė ieškoti: *Eik, ieškok, šauk.* Brolis Bronius perėjo per miškelį, sako, nėra ten jo. O skrebai: *Yra urvas, yra urvas miškely.* Bronius pažūrėjo, kur link Pagurių buvo gilus valdiškas griovys. Kai frontas ėjo, tai susisiekimas vyko tuo grioviu, sužeistus nešdavo. Tuo metu buvo labai sausa, jokio vandens ten nebuvo. Bronius pasižiūrėjo ten, kur įmintas takas – lašai kraujo. Suprato, kad Povilas sužeistas.

Rytojaus dieną abu jie su Bronium nuvažiavo į Suvainiškį, ten dar stovėjo karo ligoninė, frontas ką tik praėjęs. Ginklų, sprogmenų visur pilna, būdavo, kad net susisprogdina žmonės. Pasakė, kad jiems kažką berankiojant, atsitiko nelaimė. Ranką jam buvo sutvarstę tą pačią dieną, kai tai atsitiko: kaimynystėje gyveno tokia akušerė. Žmogus, pas kurį nubėgo Povilas, ją pakvietė, o jos vyras atėjo mums pranešti. Mamutė nebematė, nebepažino to kaimyno – akyse tavo vaiką šaudė, baisiau nebepažino būti.

Kai Povilas išėjo partizanauti, jis beveik nepasirodydavo namie – visur būdavo pilna pasalių. Būdavo, išgulėta sode žolė, vaikai, eidami iš mokyklos buvo užėję ant kareivių, gulinčių beržynėlyje, už klojimo. Jeigu norėdavo susitikti, tai nueidavo pas kokį kaimyną ir paprašydavo, kad pašauktų ką nors iš mūsų, tai pasišnekėdavo.

Atėjo žiema, iškrito sniegas, tai kur gi slapstyti? Bronius kažkur buvo girdėjęs, kad šuliny galima pasidaryt slėptuvę. Išsikasė jie tą bunkerį. Marcinauskas padėjo, dar toks mokytojas – mokykla pas mus buvo tada. Visi trys jie iškasė, įrengė tą bunkerį, lentų pas mus buvo daugybė. Vandenį semdavome, jis buvo žemiau. Svarbiausia, jiems žemių nereikėjo niekur nešti, slapstyti. Jas pylė į šulinį. Vanduo truputį pakilo, bet nieko. Dėl gyvulių buvo kitas šuliny. Tos slėptuvės nerado niekas. Labai tvarkingai buvo visas išpjauta, durlės padarytos. Tas dureles įstatydavo į vietą, ir niekur nė žymės nebuvo. Reikėdavo ir valgyt paduot, ir iškelt, o nežinai – stebi kas nors, ar ne. Mirtina baimė būdavo. Bet kur dingisi? Reikia.

Ant paminklinės lentos žuvusiems partizanams Papilyje daugelio tie patys gimimo metai. Ar jie buvo bendražygiai?

Taip. Tuos, kuriuos Raščiūnuose sušaudė, tai ir užkasė miške, niekur nevežė. Du buvo sudeginti gyvi daržinėlyje miške. Tai dėdė Krisius pareikalavo apylinkės pirmininko pavaduotojo, kad jie būtų palaidoti, kad jų varnos nekapotų. Tas klausia: *O kas eis?* Dėdė Krisius atsakė: *Ką pavarysit, tas ir eis, taip palikti negalima.* Tai *pavarė* dėdę Krisių, Bronių, dar kelis. Jie padarė karstus ir palaidojo juos miške.

Daržinėlė buvo apsupę ir šaudė. Suveizdžiukas sužeistas išbėgo, vienas Aukštikalniukas irgi sužeistas išbėgo. Jis toli buvo nubėgęs, ilgai niekas jo nerado, gulėjo negyvas miške. Jo kitas brolis buvo žuvęs tą pačią dieną kitoje pusėje Pandėlio, ir jį jau buvo užkasę Papilyje. Tai tėvas dar išmaldavo, kad jam leistų sūnų išsikasti ir parsivežti palaidoti. Du brolius pašarvojo namie. O tie du – Dūda ir vienas pandėlietis – sudegė. Kai juos palaidojo miške, tai pastatė kryžių. Netrukus kilo didžiulis skandalas, sulėkė *stribai* – kryžius pastatytas! Sako, tai gal ir karstus jiems padarė? Iškasim, ir jei rasim karstus – ten patys pasilaidosit. Tada seniūno padėjėjas puolė garantuoti, kad pats ten irgi buvo, užkasė, nėra ten jokių karstų. Nebeliepė atkasti. Atvarė tokią Suveizdienę, gyvenusią netoliese, ir liepė tą kryžių nešti į kitą vienkiamį. Tai ji ir vilko tą kryžių. Po to suvarė visus kaimo žmones, aiškino, ko čia reikia, ir ką čia reiks daryti. O Broniui prisakė suskaldyt taip, kaip pakurom, visą tą kryžių. Klausėmės mes tų kalbų, o Bronius plūkėsi prie to kryžiaus. Tiems *skrebam* vadovavo toks Samoilovas – baisiai žiaurus žmogus, tikras žvėris.

Kai prasidėjo tas baisus *skrebyų dūkinimas*, mums nebeįmanoma buvo gyventi. Nutarė Bronius ir Jonas registruotis. Sakė, mišką kirsti leis Lietuvoje, o į frontą nevarys. Tokia propaganda buvo. Bronius ėjo pas seniūną pasiimti raštelio, kad jie eina registruotis, bet nepriėjo iki seniūno: sustabdė *stribai* ir varinėjosi po kaimą. Kai Jonas sužinojo, kad Bronius jau paimtas, jis išėjo vienas. Išėjo, prisiregistravo, ir paleido jį, bet primygtinai reikalavo: *Atveskit tą trečiąjį.*

Povilas žuvo kartu su savo bendražygiu Tauteriu, kuris buvo iš Rokiškio apskrities, iš Suvainiškio. Jų buvo keturi broliai. Keturis

sūnus tėvai užaugino. Tėvas kalėjime buvo *pribaigtas*, o motina vieniša paliko. Žuvo visi, tik paskutinis buvo elektrikas, tai jis nuo elektros srovės žuvo. O kitus *stribai* nukovė.

Ar Povilas žuvo atsitiktinai, ar tai buvo išdavystė?

Išdavystė. Jie išvažiavo su tokia užduotimi, o šeimininkų, pas kuriuos jie tuo metu žiemojo, duktė išėjo į Papilį pranešti. Kai jie grįžo, jų laukė pasala. Jiems nebebuvo jokios galimybės ištrūkti. Taip spėjo, kad Povilui sužeidė koją, jis nebegalėjo pabėgti, todėl susisprogdino. Kai gulėjo miestelyje, tai jo mokytoja buvo atėjusi, sakė, atpažino jį tik iš anksčiau sužeistos rankos. Neilgai juos ten laikė, nes buvo Nauji metai. Jis žuvo gruodžio 30 dieną, o jį užkasė 31-ą dieną. Dauguma šeimų jau buvo išvežtos, Tauterio motina nebegyveno savo namuose. Mus išvežė 1948 m. gegužę, o Povilas žuvo tų pačių metų gruodį. Jam buvo 28 metai.

Mes susiradome tą žmogų, kuris iškasė duobę, ir paprašėm parodyti, kurioje vietoje, kai ruošėme kapavietę. Buvo pasakymų, kad reikia žuvusiųosius iškelti ir palaidoti kitur – kaip bus viduryje miestelio kapinės? Tačiau jie ten krūvom buvo suversti, kaip beatrinksi? Kai mes grįžom, tai ten buvo baisus šiukšlynas. Netoliese buvo supirkinėjama tara, tai visur buvo pilna stiklo duženų. Dar anksčiau buvo *pavarę* kolūkio mechanizatorių, kad su traktoriais sulygintų žemes. Žiūri – kaulai voliojasi. Tai jis atsakė tą daryti: *Aš ne koks gyvulys, kad žmonių kaulus traiškyčiau.* Tvarkydami kapavietę, mes privežėme daug žemių į visą tą teritoriją.

Grįžtant vėl į pradžią, kokia asmenybė jis buvo, kaip tėveliai auklėjo, kokios buvo vertybės?

Auklėjimas buvo panašus, kaip visų tos kartos žmonių. Mokslas jam sekėsi gerai, labai gražus raštas buvo, nepaprastai tvarkingi sąsiuviniai. Ant klėties jie buvo, atvežti nuo gimnazijos laikų. Piešė gražiai, atsimentu jo nupieštus Lietuvos kunigaikščius. Broliai gana skirtingi buvo. Bronius daugiau į mokslą linkęs, Jonas daugiau *ant linksmumo*. Jis ir dainėles sukdavo, ir pašokdavo, ir pagrodavo, ir merginos prie jo baisiai kibdavo. Ruošėsi ūkininkauti, buvo pagrindinis darbininkas, tikras žemdirbys. Planavo gražią sodybą pasidaryti, nors ir nebloga ta sodyba dar buvo. Jau visos medžiagos remontui buvo suruoštos. Povilas buvo daugiau linkęs į politiką. Bet visi labai Lietuvą mylėjo.

Povilas baigė 6 gimnazijos klases ir susirgo pleuritu. Gydymas buvo ilgas, todėl jis į gimnaziją nebegrįžo. Devyniolikos metų jis pradėjo dirbti. Dirbo Biržuose, Papilyje. Biržuose net ėjo vyr. buhalterio pareigas. Specialių mokslų jis nebuvo baigęs, bet buvo gabus.

Kai mus išvežė, kolūkių dar nebuvo, bet buvo jau *dirbama* – agituojama. Grįžome mes 1957 metais. Dar prašėme, kad duotų atsipirkti tą namą. Tuometinis kolūkio pirmininkas palaikė mūsų prašymą, tačiau buvo gautas skundas rajono valdžiai, kad visur butų trūksta, net pirmininkas gyvena privačiai, tai nutarė neparduoti. Tuo metu viename namo gale buvo biblioteka, klubas – ten kiną rodydavo, o kitame gale šeima gyveno. Tie žmonės jau buvo ir išsikraustę, nes žinojo, kad mes grįžome. Mes buvome susitikę, mamutė šnekėjo su jais, ir jie neprieštaravo. Bet trukdė kiti. Vėliau niekas ten nebegyveno, tai išvertė vidaus sienas, visus *pečius* ir suvarė kolūkio arklius, lyg pasityčiodami. Tie arkliai ten irgi ilgai nepabuvo. Vėliau tuščias namas stovėjo, kol galiausiai jį pardavė nusigriovimui statybos inžinieriaus uošviui.

*Prisiminimus užrašė Irena Skiauterytė
2020-08-19 d.*

ĮVYKIŲ APŽVALGA

Garbūs apdovanojimai

Liepos 6-osios – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) ir Tautiškos giesmės dienos proga už nuopelnus Lietuvos Respublikai ir už Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos dekretu buvo apdovanoti du Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos nariai:

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi

Ingė Lukšaitė – Klaipėdos universiteto garbės daktarė, docentė, kultūros istorikė; daugelio knygų ir straipsnių Lietuvos kultūros ir religijos istorijos temomis autorė; habilituota daktarė.

Ordino Už nuopelnus Lietuvai Riterio kryžiumi

Vidūnas Ramša – visuomeninės pacientų organizacijos Mikčiojimo problemų klubo įkūrėjas ir ilgametis prezidentas, aktyvus logopedijos vystymo Lietuvoje puoselėtojas, vertėjas, daktaras, Vilniaus reformatų choro „Giesmė“ narys.

Ref.Info

SVEIKINAME!

Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje GERTRŪDĄ IR JOKŪBĄ JURŠĖNUS rugpjūčio 15 d. sutuokė LER gen. superintendentas kun. R. Stankevičius, o prakalbą pasakė Vilniaus evangelinės bažnyčios pastorius D. Širvys.

Jaunuosius giesmėmis sveikino LERJD Radvila reformatai, o muzikinį sveikinimą lūpine armonikėle dovanojo Damian Finer.

InfoRef.lt

Prisimenant Medininkų poste žuvusius pareigūnus

Liepos 31-ąją sukako 29 metai, kai 1991 metų ankstyvą vasaros rytą Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje Medininkų poste per omonininkų išpuolį buvo nužudyti septyni muitinės, policijos ir pasienio pareigūnai.

2020 metų liepos 30-osios vakare, Medininkų žudynių minėjimo išvakarėse, tradiciškai vilniečius ir svečius prisiminti jau beveik 30-ies metų įvykius į Reformatų bažnyčią sukvietė vienintelis po omonininkų šuvių ir dūrių likęs gyvas tos nakties baisių liudininkas, jaunos ką tik įkurtos Lietuvos muitinės pareigūnas, dabar Vilniaus reformatų parapijos klebonas, LER superintendentas kun. Tomas Šernas.

Į atminimo ir maldos vakarą Budėkime dėl santarvės ir taikos prisiminti, pagerbti visų tarnyboje žuvusiųjų ir nužudytų pareigūnų atminimą, be vietinių parapijiečių, atvyko R. katalikų vyskupas Darius Trijonis, N. Akmenės evangelikų bažnyčios pastorius Mindaugas Palionis, Lietuvos policijos bei muitinės pareigūnai, septynių žuvusiųjų pareigūnų šeimos nariai, giminės.

Vakaro liturgijai vadovavęs ir Homiliją pasakęs superint. kun. Tomas Šernas akcentavo, kad turime būti žemės druska, sauganti visuomenę nuo supuvimo. Mes gyvename pasaulyje, kuris yra gendantis ir tamsus. Pasauliui reikia druskos, t. y. žmonių, kurie skelbtų Dievo Žodį, reikia žmonių, nešančių šviesą. Tokiais kun. T. Šernas ir kvietė būti: skelbiančiais Tikėjimą ir Dievo Žodį.

Žurnalistė Aurelija kvietė, po beveik 30 metų prisimenant Medininkų įvykius, dėkoti Dievui, kad išsaugojome Lietuvos Nepriklausomybę. Tad turime pagaliau įjungti nebe liūdesį, o džiaugsmą, kad gyvename laisvoje, nuostabiai žalioje, švarioje šalyje. Įjunkime atsakomybę už savo veiksmus, stebėkime, reikalaujame ir kritikuokime, visų pirma, ne kaimyną, ne seniūną, merą ar prezidentą, bet apsidairę savo laiptinėse, savo kieme, savo gatvėje, atsakykime patys sau, ar viską padarėme, kas yra mūsų jėgoms, kad gyventume sąžiningiau, švariau ir jaučiau. Toks požiūris į kasdienybę, į savo šalį būtų pats tikriausias tylus didvyrių, paaukojusių savo gyvybes už Lietuvą, atminimas.

Vakare skambėjo vargonų muzika – vargonavo Gražina Petrauskaitė, savo kūrybos giesmes atliko N. Akmenės muzikos mokyklos mokytoja Daiva Palionienė, akompanuojant ir pritariant tos pačios mokyklos mokyt. Sigitui Krasauskui.

Gaila, šiais metais negalėjo dalyvauti nuolatinis šio tradicinio Vakarų dalyvis, Atkuriamojo Seimo pirmininkas, prof. Vytautas Landsbergis.

Jis per superintendentą kun. Tomą Šerną perdavė Sveikinimą visai Reformatų bendruomenei.

Prof. V. Landsbergis rašė:

Mielas kunige Tomai,

Sveikinu tradicinio susitikimo dieną, o sykiu – visą gražiąją evangelikų reformatų bendruomenę, kuriai priklausė mano bobutė Konstancija Sketerytė ir mama Ona Jablonskytė.

Būkite draugiški ir solidūs, puoselėkite artimo ir Tėvynės meilę.

Jūsų –

Vytautas Landsbergis

D. Gudliauskienė

Panevėžiečiai paminėjo Kapinių švenčių dešimtmetį

*Kaip tyliai ilsisi visi palaiminti
Nuo savo darbo, ką Dievui darė jie,
Ir jų darbas juos palydi
Į amžinosios ramybės šėtras...*

(Giesmė 375)

Šiais metais panevėžiečiai reformatai mini Kapinių švenčių 10-metį. Lygiai prieš 10 metų Seniūnų valdybos posėdyje buvo nutarta Maldoje prisiminti tuos artimuosius, kurie palaidoti Panevėžio Kristaus Karaliaus Katedros ir Šilaičių kapinėse. Dauguma parapijiečių lanko artimųjų kapus Biržų krašto kapinėse ir dalyvauja ten Kapinių šventėse, bet nemažai reformatų savo artimuosius yra palaidoję ir ten, kur gyvena – Panevėžio miesto kapinėse. Nemažai parapijiečių dalyvavo tiek pirmoje, tiek

ir dešimtoje – šių metų Kristaus Karaliaus Katedros kapinių šventėje, į kurią susirinkome birželio 21-ąją dieną. Ilgai nesimatę dėl pandemijos, į Šventę rinkomės gerokai anksčiau, nors pamaldos prasidėjo 14 val. Vieni skubėjo papuošti artimųjų kapus gėlytėmis ar paprasčiausiai pastovėti ir mintimis pabūti prie širdžiai mielo kauburėlio... Juk kapinės visada buvo ir yra ramybės vieta, kur viešpatauja amžina ramybė, ošia medžiai, krinta gaivios rasos, budi rytmečio aušros.

Kapinių pamaldas laikė gen. superintendentas, parapijos administratorius kun. Raimondas Stankevičius. Nors dangus ir buvo apsiniaukęs – nieko gero nežadėjo, bet lietaus nebuvo ir šventė praėjo maloniai. Klausėmės Šventojo Rašto skaitinių, susimąstyti kviečiančio pamokslą apie Dievo vedimą gyvenimo keliu, giedojome giesmes, padedami parapijos vargonininkės Bronislavos Simonaitienės. Daugelis parapijiečių maldoje prisiminė savo artimuosius, nes prisiminimai verčia ryškiausiai pajusti, apmąstyti gyvenimo prasmę. Matyt, pati kapinių aplinka, persisunkusi skausmo ir ašarų, priverčia žmogų pritilti, susikaupti, susivokti, kaip viskas šioje žemėje yra trumpa, laikina ir trapi. Išėję Anapilin artimieji lieka gyventi mūsų atmintyje – gėryje ir paguodoje, kurią mums dovanojo, meilėje, kurią jie atnešė į mūsų gyvenimus. Tai jie – mūsų tėvai, seneliai vedė mus Tikėjimo keliu, iš jų mes išmokome gerbti artimą, užjausti ir padėti bėdoje. Jie mokė su malda keltis ir gulti, dėkoti Dievui už kiekvieną šioje Žemėje praleistą dieną.

Padėkoję vieni kitiems už malonų pabendravimą, skirstėmės į namus.

Birželio 28 d., sekmadienį, karštoji vasara sukvietė mus į antrąją parapijos Kapinių šventę Šilaičiuose. Rytas nuteikė viltingai, nes dangus nebebuvo toks skaidrus, formavosi lietaus debesys, vidurdienį buvo pranašaujama škvalas ir perkūnija, tačiau Dievas mūsų pasigailėjo, ir gamta leido maloniai pabendrauti. Gerokai prieš 11 val. jau būriavosi nemažas būrys parapijiečių ir jų svečių. Atvyko parapijos seniūnų valdybos pirmininkas kurat. P. R. Puodžiūnas, seniūnas D. Skiauteris, kurie paruošė jau įprastą vietą pamaldoms. Pamaldas laikė katechetas Holgeris Lahayne, vargonavo Bronislava Simonaitienė.

Prasidėjus pamaldoms, katech. Holgeris atsiprašė parapijiečių už lietuvių kalbos klaidas, ar ne taip ištartas pavardes per

paminėjimus, nes lietuvių kalba nėra jam gimtoji, o ir šios kapinių pamaldos jam yra pirmosios dvasininko tarnystėje. Pamoksle jis pabrėžė, kad žmonės visais laikais mąstė apie gyvenimo ir mirties santykį, siekė įprasmiti savo gyvenimą ir suprasti nemirtingumą. Gyvenimą suprato kaip Dievo dovaną, o nuveikti darbai, pasiekimai tiesiogiai siejami su pomirtine kelione. Jei gyveni ir tiki į Dievą, numiręs liksi gyvas žmonių atmintyje per amžius.

Žolė sudžiūsta, gėlės nuvysta, žvakės užgęsta, o mirusiųjų darbai, pamokos, bendrystė, pasiekimai išlieka visam pasiliekančiųjų gyvenime. Mes širdyse jautėme didžiulę meilę ir pagarbą, džiaugėmės jų buvimu kartu su mumis, tad jie lieka gyvi mumyse tol, kol mes patys esame gyvi. Mirusiesiems mes niekuo padėti nebegalime, tačiau mes juos galime ir turime prisiminti, nes jie buvo mūsų bendro gyvenimo dalis.

Dauguma atvykusiųjų maldoje paminėjome išėjusius amžinybėn savo artimuosius, o mūsų maldos, giesmės skambėjo dvasingai, su meile iš širdies. Per pamaldas mažas paukštelis – čilbuonėlis prisidėjo prie mūsų giesmių, tarsi dėkodamas už mirusiųjų prisiminimą.

Sugiedoję paskutinę šių pamaldų giesmę, vykome į bažnyčią, į dar vieną renginį prieš pamaldas.

Bažnyčioje mūsų laukė parapijietė Vilma Baltušytė, kuri viską buvo paruošusi skaidrių demonstravimui. Šįmet balandžio 26 d. buvo suplanuota parapijos 30-čio šventė, tačiau karantinas pakoregavo planus ir šventės nebeorganizuosime. Jau 30 metų gyvuoja Panevėžio reformatų parapija, o joje vykstančius renginius stengiamės įamžinti nuotraukose. Parašyti pirmojo dešimtmečio istoriją padėjo parapijiečiai, padovanoję nuotraukas, papasakoję prisiminimus, o nuo 2007-ųjų metų šio darbo Dievo garbei ėmėsi Palmira Griciūnienė, kuri rašė ir teberašo parapijos Kroniką. Skaidres Vilmai padėjo paruošti seniūnas Donatas Skiauteris. Daugiau nei valandą su įdomumu žiūrėjome pirmųjų pamaldų pas parapijietę Ireną Atkočiūnienę akimirkas, prisiminėme kaip atrodė bažnyčios pastatas, kai jame buvo ūkinių prekių parduotuvė, nuotraukose įamžintas pirmąsias pamaldas bažnyčioje 1990 kovo 17 d., įvairias parapijos šventes, susitikimus, ekumenines pamaldas, išvykas, Kapinių šventes, parapijiečių Jubiliejų paminėjimus. Skaidrės atmintin sugrąžino Radvilų ažuolyno sodinimą, ažuoliukų ir eglaičių paruošimą pirmajai žiemai, apsilankymą Ažuolyne po penkerių metų... Džiaugiamės, kad dar kartą galėjome prisiminti ir įsitikinti, jog parapija buvo gyva ir iki šiol vyksta aktyvus gyvenimas joje.

Po malonios įžangos prieš sekmadienio tarnavimą, katech. Holgeris Lahayne 14 val. pakvietė susikaupti Dievo Žodžio klausymui, Viešpaties šlovinimui malda ir giesmėmis, kurios skambėjo itin pakiliai. Klausėmės katecheto gilaus apmąstymo pagal Tikėjimo išpažinimo *Tikiu vieną Dievą Tėvą...* pirmąsias tris eilutes. Pamokslas vertė pamąstyti kiekvienam apie savo gyvenimą, apie tikėjimą į Dievą ir Jo sūnų Jėzų Kristų.

Tylioje Maldoje dėkojome Dievui už turiningą dieną, už gerą sveikatą, kad galėjome pabūti visi kartu.

Pasibaigus pamaldoms, galėjome įsigyti katecheto atvežtų vertingų knygų ir dar pabendrauti tradicinėje agapėje.

Džiaugiamės, kad, su Dievo padėjimu, tą dieną numatyti renginiai praėjo sėkmingai, kas galėsime, susitiksime parapijos Kapinių šventėse jau kitais metais, o šiais metais dar laukia išvykos į Papilį, Kubilius ir Dubingius.

Sigita Audickienė

Nuotraukos Palmyros Griciūnienės

Katech. Holgeris Lahayne

Planas Danieliui ir mums

Aštuonis kartus Lietuvos čempionas,
ES vicečempionas Šarūnas Šulskis

Šių metų Sporto stovykla vyko pirmąją liepos savaitę, nuo 4 iki 11 d., jau visų mylimoje Akademijos gimnazijoje, Kėdainių rajone. Per šią savaitę patyrėme tikrai labai daug, nepasakosime visų įvykių, bet pasidalinsime įsimintiniausiomis akimirkomis!

Gali būti, kad tai bus visai jums ne naujieta, nes tikrai vadovai su visais tėveliais dalinosi nuoroda į live – liepos 6-ąją dieną giedojome Lietuvos himną! Visi norėję pamatyti savo vaikų nuoširdžias šypsenas, ranką pridėtą prie širdies (ne visiems iš pirmo karto pavyko atrasti ją) ir iš visų plaučių giedamą himną, turėjo galimybę tai padaryti per Facebook platformą. Vaikai sakė, kad jaučiasi lyg žvaigždės!

Himno giedojimas nebuvo vienintelė nauja veika stovykloje. Šiais metais kaip niekad daug turėjome svečių, kurie mums perteikė savo žinias ir patirtį! Šachmatų turnyras su tarptautiniu didmeistriu Šarūnu Šulskiu priešaky skatino kiekvieną vaiką ir vadovą pasukti smegenis ir rimtai, strategiškai pamąstyti. Turnyro metu išryškėjo daug gabių vaikų, kurie tikrai puikiai žaidė! Tą pačią dieną turėjome ir dar vieną svečią – kuris iškėlė rimtus klausimus apie pilietiškumą ir kaip mes turėtume elgtis, jei norime būti pilietiškai. Vaikai uždavinėjo įdomiausius klausimus, už kuriuos po to buvo apdovanoti *Konstitucijomis* ir užrašų knygutėmis. Na ir paskutiniai svečiai mūsų sąrašą – *Fighting and Fitness*. O kad būtumėte matę, kokia rimtis buvo vaikų veiduose tą valandą ir susidomėjimas, tvyrantis ore!

Šių metų svečiai labai pagyveno stovyklą ir vaikams buvo tikra staigmena, tačiau neužmirštame pasidalinti ir nesikeičiančiomis bei stovyklos stuburu tapusiomis veiklomis. Dvi, kurioms buvo skiriamas didžiausias dėmesys, –

Biblijos mokymas ir sporto treniruotės. Biblijos pamokėlių metu kalbėjome apie Danielių ir Dievo planą jam, pagyvindami viską įvairiais kūrybiškais darbais. Kunigai Frankas ir Raimondas ne tik suprantamai ir įdomiai vaikams perteikdavo Dievo Žodį, bet dar ir spėdavo *pastovėti vartuose*. Ir oho, kaip gerai atlaikydavo smūgius! Sportas šioje *Sporto stovykloje* užima labai aukštą vietą, pradedant rytine mankšta ir baigiant futbolo treniruotėmis. Futbolo treneris vaikams perdavė technikas ir gudrybes, bet ne tik – čia reikėjo daug bėgioti ir strategiškai galvoti. Tokios veiklos, kaip orientacinis, Kazokai ir plėšikai ir stovykliada privertė kiekvieno kojų sparciai judėti ir raumenis auginti.

Ak, kiek dar daug buvo visokiausių veiklų ir iššūkių! Pabėgimų kambarys, drama, šokių pamokėlė, būreliai, protmūšis, kelionė į stumbryną, žaidimai, kūrybinės dirbtuvės ir valgymas – ši veikla kaip niekad daug sulaukdavo ovacijų 😊. Tikrai, liko akimirkų, kurios nebuvo paminėtos, todėl dalinamės laikraštuku (*jis yra www.ref.lt* – R. ž. „*pasta-ba*), kuriame rasite savo vaikų, vadovų, kunigų ir direktorės įspūdžius bei visų albumų nuotraukų iš vienos įsimintiniausių savaitės šią vasarą.

Iki pasimatymo kitais metais!

Simona Česnakaitė

Foto: Martynos Vedeckytės

Jaunimo ir vaikų tarnystė Biržuose

Rugpjūčio pirmąjį sekmadienį Biržų evangelikų reformatų parapijos namų ir bažnyčios erdvėje prasidėjo ir tris dienas vyko vaikų (kai kurie ir su tėveliais) dieninė stovykla Jėzaus valtyje. Stovykloje skambėjo Evangelijos tiesa apie Jėzaus Kristaus nešamą žmoniui išgelbėjimą, Jėzaus misijos pradžią ir Jo pamokslus iš žvejų valtys Genezareto ežero pakrantėje (Lk 5, 1-11), Jėzaus su mokiniais kelionę mariomis į kitą krantą ir užėjusią audrą (Mt 8,23-27) bei po Prisikėlimo Jėzaus apaštalų sutiktą Gelbėtoją ir Mokytoją ant marių kranto (Jn 21, 1-14). Stovyklą organizavo Biržų evangelikų reformatų parapija kartu su Reformatų jaunimo draugija Radvila bei Biržų mokyklų evangelikų reformatų tikybos mokytojais ir mokiniais. Stovykla surengta su LR valstybės ir Biržų rajono savivaldybės finansine parama (iš Vaikų ir jaunimo socializacijos programos), projektą koordinavo ekonomas Merūnas Jukonis, rėmėjų bei dalyvių aukomis.

Prie Širvėnos ir Apaščios krantų stovyklavo kartu esami ir būsimi *Kaštonų*, *Atžalyno*, *Aušros* pagrindinių mokyklų, *Saulės* gimnazijos moksleiviai, dar mokyklos nelankantys vaikai, kai kurie kartu su savo tėveliais. Į stovyklą susirinko vaikai ir vadovai iš įvairių Biržų krašto konfesijų – evangelinių bendruomenių: reformatų, sekmininkų, metodistų. Muzikinius užsiėmimus vedė sekmininkė Alina Mockevičienė, jai talkino irgi sekmininkė Alina Šnarienė, gitara pritarė metodistų bendruomenės kunigas, estas Andrus Kask. Stovyklos vadovų branduolį sudarė tikybos mokytojos: Rūta Berlinskienė, Jeleną Kask, Rima Viederienė ir Danutė Nindriūnaitė. Vaikų pamaldėles kasdien laikė, jiems pamokslavo kun. Rimas Mikalauskas ir evangelikų reformatų teologijos bakalauras, atliekantis praktiką Lietuvoje ir puikiai lietuviškai kalbantis, prancūzas Arthuras Laisis. Stovykloje vaikų meilę buvo apsuptos jau patyrusios savanorės reformatės Rasa Mitraitė ir Gerda Žaldokaitė. Jos stovyklos gyvenimo momentus įamžino nuotraukose ir video įrašuose. Kartu su jomis, ir nuo jų neatsiliko, vyresnės stovyklautojos, savanorių pagalbininkės sekmininkės pussės Gerda ir Vaitrūnė Jocaitės. Stovyklos buitinius ir ūkinius reikalus tvarkė diakonijos tarnautoja Rasa Jankauskienė, jai talkino gimnazistas

Lukas Mikalauskas. Stovyklautojai turėjo galimybę kartu su *Radvilų* jūrų skautais ne tik stovyklauti ant Širvėnos ežero kranto, bet ir iš „marių“ pažvelgti į krantą, kuriame įsikūrę Biržai – su nuostabiais bažnyčių bokštais, didinga Radvilų pilimi bei grafų Tiškevičių rūmais Astrave.

Esu dėkingas Dievui už nuoširdų savanorių tarnavimą, tikybos mokytojų kūrybingumą ir energiją, už jaunimo draugijos *Radvila* savanorius, už aukotojus ir rėmėjus: Biržų r. savivaldybę – finansiškai parėmusią stovyklą, Rimanto Čygo ir Čygo-Kalkio TŪB *Rinkuškiai*, tiekusią geriamąjį vandenį ir gaivinančius gėrimus. Taip pat Biržų rajono savivaldybei bei mokyklų vadovybėms už sudarytas palankias sąlygas vaikams mokytis evangelikų reformatų tikybos Biržų mokyklose.

Šiemet Biržų rajone įvyko trys evangelikų reformatų stovyklos, organizuotos reformatų jaunimo draugijos *Radvila* kartu su partneriais iš Biržų, Nemunėlio Radviliškio ir Papilio evangelikų reformatų parapijų: Nemunėlio Radviliškyje vyko dvi savaites tradicinė vaikų stovykla net dviem pamainomis, jos dvasinis vadovas kun. Frankas van Dalenas ir direktorė radvilietė Vilma Baltušytė; Papilyje – jaunimo, dvasinis vadovas lektorius Vaidotas Ickys ir direktorė Laura Tuomaitė; bei Biržuose dieninė vaikų su tėveliais – *Jėzaus valtyje*, kur buvo apjungtos Biržų evangelikų reformatų tikybos mokytojų bei reformatų, sekmininkų ir metodistų bendruomenių savanorių pajėgos. Į Nemunėlio Radviliškio ir Papilio stovyklas suvažiavo vaikai ir jaunimas iš įvairių Lietuvos vietovių, jose taip pat dalyvavo svečiai savanoriai iš užsienio ir kitų Lietuvos miestų. Šios vasaros stovyklos yra geras liudijimas apie Biržų krašto senas ir gyvas protestantiškas tradicijas, ekumeninę santarvę tarp skirtingų išpažinimų, apie Biržų kraštą – mielą poilsiui ir dvasiniam augimui, atvykstantiems į jį iš visos Lietuvos ar užsienio.

Su padėka už visas vasaros malones ir žmones, aukojusius savo dalį šiai tarnystei, šloviniu Viešpatį: *Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė Jo mylimiems žmonėms!* (Lk 2,14).

Kun. Rimas Mikalauskas

Jaunimas stovyklavo Papilyje

2020 liepos 19 dieną į Papilio pagrindinę mokyklą jau antrus metus rinkosi jaunimas 14-16 metų iš Biržų, Panevėžio, Kauno, Vilniaus, Mažeikių, Joniškio ir kitų Lietuvos vietų į *Evangelikų reformatų jaunimo stovyklą 2020*. Nors šie metai yra pilni nežinomybės, bet tai nesutrukdė įgyvendinti jaunuolių svajonės, kad stovykla, atkurta po pertraukos, taptų tradicine ir vyktų kiekvienais metais.

Antrus metus stovyklos direktorė Laura Tuomaitė su savanorių komanda siekė įgyvendinti stovyklos tikslus: skatinti jaunimo aktyvumą, sąmoningumą, pilietiškumą, religingumą, nuolatinį tobulėjimą.

Stovyklos dvasinis vadovas LER lektorius Vaidotas Ickys vedė mokymus apie krikščionio pasaulėžiūrą, pasirinkimus, našta, paguodą, viziją. Šlovinimo giesmių vadovas Augustinas Skeberdis mokė tradicinių bei jaunimo giesmių. Visi kartu atliko darbus Dievo garbei: tvarkė apleistas kapavietes evangelikų reformatų Semeniškių kapinėse ir padėjo sutvarkyti Papilio evangelikų reformatų bažnyčią. O vakarais smagiai leisdavo laiką prie laužo, žaisdami jau tradicija tapusį žaidimą *Kazokai ir plėšikai*, rengdami talentų šou, žiūrėdami filmus, žaisdami komandinius žaidimus bei patyrė naktinio žygio džiaugsmus ir iššūkius.

Stovykloje penkias dienas stovyklavo 21 dalyvis ir 6 savanoriai vadovai, direktorė bei dvasinis vadovas. Po stovyklos du dalyviai buvo pakviesti savanoriauti Vaikų vasaros stovykloje *Nemradas*. Tikimasi, kad po kelių metų šis jaunimas taps stovyklų organizatoriais bei savanoriais.

Laura Tuomaitė

Vaikų stovykla Nemradas

Nemunėlio Radviliškio gyventojus porą savaitių per metus džiugina skambus vaikų juokas ir balsai. Vasara tampa vaikams ypatinga ir labai laukiama dėl krikščioniškos stovyklos *NemRadas*. Šioje stovykloje susiburia vadovai ir vaikai iš visų Lietuvos pakraščių, juos jungia bendras noras pažinti Dievą ir smagiai praleisti laiką. Stovyklos metu vaikai leidžiasi į žygius, atlieka įvairias sportines užduotis, susipažįsta su Biblija, išmoksta naujų giesmių, rankdarbių subtilių ir svarbiausia – susiranda draugų visam gyvenimui. Kiekvienais metais Reformatų jaunimo draugija *Radvila* organizuoja keletą stovyklų vaikams ir jaunimui, o stovykla *NemRadas* jau dvidešimt septintus metus džiugino jaunuosius dalyvius. Šiais – 2020 metais stovykla šiek tiek pakeitė savo formatą: vietoje vienos savaitės trukmės stovyklos, turėjome dvi po savaitę trunkančias mažesniųjų ir didesniųjų vaikų.

Vadovai pasistengė, kad visi vaikai išvažiuotų iš stovyklos su plačiausiomis šypsenomis ir širdelėmis pripildytomis gėrio ir meilės.

LERJD *Radvila* inf.

Gyvenimo lai(š)kai

Po knygos pristatymo prie N. Radviliškio ev. reformatų bažnyčios

Rugpjūčio 15 d. Nemunėlio Radviliškio (Biržų r.) evangelikų reformatų bažnyčioje buvo pristatyta viena gražiausių 2019 metų knygų – brolių Jono ir Adolfo Mekų „Gyvenimo lai(š)kai“. Knyga pas skaitytojus keliauja nuo pat metų pradžios. Simboliška, kad pirmą kartą ji buvo pristatyta Biržuose, minint poeto, eseisto, avangardinio kino kūrėjo ir kino kritiko Jono Meko pirmąsias mirties metines. Vėliau – Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje bei Maironio lietuvių literatūros muzie-

Režisierius A. Stonys, knygos koordinatore Indra Drevinskaitė ir knygos sudarytojas K. Pikūnas.

juje Kaune, Lietuvos nacionaliniame muziejuje Vilniuje bei LITEXPO parodų rūmuose vykusioje Vilniaus knygų mugėje, Palangos vasaros skaitykloje, Kretingos mieste ir kt., su knyga supažindinti ir LRT žiūrovai bei klausytojai.

Šių metų vasarą brolių laiškai buvo skaitomi Nemunėlio Radviliškio reformatų bažnytelėje, iš kurios į paskutinę žemišką kelionę – Semeniškių kaimo kapines, buvo išlydėtas vienas šių laiškų autorių – JONAS MEKAS.

Į bažnytelę susirinkusius kraštiečius bei svečius pirmasis pasveikino evangelikų reformatų lektorius Vaidotas Ickys. Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos, Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centro vyr. bibliotekininkė, knygos koordinatore Indra Drevinskaitė pastebėjo, jog Mekų giminės žmonės yra evangelikai reformatai, todėl ir poeto J. Meko Jo laidotuvių dieną, praėjusių metų birželio 16-ąją, buvo meldžiamasi būtent N. Radviliškio bažnyčioje. Simboliška, jog dabar, praėjus metams laiko po atsisveikinimo su mylimu kraštiečiu, būtent Nemunėlio Radviliškyje pristatoma knyga ir skaitomi brolių Mekų laiškai, kadaise iš Jungtinių valstijų pasiekę gimtuosiuose Semeniškiuose jų laukusią motiną ir kitus artimuosius. Indra Drevinskaitė pasakojo, kaip gimė knygos idėja, kaip buvo renkamos nuotraukos, kaip gimė viena iš gražiausių knygų Baltijos šalyse.

Knygos sudarytojas Kęstutis Pikūnas prisipažino, kad į rankas paėmęs laiškus jis pažino visai kitokią Joną Meką. Leidinio sudarytojui rūpėjo, kaip laiškus *sujungti su vaizdu*. Jie, pasak K. Pikūno, gali labai daug papasakoti apie jų autorius, apie adresatus ir jų abiejų bendravimo būdą. Dėliodamas laiškus ir nuotraukas, knygos sudarytojas tarsi kūrė *popierinį filmą*. Jame tilpo ir giminės susitikimai, ir kasdienybės akimirkos, ir naujienos iš tolimojo Niujorko. Kęstučiui Pikūnui labai norėjosi, kad knyga patiktų visai Mekų giminei, vienas iš pagrindinių sudarytojo tikslų buvo vengti asmenybės išaukštinimo.

Jono Meko mokinys kino režisierius Audrius Stonys sakė, jog mes ne visada suvokiame, kad tai buvo žmogus, kuris pakeitė šiuolaikinio kino idėją, laisvės idėją, kuri persmelkė Vokietiją, Prancūziją, Lietuvą ir daugelį kitų šalių. Visi J. Meko mokiniai iš jo mokėsi laisvės. Tai juntama ir jų kūryboje. A. Stonys Joną Meką vadino netipiniu mokytoju ir tvirtino, jog gražiausias paminklas Jonui Mekui yra būtent ši knyga. Ją kino režisierius Audrius Stonys vadino Jono ir Adolfo Mekų sielos dienoraščiu, rašytu visą jų gyvenimą. Pasak A. Stonio, kilęs iš tolimos Lietuvos kampelio, Jonas Mekas buvo *toks suprantamas visame pasaulyje*, nes pati universaliausia yra sielos kalba. Režisierius Joną Meką vadino Čiurlionio mąsto asmenybe.

Įvertindamas knygos svarbą, režisierius A. Stonys sakė: *Knyga mirusius padaro gyvaisiais. Kiekviena knyga – tai pergalė prieš mirtį. Žmonių nėra, o mes galime su jais kalbėtis. Tai – didžioji paslaptis.*

Gražina Dagytė
Nuotraukos autorės

Panevėžiečių tradicinis rugpjūčio savaitgalis

*O, broleli, broluželi,
Mūsų apraudoti.
Sunku buvo jums už laisvę
Lietuvos kovoti.*

*Šimteriopai galingesnis
Buvo jūsų priešas.
Jis naikino mūsų tautą,
Negailejo nieko.*

*Žuvot jūs nenugalėti,
Priešui nesilankstėt.
Laisvė būsima tikėjot,
Tik jūs nesulaukėt.*

*Nesvarbu, kad jūs negyvvus
Kojom spardė, spjaudė.
Mes jus menam kaip didvyrius;
Jūs – mūsų brangiausi.*

*Nei kapelio neturėjom,
Kur gėlytę pasodint...
Ją palaistyt ašarėlėm,
Geru vardu pavadint...*

2020 rugpjūtis

Jau vienuolika metų, kai mes, Panevėžio reformatai, vykstame į Papilį, į Kapinių šventę, prie didingo monumento, pastatyto kovotojams už Lietuvos laisvę. Šie metai – ne išimtis, tik vykstančių parapijiečių skaičių gerokai apribojo koronaviruso grėsmė. Taigi, rugpjūčio 22-ąją grupelė parapijiečių išvykome į Biržų kraštą. Atvykus į Papilį, visus nudžiugino jau įrengta paminklinė plokštė, skirta 1944–1954 m. žuvusiems Biržų krašto *Dariaus ir Girėno rinktinės* bei Vyčio apygardos *Žaliosios rinktinės* partizanams atminti. Prie paminklo padėjome gėlių, perskaitėme žuvusiųjų pavardes ir ne vienas suradome savo kaimo kovotojus už mūsų visų laisvę. Džiugu paminėti, kad į Kapinių šventę atvyko nemažas būrelis mūsų parapijietės Valerijos Skiauterytės-Baltušienės giminaičių. Pamaldas žuvusiems partizanams atminti laikė LERB lektorius Vaidotas Ickys, giesmes užvesdavo Papilio parapijos vargonininkė Vigilija Macienė. Klausėmės Pamokslo pagal Luko 1:32 eilutes: *Jisai bus didis ir vadinsis Aukščiausiojo Sūnus. Viešpats Dievas duos jam jo tėvo Dovydo sostą*. Giesmėmis, Dievo Žodžiu šlovinome Viešpatį, mintyse dėkodami žuvusiems jauniems vyrams, paaukojusiems gyvybę vardan mūsų laisvės. Kiekvienas jų turėjo teisę gyventi, bet laisvės troškimas buvo svarbiau už gyvybę. Šventė praėjo labai pakiliai, šiltai ir dvasingai. Gražiai ir nuoširdžiai skambėjo giesmės: *Tvirčiausia apsaugos pilis, Kur siela atras sau ramybės namus, Ne žemėj nuolatinė buveinė mūsų tvirta*. Pamaldas baigėme nuoširdžia, tylia malda. Lektorius Vaidotas Ickys pakvietė Valeriją Skiauterytę-Baltušienę pasidalinti prisiminimais apie savo žuvusį brolių, partizaną Povilą Skiauterę, kuriam šiais metais būtų sukakę šimtas metų. Ponia Valerija perskaitė savo kūrybos eilėraštį, skirtą Broliui ir jo kovos draugams:

Po to sustojome tradicinei bendrai nuotraukai. Pabendravę su atvykusiais, Valerijos pakviesti, nuvykome į jos gimtinę – Raščiūnus. Oras kaip niekad buvo vasariškai šiltas, švietė saulutė, o tyliai ošiantys medžiai dėl silpno vėjelio sudarė nepaprastą rimtį. Nedidelės Raščiūnų kaimo kapinaitės tarsi byloja, kad, nors jau nebėra Raščiūnų kaimo ir jo gyventojų, jos visada buvo ir yra ramybės vieta: tai jaukūs mūsų artimųjų amžinybės namai, kur visada viešpatauja ramybė, ošia medžiai, krinta gaivios rasos. Nors taip norėtusi sustabdyti laiką, pabūti su tais, kurių sugrąžinti nebegali. Šiose kapinaitėse ilsisi Skiauterių, Baltušių, Aukštikalnių, Suveizdžių, Šlekių, Trečiokų ir kitų iš šio kaimo kilusių artimieji. Mirusiųjų artimieji tylioje Maldoje pagerbė išėjusių į Amžinybę atminimą, parapijietės sustojo bendrai nuotraukai prie Valerijos Baltušienės vyro kapo.

Šiltai pabendravome Agapėje prie kapinių. Pasidžiaugę nuoširdžia bendryste, išvykome į Kubilius.

Susiradome jaukią vietą po medžiais, kad mažiau kaitintų karšti saulės spinduliai. Kapinių šventės pamaldas laikė LERB lektorius Vaidotas Ickys, jam talkino praktiką Biržų parapijoje atliekantis teologijos studentas iš Prancūzijos Arthuras Laisis ir Biržų parapijos vargonininkė Jūratė Dudarienė. Iš klausėme lektoriaus Pamokslą pagal Luko 5:32 *Aš atėjau šaukti atgailą ne teisųjų, o nusidėjėlių*, giedojome giesmes, maldoje prisiminėme savo artimuosius, kuriems dėkingi esame už jų iškiepytas tikėjimo tiesas, už tai, kad jie buvo mūsų gyvenime.

Dėkingi esame parapijietės Valerijos Baltušienės šeimai, kurie visus tuos 11 metų vyksta paminėti kraštiečių partizanų, kartu įtraukdami ir parapijiečius, taip pat tą pačią dieną apsilankome ir Kubilių kapinių šventėje, nes dauguma panevėžiečių esame kilę iš Biržų krašto.

Išaušus sekmadienio rytui parapijiečių Baltušių šeima važiavo dar kartą į Papilį, kur dalyvavo *Juodojo kaspino* bei *Baltijos kelio* dienos paminėjime prie atnaujinto memorialo Papilio krašto partizanams ir tremtiniam. Čia buvo iškilmingai atidengta LGGRTC įrengta paminklinė plokštė, apjungusi ir praturtinusi Papilio memorialą – partizanų perlaidojimo vietą.

Tuo tarpu parapijiečiai rinkosi į sekmadienio pamaldas, kurias laikė LER superintendentas kun. Tomas Šernas, jam talkino prancūzas Arthur Laisis, vargonavo parapijos vargonininkė Bronislava Simonaitienė. Klausėmės studento Artūro pamokslo – kupino meilės gyvenimui ir gerų darbų

darymui bei Kristaus malonės suteikimo mums visiems gyviesiems – apie vynuogyną, vynmedį ir vynuogininką. Dėkingi kunigui Tomui Šernui už nuostabų Šventojo Rašto išaiškinimą, remiantis šių dienų gyvenimo pavyzdžiais. Pamaldose vyravo pakili nuotaika. Šlovinome Viešpatį giesmėmis, malda ir Dievo Žodžiu. Nemažai parapijiečių dalyvavo Viešpaties Vakarienėje. Paskelbdamas įvairius parapijai svarbius skelbimus, kunigas pakvietė visus dalyvauti tradicinėje visos Lietuvos reformatų Kapinių šventėje Dubingiuose rugsėjo 5 dieną. Šventėje prisimename kunigaikščius Radvilas ir kitus reformatus, ten palaidotus, maldoje dėkojame Dievui, kad jie buvo ir tiek daug nuveikę.

Po paskutinės pamaldų giesmės ir tylios maldos rinkomės į agapę, kur vaišinomės ir dalinomės išpūdžiais iš kelionės po Biržų kraštą, turėjome progą pabendrauti su svečiu iš Prancūzijos Arthur Laisis. Jis papasakojo apie savo studijas, lietuvių kalbos mokymąsi, apie Prancūzijos protestantų bažnyčių tradicijas. Kalbėjomės apie Pabaltijo kraštų Kapinių šventes. Artūras labai šiltai atsiliepė apie Biržų kraštą ir jo žmones. Norisi palinkėti šiam jaunam teologui Dievo vėlimo ir, galbūt, po studijų savo ateitį susieti su Lietuva.

Aptarėme, jei nebus kokių pasikeitimų dėl daugėjančių susirgimų Covid-19, galimybes dalyvauti tradicinėje visos Lietuvos reformatų šventėje Dubingiuose. Padėkojome Dievui, kad galėjome dalyvauti visose planuotose parapijos savaitgalio pamaldose.

Palmyra Griciūnienė

Nuotraukos autorės

Koncertas Vilniaus Arkikatedroje, dedikuotas reformatų paveldui

Nacionalinė vargonininkų asociacija nuo 2017 metų kas vasarą ir gruodžio mėn. organizuoja **Vox organi Cathedralis** (*Katedros vargonų balsas*) koncertų ciklus. Šių metų vasaros koncertai dedikuoti Vilniaus miestui, kaip įvairių jame gyvenančių ir gyvenusių tautų, įvairių religijų ir konfesijų kultūros paveldo saugotojų. Vilniaus senamiestis – pirma tarptautiniu mastu pripažinta kultūros vertybė Lietuvoje, 1994 m. įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą.

UNESCO 2020 metus paskelbė Pasaulio paveldo Lietuvoje metais. Todėl šių metų ciklo **VOX ORGANI CATHEDRALIS** koncertuose skambėjo įvairių tautų, gyvenusių ir Vilniuje, kompozitorių vargonų muzika: nuo pasaulinio garso iki mažiau, ar tik Lietuvos klausytojui žinomų kompozitorių.

Koncertų ciklas prasidėjo sausio mėn. 26 d. vargonininkės Agnės Petruškevičiūtės koncertu *Vilniaus miesto gimtadieniui*. Vėlesniais mėnesiais koncertų ciklą nutraukė karantinas. Koncertai Katedroje atnaujinti birželio mėn. vargonininko Balio Vaitkaus koncertu, skirtu liuteronų kompozitoriaus Johanno Sebastiano Bacho ir Vilniuje kūręsio architekto Johano Christopho Glaubitzo jubiliejiniais metams paminėti *Baroko muzika Baroko mieste*. Visą vasarą vilniečiai, ketvirtadieniais 12 val., nuskambėjus Katedros aikštės bokšto varpams, galėjo mėgautis puikių atlikėjų vargonų muzikos koncertais, kuriuose skambėjo įvairių kompozitorių vis kiti kūriniai.

Liepos 30 d. vargonininkė Indrė Gerikaitė atliko vokiečių liuteronų kompozitorių kūrinius, o Agnė Petruškevičiūtė parengė koncerto programėlę, skirtą Vilniaus liuteronų paveldui.

Rugpjūčio 27 d. Arkikatedroje bazilikoje skambėjęs koncertas dedikuotas Vilniaus reformatų paveldui. Vargonavo Vilniaus reformatų bažnyčios nuolatinė vargonininkė ir choro *Giesmė* vadovė Gražina Petrauskaitė. Ji ne tik groja pamaldose, bet dažnai vargonuoja reformatų bažnyčioje vykstančiuose renginiuose. Gražina ne pirmi metai yra viena iš koncertų ciklo *Vox organi Cathedralis* atlikėjų. G. Petrauskaitė nuo 2017 m. yra Nacionalinės vargonininkų asociacijos narė, o nuo 2020 m. – asociacijos valdybos narė.

Koncertui Vilniaus Arkikatedroje Gražina pasirinko vokiečio Johano Sebastiano Bacho (1685-1750), olando Jano Pieterszoono Sweelincko (1562-1621) ir čeko Pėtro Ebeno (1929-2007) kūrinius. Vargonininkė taip pat parengė koncerto temos programėlę, kurioje aprašyti pagrindiniai Vilniaus reformatų paveldo faktai bei sąsajos su atlikta muzika.

Sweelinckas ir Bachas – kompozitoriai protestantai, savo kūriniams įkvėpimo sėmėsi iš Biblijos tekstų, pamaldose giedamų giesmių. Kompozitorius ir improvizatorius Pėtr Eben 1997 m. lankėsi Vilniuje ir Filharmonijos vargonais improvizavo čekų brolių vyskupo, filosofo J. A. Komensky (1592-1670) teologinio darbo motyvais. *Pasaulio labirinte ir širdies rojuje* rašoma, kad iš klaidžių labirintų kelią rasti padės Vien Jėzus Kristus. J. S. Bachas dažnai savo kūrinius pasirašydavo „S. D. G.“ – *Soli Deo Gloria*, pabrėždamas, kad visa, ką jis sukuria yra Vien Dievo Garbei.

Koncerte Gražina grojo J. S. Bacho *Prelude G-dur ir Fuga g-moll*. Ši fuga – kantatos *Iš sielvarto gilybių* finalinės fugos *Ir Jis išgelbės Izraelį iš visų jo nuodėmių* vargoninė versija. Choralas *Allein Gott in der Hoh sei Ehr* (*Vienam Dievui Garbė aukštąybė*), kurį pagrojo vargonininkė, yra vienas iš trijų tokio pat pavadinimo Bacho *Leipzigo* rinkinio choralų, o jo melodija gerai pažįstama reformatams ir liuteronams. 1523 m. ji parašyta Liuterio mokinio, reformatoriaus ir kompozitoriaus Nikolaus Decius. Ir mūsų – reformatų – bažnyčioje kas sekmadienį ši giesmė giedama, tai Nr.251, *Tesie Garbė ir padėka*.

Koncerte skambėjo olandų kompozitoriaus Jan Pieterszoon Sweelinck variacijos vargonams *Mein junges leben hat ein End* (*Mano jaunas gyvenimas baigės*), parašytos pasaulietiniam atlikimui pagal iki šiol protestantų bažnyčiose giedamą giesmę.

Čekų kompozitoriaus Pėtro Ebeno kūrinys *Jeftės dukters šokis*, sukurtas pagal Biblijos *Teisėjų* knygos (Ts 11,30-34) eilutes, kur pasakojama, kaip *vienas iš senovės Izraelio teisėjų Jefė (Iftachas) davė išadą VIEŠPAČIUI: jei Jefė laimės mūšį su amoniečiais, tai paaugos Jam kaip deginamąją auką tą, kuris pirmas išeis jo pasitikti... Išėjo šokdama ir mušdama būgnelius jo vienturtė, mylimiausia duktė...* Šiame kūrinyje daug dramatiškų, grėsmingų muzikinių paveikslų – Jefės mūšis su amoniečiais, pažado Viešpačiui negalinčio sulaužyti tėvo vidinė kova. Kūrinio pabaigoje girdėti dukros, išsiprašiusios tėvo leisti jai du mėnesius kalnuose su draugėmis apverkti savo nepakeičiamą dalį, rauda. Vargonininkei pavyko perteikti kūrinio dramatiškumą, klausytojai, perskaitę *Programėlėje* kūrinio aprašymą, suprato, ką kompozitorius norėjo „papasakoti“ vargonais, o kiti – parėję namo atsivertė Bibliją...

Paklausyti savo bažnyčios vargonininkės Gražinos Petrauskaitės į koncertą Arkikatedroje atėjus būrelis reformatų nenusivylė, liko labai patenkinti ir didžiavosi, kad jų pamaldose groja tokio aukšto meistriškumo muzikė. Kiekvienose pamaldose Gražina parenka ir pagroja vis naujus, dažniausiai kompozitorių protestantų, kūrinius, kuriuos atlikdama po kunigo pamokslo padeda tikintiesiems giliau pažinti ir įtvirtinti išgirstą Dievo Žodį.

Vėl į Dubingius

sveikinimus su kuo nuoširdžiausiais palinkėjimais stiprios sveikatos ir sėkmės, ir vilties susitikti gal dar kitais metais. Ačiū jiems. Panašius palinkėjimus siuntėme atgal.

Pamaldos buvo labai jaučios ir šiltos. Jas pradėjo, kaip ir dera, gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius. Jam talkino lektorius Vaidotas Ickys ir teologijos studentas, dabar atliekantis praktiką Lietuvoje, Arthuras Laisis iš Prancūzijos.

Kun. Raimondas pamaldas pradėjo malda, kurioje prisiminė visų mūsų protėvius, Reformacijos įtvirtintojus Lietuvoje –

Nuotrauka R. Januševičiaus

Išaušo puikus rugsėjo 5-osios rytas. Kaip ir kiekvienais metais, pirmąjį rugsėjo šeštadienį vykome į *Kapinių šventę* Dubingiuose. Ši Kapinių šventė ypatinga tuo, kad tai nėra mano ar Tavo, mielas skaitytojai, Kapinių šventė, kur palaidoti mūsų artimieji: tėvai, seneliai, proseneliai ar broliai ir seserys, ar kartais netgi vaikai (*neduok, Dieve*). Tai – visų mūsų reformatų Kapinių šventė. Gal todėl, kad tai – mūsų visų Šventė, taip norisi į ją nuvažiuoti ir taip gerai daugelis iš mūsų tenai jaučiamės. Tikėjomės sutikti seniai matytus draugus, gimines ar šiaip tikėjimo brolius. Deja, šiemet atvažiuavo labai nedaug, bet buvo atstovai iš visų mūsų pagrindinių parapijų: Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Biržų... Kodėl Biržus paminiėjau paskutinėj vietoj? Ogi todėl, kad tikėjomės, jog iš jų atvyks daug žmonių, o atvyko labai mažai: tik lektorius Vaidotas Ickys su šeima. Džiugu, kad nors jie atvyko. Kaunietė Renata sunerimo: *O kas užves giesmes, jei nėra kunigo Rimo?* Nuraminau: *Yra vilnietė kunigienė Džiuljeta*. Atrodo neapsirikau, visai neblogai mums sekėsi su giesmėmis. Ir ne tik su giesmėmis. Negalėjusieji atvažiuoti perdavė savo šiltus

čia palaidotus kunigaikščius Radvilas ir daugelį kitų, nešusių Reformaciją į mūsų šalį. Kunigas prašė Dievo palaimos mūsų trumpame gyvenime, kad savo Žodžiu stiprintų mus ir, kad mes turėtume jėgų Jį garbinti ir eiti Jo nurodytu tikruoju keliu. Meldėsi, kad ramybėje numirtume ir pereitume į Dievo karalystę.

Pamaldų *moto* buvo pasirinktas skaitinys iš *Pirmojo Petro laiško* 1,18–2,5 eilutės, kurį perskaitė studentas Artūras. Tekstas toks puikus, kad norisi jį visą pacituoti, o išgilinus į tekstą, bus lengviau pajauti ten vyravusią atmosferą.

Pirmasis Petro laiškas 1 skyrius nuo 18-os eil.: *Juk jūs žinote, kad esate atpirkti nuo niekingos iš protėvių paveldėtos elgsenos ne nykstančiais turtais, sidabru ar auksu, bet brangiuoju krauju Kristaus, to avinėlio be kliaudos ir dėmės. O jis buvo numatytas dar prieš pasaulio sutvėrimą ir apreikštas laikų pabaigoje jums, per jį įtikėjusiems Dievą, kuris jį prikėlė iš numirusių ir suteikė jam garbę; todėl ir jūsų tikėjimas bei viltis kyla į Dievą.*

Brolių meilė. Nuskaidrinę savo sielas klusnumu tiesai ir siekdami neveidmeiniškos brolių meilės, karštai iš širdies

mylėkite vieni kitus. Jūs esate atgimę ne iš pranykstančios, bet iš nenykstančios sėklos gyvu ir pasiliekančiu Dievo žodžiu. Mat kiekvienas kūnas – tartum žolynas, ir visa jo garbė tarsi žolyno žiedas. Žolynas sudžiūsta, ir žiedas nubyra;

tik Viešpaties žodis išlieka per amžius. Toks yra žodis, paskelbtas jums kaip geroji naujiena. Taigi atmetę visokią blogybę, visokią klastą, veidmainystes, pavyduliavimus ir visokias apkalbas, lyg naujagimiai troškite dvasinio, neatmiešto pieno, kad nuo jo augtumėte išganymui. Jūs gi esate patyrę koks meilus yra Viešpats.

Ženkite prie jo, gyvojo akmenis, tiesa, žmonių atmesto, bet Dievo išrinkto, brangaus. Ir jūs patys, kaip gyvieji akmenys, statydinkitės į dvasinius namus, kad būtumėte šventa kunigystė ir atnašautumėte dvasines aukas, priimtinas Dievui per Jėzų Kristų.

Praktikantui Artūrai puikiai pavyko labai jautriai pasakyti Homiliją, remiantis šiuo tekstu, kviešti visus broliškai vienas kito meilei. Pasidžiaugė gražia gamta, dar pulsuojančia vasarišku grožiu, bet ne už kalnų ruduo ir žiema, ir visas šis grožis sunyks ir nuvys, kaip minima ir *Petro laiške* apie nykstančius turtus – auksą ir sidabrą. Jis sakė: *ir dabar mes stovime prie kažkada buvusios gražios, o dabar sunykusios*

sios Radvilų bažnyčios. Ir Radvilų palaikai per amžius nerado ramybės, buvo suniokoti, išniekinti. Gal tik dabar surado ramybę. Viskas sunyksta. Tai kokios gi yra amžinosios vertybės? Kristaus amžinybė buvo numatyta dar prieš pasaulio sutvėrimą. Dievas yra numatęs kelią, kaip mus sugrąžinti į savo kelią, kaip juo eiti. Dabar mes ir gyvename tuo laiku, kai Kristus jau atėjo ir parodė kaip tuo keliu eiti, kad pas jį nueitume.

Visi nuščiuvę klausėmės išsakomų minčių. Matėsi, kad Artūras labai įsigilinęs į tekstą, tiki tuo, ką sako. O kai baigė Homiliją, jis, atsitraukęs nuo *Dievo stalo*, dar ilgai buvo susikaupęs ir mintimis paskendęs savo ką tik išsakytuose žodžiuose.

Kun. R. Stankevičius paminėjo visus šiame vaizdingame Dubingių kalnelyje, mauzoliejuje po buvusią bažnyčią, palaidotus kunigaikščius Radvilas ir jų šeimų narius, ir visus kitus, kurie čia kažkada savo krikščionišku gyvenimu liudijo Kristų, rodė pavyzdį kitiems. Maldai pasibaigus, mes visi jų garbei pagiedojome gražiąją giesmę *Kur siela atras sau ramybės namus*.

Didžiojoje maldoje drauge su lektoriumi Vaidotu Ickiu meldėmės, dėkodami Dievui už galimybę susitikti ir pabūti bendrystėje su Viešpačiu, už kiekvieną bažnyčią, kad Viešpats

savo šviesa gaivintų mūsų šalį, – juk to siekė ir Radvilos. Meldė, kad mes pasitikėtume Evangelija, kuri neleistų mums nukrypti nuo tikrojo kelio, kad brangintume Dievo Žodį. Meldėsi už šeimas, už kiekvieną žmogų. O visus kitus savo prašymus sudėjome į vieną mūsų bendrą maldą *Tėve mūsų*.

Pamaldas baigėme įprastai – sugiedodami *Dieve, Tėve mielas*.

Po to „valdžia“ į savo rankas perėmė Vilniaus parapijos *ekspirmininkė* Danguolė Juršienė. Ji jau iš anksto buvo susitarusi su pilies direktore ir dėl ekskursijos, ir dėl agapės, ir šimtalapį atsivežusi, ir skanų varškės pyragą iškepusi, ir pasirengusi aplankyti mūsų prieš 9-is metų pasodintą Ažuolyną. Tikra renginio *siela*.

Nors buvusių pilies rūmų liekanas aplankome kaskart, kai atvažiuojame, bet visada būna įdomu, nes kai ką primirštame, kai ką ekskursijos vadovė naujo pasako, kai ką naujai pamatome. Po ekskursijos rinkomės agapei lauke, specialiai skirtoje vietoje, po šiaudiniu stogeliu. Ten ir kelmų atsisėdimui buvo padėta, o iš pilies atsineštas suolas atstojo stalą. Kaip visada, vaišių stalas buvo gausus skanėstais, o jį palaimino lektorius Vaidotas.

Pabendravę, užkandę, atsigėrę kavos ar arbatos, atsisveikinome, turėdami viltį dar ir kitais metais susitikti, o kas galėjome, išsiruošėme į Ažuolyną. Danguolė kelio nepamiršo, gerai mus atvežė, lengvai suradome vietą. Nežinau kaip kiti, o aš tikėjau rasti vešlių, jau paaugusių ažuoliukų giraitę. O pamačiau – didelių eglių tankią sieną, pro kurią nelabai ir prasibrausi. Kai sodinome, tai sodinome dvi eilutes ažuoliukų, vieną – eglaičių, kad jos jiems būtų apsauga nuo visokių negandų. Dabar jos užaugo tokios didelės, kad ažuolų net nesimato, eglės juos užgožė. Mums paaiškino, kad eglaitės saugo ažuoliukus nuo briedžių... Tik panevėžietis Petras pro jas prasibrovė ir patikino, kad ažuoliukai auga! Bet ar ne per daug *prigijo* eglių? Žinoma, girininkams geriau žinoti. Gal su laiku jas iškirs...

Išsiskyrėm su viltim vėl pasimatyti ateinančiais metais.

Kurat. dr. Renata Bareikienė

Nuotraukos Aušrinės Bareikytės-Čižikienės

*Rugsėjo 13 d. naujus mokslo
metus pradėjo Vilniaus
sekmadieninės mokyklėlės
vaikučiai.*

*Nuotraukoje: prie parapijos
namų su mokytoja – mokyklėlės
vedėja Džiuljeta mokinukai,
esami ir būsiami...*

Esu

Pradžios knyga 1,26-27; 2,7 : 26

*Tuomet Dievas tarė:
„Padarykime žmogų
pagal mūsų
paveikslą ir panašumą...
Dievas sukūrė
žmogų pagal savo
paveikslą, pagal savo
paveikslą sukūrė jį;
kaip vyrą ir moterį sukūrė juos.*

*... tuomet VIEŠPATS
Dievas padarė
žmogų iš žemės dulkių
ir įkvėpė jam į
šnerves gyvybės alsavimą.
Taip žmogus tapo gyva būtybe.*

*Grįždamas iš laidotuvių supratau
Kad žmonės turi bendrauti
Privalo bendrauti
Be bendravimo jie negali būti
Žmonėmis
Be bendravimo su kitais
Jie negali tapti*

*Žmonėmis
Nenoriu būti vien tik
Gyvūnas
Noriu būti
Žmogumi
Neturiu abejonių
Kad esu
Žmogus*

*Net ir miręs liksiu
Žmogumi
Visiškai tuo tikiu
Gryna tiesa*

*Ne todėl, kad
Kažkas pavadino mane
Ir visus mano pirmtakus
Ir visus mano palikuonis
Ir visus brolius bei seseris
Homo Sapiens
Ne todėl*

*Ne todėl, kad
Mes vaikštome stati
Kalbame ir mąstome
Kuriame ir griauiname*

*Rašome knygas ir jas skaitome
Naudojame instrumentus
Simbolius ar logiką
Ne todėl*

*Esu žmogus – esu
Sukurtas pagal
Atvaizdą ir panašumą
Pagal paveikslą
Dievo
Sukurtas kaip vyras ir moteris
Bendravime esu sukurtas*

*Esu žmogus
Žemės dalis
Gyva būtybė
Savo šnervėmis įkvėpianti
Dieviškąją gyvybės alsavimą*

*Esu žmogus
Net kai kiti
Neatpažįsta manyje
Žmogaus
Esu...*

*Kun. dr. Valdas Aušra
2020 m. liepos 14 d., Oak Lawn, IL*

VYR. REDAKTORIUS gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius
Redaktorė: Dalija Gudliauskienė

Leidiniui talkino: Kęstutis Pulokas, Genovaitė Mikalajūnienė
Dizainas ir maketas Aušrinės Bareikytės Čižikienės
Tiražas 100 egz.

Redakcija:

Pylimo 20-13, Vilnius,
Konsistorijos raštinė Vilniuje
Tel. +370 69904137, +370 655 43678
Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina savo nuožiūra

